

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ENDÜSTRİYEL YAPILARIN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ SÜRECİNDE MEKÂN ATMOSFERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ: BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SANTRALİSTANBUL VE ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ
SÜMER KAMPÜSÜ ÖRNEKLERİ

ESRA ÖZDEVECİOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

GEBZE
2023

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ENDÜSTRİYEL YAPILARIN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ SÜRECİNDE
MEKÂN ATMOSFERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ: BİLGİ
ÜNİVERSİTESİ SANTRALİSTANBUL VE
ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ SÜMER
KAMPÜSÜ ÖRNEKLERİ

ESRA ÖZDEVECİOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ SEDEF ÖZÇELİK

GEBZE

2023

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

**EVALUATION OF SPACE
ATMOSPHERE IN THE PROCESS OF RE-
FUNCTIONING OF INDUSTRIAL
BUILDINGS: EXAMPLES OF BİLGİ
UNIVERSITY SANTRALİSTANBUL AND
ABDULLAH GÜL UNIVERSITY SUMER
CAMPUS**

ESRA ÖZDEVECİOĞLU
**A THESIS SUBMITTED FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE**

THESIS SUPERVISOR
ASST. PROF. DR. SEDEF ÖZÇELİK

GEBZE
2023

GTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 07/02/2023 tarih ve 2023/11 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 03/03/2023 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Esra Özdevecioğlu'nun tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

[TEZ DANIŞMANI]

: Dr. Öğretim Üyesi Sedef ÖZÇELİK

ÜYE

: Prof. Dr. Burak ASILISKENDER

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi Can BOYACIOĞLU

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Mekânı yeniden yaratmak, yeni bir atmosfer yaratmak anlamına gelir. Mekân atmosferi, dünyayı çevreleyen atmosfer katmanını gibi mekânı çevreler. Deneyime ve yorumlamaya açık olan dinamik mekân, farklı kullanıcılar tarafından yeni anlamlar yüklenerek yeniden tanımlanmaktadır. Bu da mekân atmosferini yaratmaktadır. Atmosferi belirleyen 2 ana değişken vardır: (1) zaman ve (2) bellek. Bu dinamik mekânlar, yeniden işlevlendirilen mekânlarla ilişkilendirilir. Yeniden işlevlendirilen mekânlar, kullanıcı deneyimleriyle yaşanmakta, etkileşimlerle yaşamakta ve bu ilişkilerle dönüşmektedir. Mekân yeniden işlevlendirildiğinde, geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman bir araya gelir. Bu yaklaşım, zaman içinde akıcı bir mekâna odaklanır. Bu çalışmanın amacı, dönüşümü anlatmak yerine dönüştürülmüş alanın yeni ruhunu ve atmosferini incelemektir. Atmosferin incelenmesi için kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler, atmosferi tanımlayan Zumthor'un ilkelerinden yola çıkarak konu ile ilgili diğer mimarların ve filozofların mekân deneyimi ile ilgili yaklaşımlarından derlenmiştir. Bu kriterler (1) mekânın duyuları ve (2) mekânın duyumları olarak sınıflandırılmaktadır. Bu araştırma, karşılaştırmalı olarak 2 örnek olaya odaklanmaktadır: Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü ve Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü. Yeniden işlevlendirilerek dönüştürülen kampüsler, bu kriterler kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kampüsler gözlemlenmiş ve yorumlamacı yöntem ile karşılaştırılmıştır. Yapılan gözlemler ve odak grup görüşmelerinin ardından, mekânın duyuları ve duyumları için kriterler genişletildi. Daha sonra yeni kriterler eklendi ve mekânın atmosferi yeniden tanımlandı. Mekân, geçmişten gelen unsurlarla zamanın ruhunu korudu ve sosyal olarak aktif eğitim işlevi ile yeni, bütüncül ve özgün bir atmosfer yaratmıştır. Bu bağlamda, kampüsler zamanın ruhunu somutlaştıran ve tamamen eğitim kampüsleri olmanın ötesinde yeni bir atmosfer deneyimi sunan yeniden işlevsel endüstriyel miraslar haline geldi.

Anahtar Kelimeler: Yeniden İşlevlendirme, Endüstriyel Miras, Zaman, Bellek, Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü, Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü.

SUMMARY

Recreating space means creating a new atmosphere. The atmosphere of the space surrounds the place like the atmosphere layer that surrounds the world. The dynamic space, which is open to experience and interpretation, is redefined by new meanings by different users. This creates the atmosphere of the place. There are 2 main variables that determine the atmosphere: (1) time and (2) memory. These dynamic spaces are associated with repurposed spaces. Repurposed spaces are lived through user experiences, lived through interactions, and transformed through these relationships. When space is re-functionalized, the past, present and future come together. This approach focuses on a fluid space in time. The aim of this study is to examine the new spirit and atmosphere of the transformed space instead of explaining the transformation. Criteria have been set for the study of the atmosphere. These criteria were compiled from the approaches of other architects and philosophers about the experience of space, starting from the principles of Zumthor, which defines the atmosphere. These criteria are classified as (1) senses of space and (2) sensations of space. This research focuses on 2 comparative cases: Bilgi University Santralistanbul Campus and Abdullah Gül University Sümer Campus. The campuses that have been re-functionalized and transformed have been evaluated within the scope of these criteria. These campuses were observed and compared with the interpretative method. Following the observations and focus group discussions, the criteria for the senses and sensations of the space were expanded. Later, new criteria were added and the atmosphere of the place was redefined. The place preserved the spirit of the times with elements from the past and created a new, holistic and original atmosphere with its socially active educational function. In this context, the campuses have become functional industrial heritages that embody the spirit of the times and offer a new atmosphere experience beyond being purely educational campuses.

Keywords: Refunctioning, Industrial Heritage, Time, Memory, Bilgi University Santralistanbul Campus, Abdullah Gül University Sümer Campus.

TEŞEKKÜR

Başta, bütün tez sürecimde desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyip bilgisi ile bu çalışmanın oluşmasının yolunu açan, her düştüğümde devam diyen danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Sedef ÖZÇELİK'e,

Yoğun zamanlarımda anlayış gösteren, destekleyen ve her koşulda yanımda olan biricik anneme, ufkuyla ve hayatımdaki kritik konumuyla canım babama ve üç kıymetli can kardeşime, şu anda aramızda olmayan her an sen halledersin diyen rahmetli canım anneanneme, son aşamalarda yanımda olan ve varlığıyla güç veren nişanlım Yusuf'a, can dostuma,

Teşekkürü borç bilirim.

Bu tezi daha iyi bir geleceğe adıyorum...

Hepimiz için...

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ	7
ÇERÇEVESİNDE MEKÂN VE ATMOSFER	
KAVRAMLARININ TANIMI	
2.1. Mekân Atmosferinin Bir Bileşeni Olarak Zaman Kavramı	10
2.2. Endüstri Yapılarının Dönüşümü ve Mekân Atmosferinin	13
Bir Bileşeni Olarak Bellek Kavramı	
2.2.1. Mekânın Duyuları	19
2.2.2. Mekânın Duyumları	23
2.3. Zaman ve Bellek Kavramları Üzerinden Yeniden	26
İşlevlendirmenin Tanımlanması	
2.3.1. Mimari Dönüşüm Değerlendirme Kriterleri	31
2.3.2. Bağlamsal Dönüşüm Değerlendirme Kriterleri	33
2.3.3. Yeniden işlevlendirme ve Mekânsal Bellek İlişkisi	33
3. METODOLOJİ VE YÖNTEM	36
3.1. Yöntemin Tanımı ve Türleri	36
3.1.1. Atmosfere Dair Kriterlerin Belirlenmesi	38
3.1.2. Araştırma Alanının Seçilmesi	40
3.1.2.1. Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü	41
3.1.2.2. Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü	46
3.1.3. Araştırma Alanının Gözlemlenmesi	49
3.1.4. Atmosfere Dair Kriterlerin Alana Göre Yeniden	49
Düzenlenmesi	49

3.1.5. Odak Grup Görüşmeleri	49
4. BİLGİ ÜNİVERSİTESİ SANTRALİSTANBUL VE ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ SÜMER KAMPÜSÜ’NÜN KARŞILAŞTIRILMASI	51
4.1. Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü Mekânsal Bulgular	51
4.2. Odak Grup Görüşmeleri: Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü	77
4.3. Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü Mekânsal Bulgular	86
4.4. Odak Grup Görüşmeleri: Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü	107
4.5. Karşılaştırmalı değerlendirme	116
5. TARTIŞMA	119
6. SONUÇ	123
KAYNAKLAR	117
ÖZGEÇMİŞ	123
EKLER	131

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler ve Açıklamalar

Kısaltmalar

KD4	:	4. Kazan Dairesi
KD6	:	6. Kazan Dairesi
AGÜ	:	Abdullah Gül Üniversitesi
ÇSM	:	Çağdaş Sanatlar Müzesi
ICOMOS	:	International Council on Monuments and Sites

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: Kavram haritası.	14
2.2: Kavram haritası.	14
2.3: Bregenz sergi evi.	22
2.4: Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü.	30
2.5: İstanbul Bilgi Santralistanbul Kampüsü.	30
2.6: Kadir Has Üniversitesi.	30
2.7: İstanbul Şehir Üniversitesi.	30
3.1: Nitel araştırma süreci.	37
3.2: Araştırma sürecinin aşamaları.	38
3.3: Kampüsün yeniden işlevlendirilmeden önceki vaziyet planı.	42
3.4: Kampüsün yeniden işlevlendirildikten sonraki vaziyet planı.	44
3.5: Kampüsün son vaziyet planı.	45
3.6: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası yerleşkesi vaziyet planı.	47
3.7: Kampüsün mevcut vaziyet planı.	48
4.1: Kampüsün aks planı.	52
4.2: Sosyal alanların işaretlendiği vaziyet planı.	53
4.3: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	54
4.4: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	56
4.5: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	58
4.6: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	60
4.7: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	62
4.8: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.	64
4.9: Yapı işlevlerine göre renklendirilmiş vaziyet planı.	66
4.10: Dördüncü ve altıncı kazan daireleri.	68
4.11: KD4-KD6 stüdyoların iç mekânlarından görünüm.	68
4.12: KD6-KD4 zemin kullanımlarına ilişkin görseller.	69
4.13: Çağdaş Sanatlar Müzesi – gündüz.	70
4.14: Çağdaş Sanatlar Müzesi – akşam.	70
4.15: Dördüncü ve altıncı kazan daireleri – Çağdaş Sanatlar Müzesi.	71
4.16: Çağdaş Sanatlar Müzesi – içeriden dışarının görünümü.	72

4.17:	Çağdaş Sanatlar Müzesi – iç mekândan fotoğraflar.	72
4.18:	Enerji Müzesi yapısının gözlemlenebildiği hava fotoğrafı.	73
4.19:	Enerji Müzesi iç mekân.	74
4.20:	Enerji Müzesi iç mekân.	74
4.21:	Enerji Müzesi – kontrol odası.	75
4.22:	Hukuk fakültesi iç mekân.	75
4.23:	Yeni eklenen yapıların vaziyet planında gösterilmesi.	76
4.24:	Kampüsün aks planı.	87
4.25:	Sosyal alanların işaretlendiği vaziyet planı.	88
4.26:	Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.	89
4.27:	Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.	91
4.28:	Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.	93
4.29:	Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.	95
4.30:	Ana aks.	97
4.31:	Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.	97
4.32:	Yapı işlevlerine göre renklendirilmiş vaziyet planı.	99
4.33:	Kafe kısmından dış görünüm.	100
4.34:	Müze ve kütüphane görünümleri.	101
4.35:	İtfaiye binası dış görünüm.	102
4.36:	İtfaiye binası iç-dış görünüm.	102
4.37:	Ambar dış görünüm.	103
4.38:	Ambar iç görünüm.	104
4.39:	Çelik bina dış görünüm.	105
4.40:	Çelik bina dış görünüm.	105
4.41:	Çelik bina iç görünüm.	105
4.42:	Fabrika iç-dış görünüm.	107

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: Zumthor'un kriter tablosu.	18
2.2: Derlenmiş kriter tablosu.	27
3.1 Derlenmiş kriter tablosu.	39
3.2 Kampüslerin özellik bakımından karşılaştırılması.	41
4.1: Mekânın duyuları kriter tablosu.	55
4.2: Mekânın duyuları kriter tablosu.	55
4.3: Mekânın duyuları kriter tablosu.	57
4.4: Mekânın duyuları kriter tablosu.	57
4.5: Mekânın duyuları kriter tablosu.	59
4.6: Mekânın duyuları kriter tablosu.	59
4.7: Mekânın duyuları kriter tablosu.	61
4.8: Mekânın duyuları kriter tablosu.	61
4.9: Mekânın duyuları kriter tablosu.	63
4.10: Mekânın duyuları kriter tablosu.	63
4.11: Mekânın duyuları kriter tablosu.	65
4.12: Mekânın duyuları kriter tablosu.	65
4.13: Mekânın duyuları kriter tablosu.	90
4.14: Mekânın duyuları kriter tablosu.	90
4.15: Mekânın duyuları kriter tablosu.	92
4.16: Mekânın duyuları kriter tablosu.	92
4.17: Mekânın duyuları kriter tablosu.	94
4.18: Mekânın duyuları kriter tablosu.	94
4.19: Mekânın duyuları kriter tablosu.	96
4.20: Mekânın duyuları kriter tablosu.	96
4.21: Mekânın duyuları kriter tablosu.	98
4.22: Mekânın duyuları kriter tablosu.	98
4.23: Mekânın duyuları üzerinden iki kampüsün karşılaştırıldığı tablo.	117
4.24: Mekânın duyuları üzerinden iki kampüsün karşılaştırıldığı tablo.	118
5.1: Derlenmiş kriter tablosu.	120
B1.1 Derlenmiş kriter tablosu.	148

1. GİRİŞ

Mekân, mimari öğelerle sınırlandırılmayacak kadar derin bir kavramdır. Boşluklara yüklenen anlamlar mekân kavramını oluşturmaktadır. Kullanıcının mekânı ve çevresini deneyimlemesi mekânı yeniden yaratmaktadır. Mekân yaşar, yaşatır, üretir ve üretilir [Lefebvre, 1991]. Mekânda hissedilenler her seferinde bir öncekinden farklı olmakta ve tamamen başka bir deneyim sunmaktadır. Zihinde yeniden yaratılan mekân, fiziksel özelliklerinden başka anlamlar kazanmaktadır. Mekânın zihinde yeniden kurgulanması ona özgünlük katmaktadır. Bu bakımdan mekânın deneyimlenerek yeniden yaratılması orada yeni bir atmosfer yaratılması anlamına gelmektedir.

Mekân atmosferi, ilk olarak Zumthor [2006] tarafından ifade edilse de farklı kavramlarla Rasmussen [1962], Norberg-Schulz [1971], Porter [1997] ve Böhme [2017] gibi diğer mimarlar tarafından da değerlendirilmiştir. İnsanların üzerinde etki bırakmak atmosfer yaratmaktır. Atmosfer, dünyayı çevreleyen atmosfer tabakası gibi mekânı da çevrelemektedir. Hava durumu gibi bir nevi mekânın durumunu, hissedilen havayı belirlemektedir. Norberg-Schulz'un [1971] mekânın yer kavramına dönüşmesi (yerin ruhu) fikri de atmosfer kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Atmosfer kavramının okunması, mekânın özellikleriyle ilişkilidir. Buradan hareketle hangi özellikteki mekânlarda atmosferin okunacağı sorusu akla gelmektedir. Yukarıda bahsedilen özgün ve devinen mekân, zamanla ve bellekle ilişki kurmaktadır. Bu çalışmada, bellekte yer eden mekânın özellikleri ile zamanla değişen mekânın özellikleri üzerinden mekân atmosferi iki belirgin değişkene bağlayarak değerlendirecektir: bunlardan biri zaman, diğeri ise bellektir.

İşsel olarak hissedilen zaman farklı, dışsal olarak akan zaman farklıdır [Bergson, 1997]. Zaman, doğrusal ve türdeş olmayan bir kavramdır [Deleuze, 2004]. Zaman doğrusal ilerlese de hiçbir kullanıcı için aynı şekilde hissedilmemektedir. Kullanıcılar için hissedilen zaman farklılaştıkça mekân da sürekli olarak değişmekte ve yeniden yaratılmaktadır. Şu an var olan dönüştürülmüş mekân için geçmiş, şimdi ve gelecek zaman bir aradadır ve sürekli birbirini dönüştürmektedir. Böylece mekânın atmosferi; yani mekânın ruhu yaratılır. Mekânın ruhu, zamanın ruhu ile ilişkilendirilmektedir. Zamanın ruhu, çağa eşlik etmekte ve kavramları o zamana ait olarak değerlendirmek anlamına gelmektedir.

Madde ile bilinç arasındaki ilişkiyi bellek kurmaktadır [Bergson, 2007]. Bu ifadeden hareketle, mekânı deneyimleyip algılanmasını bellek sağlamaktadır. Bellek, sürenin birçok anını tek bir algıda toplar; böylece geçmişini şimdiye getirerek zamanın ayrı gibi görünen bu iki elemanını bir araya getirmektedir [Kreps, 2015]. Bu bir araya getirme fikri dönüşen mekânlarda yeni kurgulanan atmosferi tanımlamaktadır. Bununla birlikte geçmiş, şimdi ve geleceği bir arada bulunduran mekânı yaşamakta olan mekân tanımlamaktadır [Ricouer, 2012]. Mekânın yaşamakta olması, mimari mekânı anlatıya dönüştürmektedir. Bu anlatı, atmosfer kavramına gönderme yapmaktadır. Mekân bu anlatı içinde var olmakta, kendi atmosferini yaratarak kullanıcıyı içine almaktadır. Mekân bu yönüyle artık, deneyimlerle kaydedilerek bellekte yer etmektedir. Mekânın atmosferinin değerlendirilebilmesi için zaman ve belleğin tanımlanmasının ardından bu kavramlardan yola çıkarak atmosfer ile ilgili kriterler derlenmiştir. Bu kriterleri (1) mekânın duyuları ve (2) mekânın duyumları olarak sınıflandırılmaktadır.

Mekân atmosferinin okunacağı yukarıda bahsedilen özgün ve devinen mekân, zamanın içinde aktığı yeniden işlevlendirilen mekânlardır. Bir yapının yeniden işlevlendirilebilmesi için öncelikle tarihi özellik kazanması diğer bir değişle eskimesi gerekmektedir. Tarihi yapıların arasında endüstri yapıları da sayılmaktadır. Mimarlığı doğrudan etkileyen bu teknoloji ve malzemelerdeki gelişmeler ile modern mimarlığın temelleri atılmış ve endüstri mirası kavramını oluşturan endüstri yapıları inşa edilmiştir [Eryiğit ve Anıktar, 2021]. Bu yapılar zamanla eskimiş ve dönüşüme ihtiyaç duymuştur. Bu yapılardan bazıları da endüstri mirası kabul edilmektedir. Endüstri mirası, sanayi kültürünün tarihsel, teknolojik, sosyal, mimari veya bilimsel değere sahip kalıntıları olarak tanımlanmaktadır [Gültekin, 2016]. Endüstri Devrimi'yle makineleşme hız kazanmış, üretim tesislerinin kapasitesi artmıştır. Bu durum yapıların boyutlarına ve işlevlerine yansımıştır. Endüstri mirasının korunması yönünde; Avrupa'da özellikle Fransa, Almanya ve İngiltere gibi ülkeler, aydınlanmayı sanayileşme ile yaşadıkları için 20. yüzyılın ilk yarısı ve öncesinde yapılan endüstri yapılarını 1960'lardan itibaren çeşitli işlevlerle yeniden değerlendirmeye başlamışlardır [Ekinci, 2001]. Mimariye, üretime ilişkin fabrika ve santral gibi yapı türleri dahil olmuştur. Endüstri Devrimi'yle yaygınlaşan endüstri yapıları, üretimin yapıldığı mekânlardır. Tarım ve Endüstri devrimleri insanlık tarihinde ne kadar büyük değişimlere yol açıtıysa, İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen yeni dünya

düzeninin etkileri ile özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde hissedilmeye başlanan küreselleşme de o derece etkili olmuştur [Başdoğan ve Manisa, 2015]. İkinci Dünya Savaşı'yla Dünya'da kültürel, sosyal, ekonomik ve mimari gibi birçok alandaki değişimler kentleri, kent merkezlerini, kentlerin odak noktalarını da etkilemiş, değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Endüstri merkezlerinin taşınmasıyla endüstri yapıları ve çevresi o zamanki etkisini yitirmiştir. Kent merkezlerinin dışına çıkan endüstrinin boşalttığı alanlar ve bina stokunun kentsel dönüşümü söz konusu yatırımların öncelikli ilgi alanı olmuştur [Başdoğan ve Manisa, 2015]. Kentlerin çeperlere doğru genişlemesiyle kent merkezlerinde âtil olarak kalan zamana tanıklık eden üretim tesisi kampüslerinin şimdiye kazandırılması tartışılmaya başlanmıştır. Bu da yeniden işlevlendirerek koruma konusunu gündeme getirmiştir. Bu yapılar öncelikle yukarıda bahsedildiği gibi korunması amacıyla üniversitelere devredilmesiyle süreç başlatılmıştır. Yeniden işlevlendirerek koruma konusu ilk kez 1964'te Venedik Tüzüğü'nde bahsedilmiştir. Anıtların korunması, onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir [Web 34]. Yararlı toplumsal amaç yüklenerek korunması amaçlanan yapılara müdahale edilebilmektedir. Bu yapıların müdahale sınırlarına ve boyutlarına ilişkin tartışmalar yaşanmaktadır. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir. [Web 34]. Dünya'da bu ilkenin ses getirmesiyle endüstri miras yapılarının yeniden işlevlendirilmesine örneklerin artmaya başlamıştır. Endüstri mirasının kente yeniden hizmet etmesinin ilk örneklerinden 1975'te ABD'de Seattle Gas Light Company'den Gas Works Park sayılabilir [Masathioğlu, 2018]. Bu örneği takiben fabrika yapısından çağdaş sanat müzesine dönüştürülen MassMOCA'a (1999) (the Massachusetts Museum of Contemporary Art), Zollverein Maden Ocağı'ndan Ruhr Müzesi'ne (2010), Madrid'teki batarya fabrikasından Google Kampüsü'ne (2012) ve Londra'da bulunan bir Elektrik Santrali'nden ulusal ve uluslararası modern sanat eserlerinin sergilendiği bir müze olan Tatemodern'e (2020) dönüştürülerek yeniden işlevlendirilmiştir. Aynı dönemlerde Türkiye'de de endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesi süreci hızlanmıştır. Kasımpaşa Tekel Tuz Ambarları'ndan İstanbul Ambar'a [2009], Eski demir yolu fabrikasında modern sanat sergi ve etkinliklerine ev sahipliği yapan Cermmodern'e (2010), Osmanlı Bankası'nın Genel Müdürlük Binası'ndan Salt Galata'ya (2011), Bomonti Bira Fabrikası'ndan Bomontiada'ya (2015) ve Hasanpaşa Gazhane binası Müze Gazhane'ye (2021) dönüşen endüstri

yapılarına örnektir. Sümerbank Bez Fabrikası, 2012 yılında Abdullah Gül Üniversitesi'ne tahsis edilerek dönüşüm başlamıştır [Web 1]. Bilgi Üniversitesi Santral İstanbul Kampüsü olması için Silahtarağa Elektrik Santrali 2004'te devlet tarafından üniversiteye devredilmiştir [Web 2]. Bu yapıların üniversitelere devri korunması için yapılmış ve bu yapılar bu yöntemle endüstri mirası kabul edilmiştir. Bu mekânlar, Sanayileşme sürecine tanıklık etmiş, bulunduğu bölgeyi şekillendirmiş önemli yapılardır.

Bilgi Üniversitesi Santral İstanbul Kampüsü örneği özelinde 20. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin topraklarında bulunan endüstri işletmelerinin %55'i İstanbul'da yer almaya başlamıştır [Ökçün, 1997]. Dolayısıyla İstanbul'da yeniden işlevlendirmeye açık yapı stoğu sayısı daha fazladır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında örneklerden biri İstanbul'dan tercih edilmiştir.

Türkiye'de sanayileşme hareketini başlatan ve devlet tarafından yapılmış ilk tesis olan Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası'dır [Semiz ve Toplu, 2019]. Cumhuriyet yönetimi, İstanbul, Bursa gibi baskın Osmanlı kimliğine sahip kentler yerine, 'modernleşme' hareketini başlatmak için Anadolu'yu seçmiştir [Asıliskender, 2004]. Bu yönüyle Sümerbank Bez Fabrikası alanı bulunduğu bölge ve Türkiye için endüstri mirası niteliğinde bir yapı olarak değerlendirilir. Tıpkı Bilgi Üniversitesi Santral İstanbul Kampüsü gibi bu kampüs de eğitim kampüsüne dönüştürüldüğünden tercih edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin ilk kent ölçekli termik santrali olan Silahtarağa Elektrik Santrali, İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Kampüsü'ne; Türkiye'de sanayileşme hareketini başlatan ilk tesis olan Sümerbank Bez Fabrikası Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü'ne dönüştürülerek yeniden işlevlendirilmiştir. Bu iki kampüs bulunduğu şehirlerde ve üretildiği yapı sınıflarında ilk olma özellikleri yönüyle önemli örneklerdendir. Bu iki kampüsü, incelenmeye değer kılan diğer bir özellikleri de geçmişte enerji ve bez üretiminin yapıldığı bu iki yerleşke, şimdi bilimin üretildiği iki eğitim kampüs olarak varlığını devam ettirmek üzere yeniden işlevlendirilmiş olmalarıdır. Benzer şekilde Cibali Tütün-Sigara Fabrikası'ndan Kadir Has Üniversitesi'ne ve Cevizli Tekel Sigara Fabrikası'ndan İstanbul Şehir Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı yorumlayıcı yöntemi kullanmaktadır. Mekânın atmosferi, zaman ve bellek kavramları kapsamında,

sınıflandırılan kriterlerle AGÜ Sümer ve Bilgi Üniversitesi Santralistanbul eğitim kampüsleri üzerinden karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Araştırma; atmosfere ait kriterlerin literatürden belirlenmesi (1), araştırma alanlarının seçilmesi (2), araştırma alanlarının gözlemlenmesi (3), gözlemlerin ardından atmosfere ait kriterlerin yeniden düzenlenmesi (4) ve atmosfere dair deneyimleri araştırarak odak grup görüşmeleri olmak üzere 5 adımda gerçekleştirilmiştir. Öncelikle kriterler belirlenmiş ve bu kriterlerin araştırılabilmesi için bu iki kampüs belirlenmiştir. Bu iki kampüs 3 gün boyunca belirlenen zaman aralıklarında gözlemlenmiştir. Kriterlerin anlamları örnekler üzerinden yeniden tanımlanarak ve kriterlere eklemeler yapılarak kriterler düzenlenmiştir. Ardından bu kampüsleri deneyimleyen kampüsü sürekli deneyimleyen mimar kullanıcılara kampüs deneyimlerine ilişkin sorular yöneltilerek odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Bu çalışmada literatürde mekân atmosferi tanımlarının, kriterlerinin zaman ve bellek üzerinden yeniden işlevlendirilen iki kampüs üzerinden okunarak bir araya getirilmesi ve sınıflandırılması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan zamanın içinde aktığı her dönemde de üretime farklı şekillerde katılmış yeniden işlevlendirilen endüstri mirası olarak kabul edilen iki eğitim kampüsünün, mevcut işlevlerindeki kullanımlar esnasında geçmişle kurulan bağın var olup olmadığının araştırılması amaçlanmaktadır. Zaman ve bellek kavramlarıyla ilişkili yeniden işlevlendirilerek endüstri yapılarından eğitim kampüslerine dönüşen iki kampüsün, bu kriterlerle atmosferinin incelenmesi bu konudaki kavramların bu kapsamda derinleşmesi açısından önemlidir. Belirlenen kriterler kapsamında çıkması beklenen sonuçlar şu şekildedir:

- Yeniden işlevlendirilen kampüslerde aks kurgusu mekân atmosferini de kurgulamaktadır.
- Yeniden işlevlendirilen kampüslerde zaman akışı, geçmişi hatırlatan öğelerin varlığıyla takip edilir.
- Yeniden işlevlendirilen kampüslerde geçmişi hatırlatan öğeler olsa da mekân şu andadır ve deneyimler şu anki yapıya ait hissedilmektedir.
- Yeniden işlevlendirilen kampüslerde görmek-işitmek ve kampüslerin kokusunu-tadını alarak yapılan değerlendirmeler kampüsü bedenleştirmektedir.
- Yeniden işlevlendirilen yapıların bedenleşerek bir bütün halinde deneyimlenmesi kriterlerin ayrı ayrı algılanmasını zorlaştırmaktadır.

- Işığın günün saatlerine göre kampüste değişmesi, gölgelerin hareketleri mekânın her saatte farklı deneyimlenerek mekânı değişken hale getirmektedir.
- Malzeme seçimi yeniden işlevlendirilen kampüslerin atmosferinin samimi-soğuk hissedilmesini etkilemektedir.
- Kampüsteki geçmişteki hali korunmuş cepheler kullanıcıları provoke ederek kendisine doğru çekmektedir.
- Kampüs yapılarındaki iç-dış gerilimi, kampüste kontrast yaratmaktadır.
- Kampüsteki yapıların kendi aralarında çevresi ile kurduğu ölçek ilişkisi ve kendi içindeki oranlar birbiri arasındaki ahenk-ritm kavramlarının dengeli olmasını sağlamaktadır.
- Kampüsün sürekli kullanıcıları, ilk defa deneyimleyenlere göre daha çok detayı fark etmesi beklenir.
- Eğitim kampüsü olarak yeniden işlevlendirilmeleri mekân atmosferinin üretim odaklı devamlılığını sağlamaktadır.

2. YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ ÇERÇEVESİNDE MEKÂN VE ATMOSFER KAVRAMLARININ TANIMI

Mekân kavramını, mimarlık kapsamında ele alınırken yapıların yeniden işlevlendirilmesi bağlamında tanımlamak yerinde olacaktır. Atmosferi tanımlamadan önce bu bağlamda mekân tanımlanmıştır. Ardından atmosferin tanımı yapılmıştır. Bu bölümde yapılan tanımlamalar kavramsal çerçeveyi belirlemiştir. Bu bölüm, diğer bölümlerde kullanılacak kavramların net olarak anlaşılmasını sağlamak amacıyla düzenlemiştir.

Mekân, bizi çeviren üç boyutlu bir boşluktur [Zevi, 1990], mimari olarak biçimlendirilmiş boşluktur [Rasmussen, 2000] ve insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk [Hasol, 2005] olarak tanımlanmaktadır. Mekândan bahsedilince ilk olarak bir doluluk akla gelir. Ancak doluluğu tasarlamak boşluğu tasarlamakla başlamaktadır. Britannica sözlüğe göre boşluk, nesnelerin ve olayların meydana geldiği, görelî konum ve yöne sahip olduğu sınırsız, üç boyutlu bir kapsam olarak tanımlanmaktadır [Web 3]. Boşluk; yokluk, belirsizlik ve sınırsızlık ifade etmektedir. Tasarım gücünü doluluğun tasarımından değil, boşluğun tasarımından aldığı kanıtı bu sınırsızlık kavramıdır. Boşluktaki bu sınırsızlık, hayal gücünün de sınırlarını zorlamakta ve mekânı sınırlı bir kavram olmaktan kurtarmaktadır. Boşluğa anlam yüklemek mekân değerlendirmesi açısından önemlidir. Boşluk sanıldığı aksine tanımsız ve anlamsız değildir. Mimarlar maddeye mi yoksa daha çok boşluğa mı biçim veriyor sorusuna cevap aranmaktadır [Böhme, 2017]. August Endell, 1908 tarihli kitabı “Die Schönheit der grossen Stadt” ta şöyle yazmaktadır:

“Çoğu kişi mimarlığı fiziksel elemanlar olarak, cepheler, kolonlar ve süslemeler olarak düşünür. Ama bütün bunlar ikincildir. Asıl olan form değil, tersine mekândır; duvarlar arasında ritmik olarak yayılan ve duvarlar tarafından tanımlanan boşluktur.”

Mekân sadece belirli sınırları olan, içinde kullanıcı eylemlerine olanak sağlayacak şekilde farklı öğelerle desteklenmiş ve tasarlanmış boşluk değil, bunun yanında görsel ve sembolik boyutları da olan üç boyutlu bir oluşumdur [Yücel, 1981]. Biçimlendirilen ve kullanıcıyı sarmalayan üç boyutlu boşluk, mekân olarak

tariflenmektedir. Mekân mimarlıkta uzayın sınırlanmış parçası olarak tanımlanırken, bir mekân oluşturmak için onun mutlaka her yönden kesin engellerle sınırlandırılmamaktadır. Mekânı oluşturan sınırlar somut gerçeklik olabileceği gibi, yalnızca soyut veya kavramsal da olabilir [Arayıcı, 2015]. Bu çalışmada temel odaklardan biri mekânın fiziksel özelliklerinin ötesindeki mekândır.

Yeniden işlevlendirilen mekân, sınırların daha soyut ve kavramsal olduğu mekânlardır. Mekân tek bir duyumdan elde edilmemekte ve mutlak bir mekân düşünülmemektedir [Poincare, 1986]. Yeniden işlevlendirilen mekân, sadece belirli ve kendini sürekli tekrar eden bir anlamı olan bir kavram değildir. Mekân içindeki nesnelerle ve deneyimlenenlerle anlam kazanmaktadır. Mimari mekân, içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçası, bir boşluk olarak tanımlanmaktadır [Norberg-Schulz, 1971]. Poincare [1986] mekânın tek bir duyumla algılanamayacak kadar devinen ve Norberg-Schulz [1971] mekânın soyut-somut ihtiyaçlara cevap veren yönlerini vurgulamışlardır. Bu tanımlar ışığında yeniden işlevlendirilen mekânın sadece üç boyutlu görsel bir yaratım değil, kullanıcının deneyimleriyle ilgili bir kavram olduğu sonucuna varılmaktadır. Kısa bir anlatımla mekân nesneden çok öznenin değerlendirmeleriyle ilgilidir.

Lefebvre [1991], modernitenin mekânı ve kullanıcıları sınırladığını eleştirmektedir. Mekân canlıdır, yaşar, yaşatır, üretir ve üretilir; bu, onun akışkan, değişken, karmaşık bir özü olduğuna işaret eder [Lefebvre, 1991]. Günlük hayatın akışında mekân varolur, değişir ve dönüşür. Mekân fiziksel mekândan ziyade yaşanan mekândır, geometriyi ve ölçülebilirliği aşmaktadır [Pallasmaa, 2011]. Mekânın yaşayan ve yaşanan olması, mekânın dinamikliğini ifade etmektedir. Aynı nesneye baktıklarında algıladıkları, yani yeniden yarattıkları görüntü kişiden kişiye büyük farklılıklar göstermektedir [Rasmussen, 1962]. Deneyime ve yorumlamaya açık olan dinamik mekân, farklı kullanıcılar tarafından yeni anlamlar yüklenerek yeniden tanımlanmaktadır. Bu dinamik mekânlar, yeniden işlevlendirilen mekânlarla ilişkilendirilir. Yeniden işlevlendirilen mekânlar, kullanıcı deneyimleriyle yaşanmakta, etkileşimlerle yaşamakta ve bu ilişkilerle dönüşmektedir.

Mimarlığın olduğu yerde, hiçbir şey mümkün değildir; hiçbir şeyin olduğu yerde ise her şey mümkündür [Koolhaas, 1995]. Burada sınırlanan, kurgulanan tek yönlü mimarlığın sınırlayıcılığından ve tek düzeliliğinden bahsetmektedir. Eğer bir sınır olmazsa mekânın anlamı alabildiğine genişler. Mimarlığın kalıplara sıkışmaktan çok

daha fazla anlamlara geldiğini vurgulamaktadır. Kaosa yer açmak; tasarımın dinamik bir unsur olarak kabul etmek ve her şeyi kontrol edilemeyeceğini ve edilmek zorunda da olmadığını kabullenmek; kısacası kurucu özne tasavvurunu kökten değiştirmektir. Montajı gündeme getirme biçimi ‘zaman-mekân-eylem’ birliği yerine çokluğu öne çıkartır [Koolhaas, 1995]. Bu kökten değişim ancak kalıpları yıkmakla mümkün olmaktadır. Bu noktada montaj kavramı bu çokluk durumunu en iyi ifade eden kavram olarak seçilmiştir. Zaman, mekân ve eylem kavramları ahenkli bir şekilde değil, kaotik bir şekilde bir araya getirilmektedir. Kaosun kendi içinde bir anlam kurması çok daha doğal ve akışında gerçekleşen yaratılan bir mekân deneyimi sunmaktadır.

Derlenen tanımlamalarından yola çıkarak bu çalışmada sınırsız, devinim içinde, deneyimlenen, yaşayan ve yaşanan mekân ele alınmaktadır. Kullanıcının çevresiyle kurduğu ilişki ve orada deneyimledikleri önemlidir. Mekân, boşluğun sınırlandırılmasıyla değil aksine deneyimlerle genişlemekte ve derinleşmektedir. Mekânın bu özellikleri atmosferin yaratılması ve hissedilmesini sağlamaktadır. Bir sanat eserinin gözlemcide bir izlenim yaratıp yaratmadığı ya da nasıl bir izlenim yarattığı, sadece o sanat eserine değil, daha çok gözlemcinin duyarlılığına, düşüncesine, eğitimine ve içinde bulunduğu ortama ve gözlemcinin o andaki ruh haline bağlıdır [Rasmussen, 1962].

Algılanan ve deneyimlenen mekân arasında farklılık vardır. Bu farkı anlayabilmek için algılanan mekân tanımlanmalıdır. Mekânsal algılama, insan ile çevresi arasındaki bağlantının en önemli mekânizmasıdır [Rapoport, 1990].

Mekân atmosferini hissetme ve yaratma süreci etken bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Özne birebir bu yaratım sürecine dahil olarak süreci yönlendirmektedir. Gerçek bir mimarlık algısına yol açanın gerçekten görmek mi, yoksa daha çok hissetmek mi olduğunu sorarak konuya farklı bir bakış getirmektedir [Böhme, 2017]. Bu çalışma kapsamında değinilen gözle görülerek müdahalesiz şekilde beyinde canlanan sahneler değil, görülen ve yaşananlarla hissedilen atmosferdir. Mekân, ayrı ayrı duyularla bir bütün halinde deneyimlenir. Bir binanın insana benzetilerek canlandırılması, mimarisini, birçok değişik teknik detayın birikiminden çok, bir bütün olarak algılanmasına yardımcı olmaktadır [Rasmussen, 1962]. Bu bütünlük Zumthor [2006] ve Rasmussen [1962] gibi insan bedenine benzetilerek ifade edilmektedir.

Zumthor [2006], atmosfer kavramının doğuşunu şu şekilde açıklamaktadır:

“Mimariyi deneyimlediğinizde ve size ulaştığında, hafızanıza ve hislerinize yapışır. Sanırım yapmaya çalıştığım şey bu. Ben buna atmosfer diyorum”

Sadece mekânsal biçimi değil, daha çok bütünü mekânsal etkisini düşünmek daha doğru olacaktır [Zevi, 1990]. Atmosfer kavramı, bütünü etkisini vurgular. Mimarlıkta her seferinde eşsiz ve özgün bir mekân nasıl tasarlanır sorusuna cevap aranmaktadır. İnsanların üzerinde etki bırakmak, onları yönlendirmek atmosfer yaratmaktır ve gördüğümüz şeylerin hissettirdikleri önemlidir [Zumthor, 2006].

Zumthor [2006] mekân atmosferinin, sadece çevreleyen nesneler ile değil, onların imgesel dünyasıyla kurulduğunu vurgulamaktadır. Atmosfer, algılayanın ve algılananın ortak gerçekliğidir [Böhme, 2017]. Atmosfer, yaşanan mekân ve kullanıcı arasında gerçeklik bağı kurmaktadır. Kullanıcı o mekânda öznel bir ilişki kurmakta ve mekânı da kendini de yeniden yaratmaktadır. Atmosfer, mekânın karakterini kavramayı sağlamakta ve ona yeni karakterler kazandırmaktadır. Mimarlığın mekânsal karakterinin sadece bir görüş meselesi olmadığını, daha ziyade kişinin bedeninde deneyimledikleri olduğunu ifade etmektedir [Wölfflin, 1952].

Mekân atmosferi, kullanıcılar tarafından deneyimlenerek hissedilir. Görülen rengin kırmızı olduğunun bilinmesi algılama, kırmızı rengin kullanıcıda yarattığı hisler deneyim olarak değerlendirilir. Mekânın bütününde kullanıcıların hisleriyle deneyimleri atmosfer olarak tanımlanmaktadır. Böhme [2017], atmosferi hem nesneye hem de özneye bağlı kılarak mekânın karakteristiğinin bu şekilde özgün kılındığına vurgu yapmaktadır.

2.1. Mekân Atmosferinin Bir Bileşeni Olarak Zaman Kavramı

Zaman, mekânın içinde akmaktadır. Mekânın atmosferini değerlendirilmesini sağlayacak kavramlardan biri zamandır. Bu bölümde zaman kavramı tanımlanmış ve atmosferin bu kavrama göre nasıl okunacağına ilişkin kriterler belirlenmiştir.

Zaman, ölçülmüş veya ölçülebilen bir dönem, uzaysal boyutu olmayan bir süreklilik [Web 4]. Gerçek zaman, tanımda bahsedildiği gibi nesnel olan ve ölçülebilen zamandır. Zaman, nicel bir büyüklük gibi anlaşılrsa da nitel yönleri de olan bir kavramdır.

Algılanan zaman da psikolojik olarak hissedilen zamandır. İçsel olanı dışsal nedenlerle ilişkilendirmek, doğal olarak, içsel olanı dışsal nedenlerle ölçüp biçme hatasına düşmemize neden olmaktadır [Bergson, 1997]. Zamanı sadece ölçülebilen nicel bir kavram olarak değil, nitel özellikleriyle de değerlendirilmektedir. Deneyimlerin içerdiği sezgi ve duygular, psikolojik zamanı biçimlendirmektedir. Augustinus [1962], psikolojik zamanı “şışmış” olarak tanımlamaktadır. Mekân algısı, zaman-mekân bütünlüğünde bir bağlam oluşturmaktadır [Erdoğan ve Yıldız, 2018]. Bu ifadeden yola çıkarak mekân atmosferinin bu bütünlükle yaratıldığı söylenebilir. Mekân atmosferi, zaman kavramıyla iç içedir. Şimdi’nin eylemi olan algı ile geçmişe yönelik eylem olan anımsama birleşerek zamanı oluşturmaktadır [Tanju, 2005]. Anımsanan ve algılanan deneyime işaret eder. Zamanı yaratan bu deneyimler, mekânın atmosferinin yaratılmasında etkili olmaktadır.

Kronolojik olarak zaman; geçmiş, şimdi ve gelecek olarak katmanlaşır. Geçmiş, şimdi ve gelecek olarak ayrılan üç farklı zaman diliminin ortak özellikleri, zihinde yaşantı düzleminde bilinçli bir tasavvurla birlikte bulunmakta, aynı katmana getirilmekte ve şimdileştirilmektedir [Ural, 2005]. Kronolojik olarak var olan bu üç zamanı bir potada eriten, şimdileşen mekânların hissettikleri bu çalışma kapsamında incelenecektir. Gerçeklik kendisini (bir zaman birimi olarak) şimdinin içerisinde gösterir [Mead, 1932]. Geçmişte olan her şey şimdi içinde yeniden kurulur ve geleceği şekillendirmektedir [Adam, 1990]. Geçmişten getirdiklerinden izler taşıyarak oluşan yeni mekân, farklı kullanıcıların deneyimlemesiyle, her defasında yeniden üretilmektedir. Şimdi yalnızca şu andan oluşmaz, içinde geçmişte kalmış anlarla gelecekte olacak anlar vardır [Augustine, 1961].

Mimarlık varolan çevrenin ötesine uzanan bir imgenin somutluk kazanmasıdır. Mimari mekân da varoluşsal mekânın somutlaşması olarak tanımlanmaktadır [Norberg-Schulz, 1971]. Mekân, geometrinin ötesinde bir imge dünyasının yansımasıdır. Tek boyutlu olan geometrik mekân, duyularla ilişkilendirildiğinde ikinci ve zaman kavramıyla ilişkilendirildiğinde ise üçüncü boyutunu kazanmaktadır. Mekân kavramı, mekânda geçirilen sürenin miktarı ve zamanın her deneyimleyen için farklı hissedilmesiyle de derinleşmektedir.

Zamanın bir diğer özelliği de akış içinde ilerlemesi ve geri alınamaz olmasıdır. Zaman geri çevrilemez; onun bir anı bile yeniden yaşatılamaz [Bergson, 1997]. Şimdi’nin anı sürekli bir hal içinde geçmişe dönüşmektedir. Bu sürekli dönüşme hali

zamanı kronolojik ya da doğrusal bir akış olarak ele almayı olanaksız kılmaktadır [Rodowick, 1997]. Zaman kadar, o zamanda var olan nesneler de o andaki gibi geri getirilemez ve süreklidir. Zaman-mekân kavram arasındaki ilişkiye her ikisinin de akışkan olma hali üzerinden yaklaşılmaları gerekmektedir [Giedion, 1956]. Nesneler ve zaman mekânın varlığını oluşturduklarından bu süreklilik mekânı da kapsamaktadır. Zamanın geri çevrilemezliği, bir şeyin deneyimi, onu oluşturan unsurlar mekânsal olarak düşünüldüğünde değil aksine bütünsel olarak ve yaşamsallığında yakalandığında anlaşılabilir [Kreps, 2015]. Diğer taraftan geçmiş zaman, geçmişteki haliyle mekânsal öğelerle bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Farklı zamanlarda, farklı deneyimlerle mekânı algılayan birey, tıpkı kübistlerin bir objeyi resmederken farklı zamanlardaki görüntüsünü üst üste resmetmesi gibi mekânı zihninde resmetmektedir. Böylece mekân, zamanın etkisiyle hareketli, dinamik ve akışkan bir resme dönüşmektedir [Erdoğan ve Yıldız, 2018].

Zamanın ruhu kavramı, bu çalışmada yerin ruhuyla ilişkilendirilecek bir diğer kavramdır. Zamanın ruhu [Hübsh, 1992], zamanı özneleştirilen mekân deneyimini etkileyen bir kavramdır. Mekânın içinde bulunduğu zamana ayak uydurmasına yarayan bu ruh, çağa ayak uydurmasını sağlar. Vitruvius'un [1998] önerdiği gibi, aşağıdaki gibi sorular ortaya çıkmaktadır:

“Geçmiş ve geleneklerimizi anlamaya çalışmalı mıyız? Yoksa geleceğin mimarını yaratmayı hedefleyerek çağa ayak uydurmaya mı çalışmalıyız?”

Zeitgeist, değişim ve mimari arasındaki ilişkiden bahsederken değişim fikrinin eğitim-kültür-deneyim üçlüsüyle yaşamı çeşitlendirmeyi hedefleyen dönem birbiriyle örtüşmektedir [Durmuş, 2010]. Buradan hareketle, zamanın ruhu değişim kendisi olarak ifade edilmektedir. Zamanın ruhu, mekânda hissedilen atmosferi etkilemektedir. Geçmişteki eski mekân, şu an var olan dönüştürülmüş mekân için geçmiş, şimdi ve gelecek zaman bir aradadır ve sürekli birbirini dönüştürmektedir. Böylece mekânın atmosferi, ruhu yaratılmış olur. Mekânın ruhu, zamanın ruhu ile ilişkilendirilmektedir. Zamanın ruhu, çağa eşlik eder ve her türlü kavramı o zamana ait olarak değerlendirmek anlamına gelir. Bu, mekân kavramı için de bu geçerlidir. Norberg-Schulz'un [1971], mekânın yer kavramına dönüşmesi (yerin ruhu) fikri de atmosfer kavramıyla ilişkilendirilmektedir.

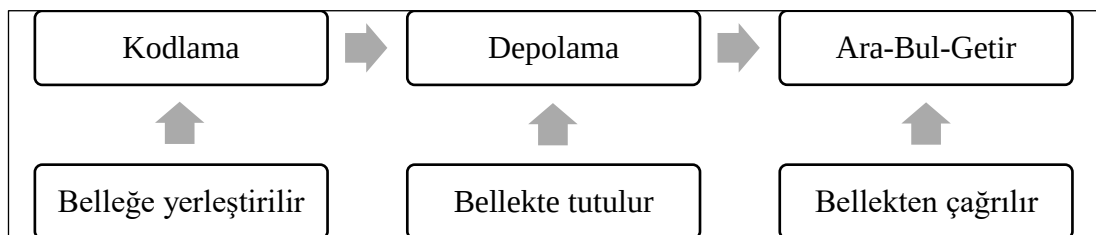
Anlatının zamanı, fiziksel zaman ile psikolojik zaman arasındaki kopma ve birleşme noktasında, geçmişin bugünü (bellek), geleceğin bugünü (beklenti) ve şimdiki zamanın bugünü (dikkat) olarak adlandırdığı şey arasında ruhun bir çeşit genişlemesi olarak devreye girmektedir [Ricouer, 2012]. Özetle; anlatının zamanı, bu deneyimlenen zaman ve kronolojik zamanın beraber değerlendirilmesiyle var olmaktadır. Benzer şekilde, yapılı mekân, bedeni çevreleyen yaşam mekânları ile her noktanın bir yer olduğu üç boyutlu geometrik bir boşluk arasındaki etkileşimle oluşmaktadır [Ricouer, 2012].

2.2. Endüstri Yapılarının Dönüşümü ve Mekân Atmosferinin Bir Bileşeni Olarak Bellek Kavramı

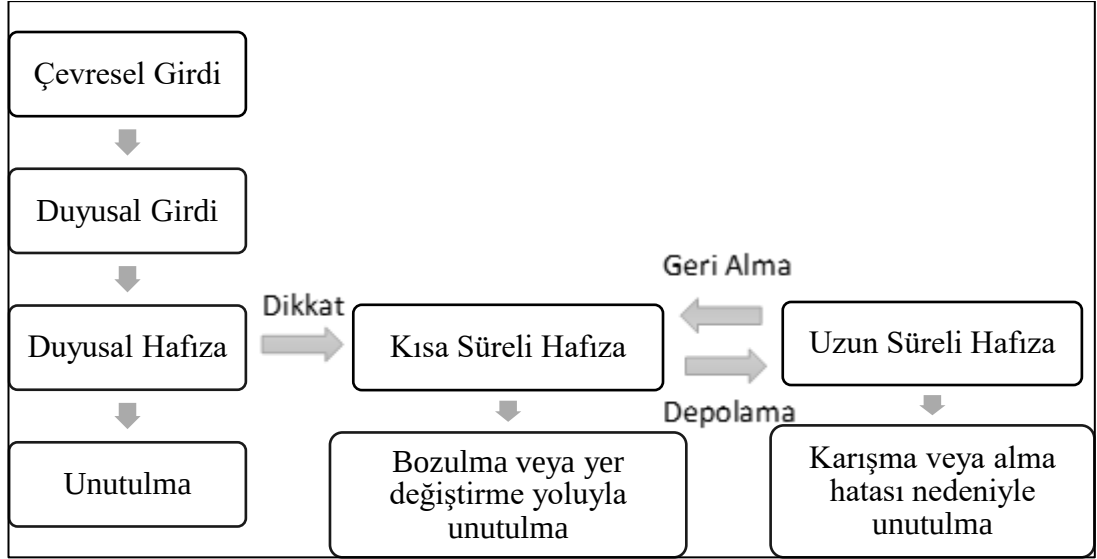
Bellek, mekânda geçmişte ve şu anda deneyimlenenlerin kaydedildiği yerdir. Mekânın atmosferini değerlendirilmesini sağlayacak kavramlardan diğeri bellektir. Bu bölümde bellek kavramı tanımlanmış ve atmosferin bu kavrama göre nasıl okunacağına ilişkin kriterler belirlenmiştir. Bellek kavramı olarak depolama ve hatırlama çağrıştırmaktadır. Bellek şu şekillerde tanımlanmaktadır [Webster, 1984]:

- Kişinin hatırlama kapasitesi,
- Tanıma ve hatırlamanın tanıklığında organizmanın aktiviteleriyle veya deneyimleriyle öğrendiği ve elde ettiği şeylerin depolanması;
- Anımsatıcı şey veya kimse,
- Hatırlamanın koşulu veya gerçeği,
- Geri çağırma ve hatırlama davranışı,
- Hatırlanan kişi veya şeyin imgesi veya izlenimi.

Belleğe alınacak bilginin aşamaları [Atkinson and Atkinson, 1990]:

Şekil 2.1: Kavram Haritası

Şekil 2.2: Kavram Haritası

Mekân atmosferi değerlendirirken kriterlerin şekillenmesinde bu zihinde yaratılan kavram önemli olmaktadır. Mekân deneyimi kodlanmakta, depolanmakta ve gelecekte gerektiğinde bellekten çağrılmaktadır. Bilginin işlenip kodlanması sırasında üç farklı bellek türünün görev yaptığı ortaya konulmuştur.

Şekil 2.2’de görüldüğü gibi süreci özetlemek gerekirse, duyuşsal bellek çevresel girdileri değerlendirmektedir [Atkinson ve Shiffrin, 1971]. Duyuşsal bellekle elde edilen bilgi; eğer dikkate değer değilse unutulmakta, eğer dikkate değerse kısa süreli belleğe aktarılmaktadır. Depolanmasına karar verilen bilgiler, uzun süreli belleğe aktarılmaktadır. Bir nesneyle ilgili düşüncelerimizin ve onun hakkındaki tüm yargılarımızın yalnızca söz konusu kategorilerin sağladığı kavramsal çerçeveye mümkün olabileceğinin altını çizmektedir [Kant, 1781]. Nesneler, deneyimlerin bellekte yaratılan kavramsal çerçeveye var olmaktadır. Belleği oluşturan, geçmiş ile şimdi arasındaki bu çok ince yarıktır: Bu yarık belleği güçlü bir biçimde canlı kılar, onu arşivden ya da başka herhangi bir depolama ve yeniden çağırma sisteminden ayırt eder [Huyssen, 1995]. Buradan hareketle mekânlar da bellekte farklı şekillerde yer etmektedir. Belleklerde şekillenen mekân, aynı mekân için farklı kullanıcıların öznel bir deneyim yaşamasına olanak sağlamaktadır.

Belleğin işleyişine ilişkin sınıflandırma yapıldıktan sonra belleğin türlerini incelemek gerekmektedir. Hatıraların düzenlenmesi aşamasında hatıralar belli bir kişinin etrafında gruplaşabileceği gibi bazen de çok sayıda parçalı imgeye dönüştükleri büyük ya da küçük topluluk içerisinde dağılıbilirler [Halbwachs, 1992]. Bellekte

hatıralar bireysel imgelerle ve toplumların imgeleriyle depolanmaktadır. Bunları otobiyografik bellek ve tarihsel bellek olarak adlandırılmaktadır [Halbwachs, 1992].

Otobiyografik (bireysel) belleği kişiye ait bilgi içeren bellek olarak tanımlamaktadır. [Brewer, 1986]. Kişinin otobiyografik hatırlamasında benliğin deneyimlenmesi, kişisel şema ve kişisel bellek ve otobiyografik gerçekliğin bütünleşmiş halinin bulunduğunu belirtir. Bireysel bellek, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında köprü işlevi görerek aynı zamanda kimliğin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır [Yıldız, 2019].

En kişisel anlar bile, sadece sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerinden oluşur [Assmann, 2001]. Toplumsal bellekte bazı anlar sadece, kişisel olmayan hatıraların, diğer kişileri ilgilendirdiği ölçüde hatırlanmasına ve sürdürülmesine olanak tanımaktadır [Yıldız, 2019]. Toplumsal belleğin verili bir bütün değil, kendi içinde genişlemeye açık, dinamik bir inşa süreci olduğunu belirterek, geçmişin olduğu gibi korunamayacağı için, sürekli olarak toplumlar tarafından kendi öz algıları doğrultusunda yeniden yapılandırıldığını söylemektedir [Halbwachs, 1992].

Toplumsal bellek ve bireysel bellek birbiri ile etkileşimde olursa, özellikle de bireysel bellek bazı hatıraları onaylamak, onları belirlemek ve hatta bazı boşlukları doldurmak için kolektif (toplumsal) belleği temel alabilmektedir [Halbwachs, 1992]. Bu durum bireysel belleğe müdahale olarak algılanmaktadır. Ancak her iki bellek birbirini desteklemekte ve birbirini yaratmaktadır. Bireyler toplumları toplumlar bireyleri etkilemekte ve oluşturmaktadır.

Belleğin neleri içerdiğini, bu içeriklerin organize edilmesini ve ne kadar süre ile muhafaza edileceğini, bireyin kapasitesi ve yöneliminden çok dış koşullar yani toplumsal ve kültürel çerçevenin koşulları belirler [Assmann, 2001]. Kültürel bellek, jenerasyonlar ve yüzyıllar boyunca tekrarlanarak içinde yaşanılan kültüre yerleşen, kültürü ve içinde bulunulan çağı anlama ve yorumlama konusunda insana yön veren metinler ve resimlerin oluşturduğu insanların içinde var olan bir gelenektir [Assmann, 1995]. Bir zamanın mekânını değerlendirmek için kültürünü ve tarihini bilmek de önemli olmaktadır. Bu konu aşağıda ifade edilmiştir [Özaloğlu, 2017] :

“Gündelik yaşamımızın içinde geçtiği fiziksel çevre ise kişisel ve kolektif belleklerimizin bağlamını oluşturur. Dolayısıyla mekân hem kolektif hem de kişisel belleğin kurgulamasında yer(locus) görevi görür. Bu esnada bir taraftan mekânın da kendi belleği oluşur ki bu da şimdiki zamana ait gerçeğin tanımını yapmamıza yardımcı olur.”

Burada belleğin mekânı kaydettiği gibi mekân da kendi belleğini oluşturur. Hafıza bir kayıt cihazı gibi çalışır, mekânların hafızaları da böyledir. Bu çalışmaya konu olan endüstri yapılarının dönüşümü gerçekleştirilirken bu belleğin korunması ana amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş, bellekte şimdiki zamanın değişken ilişkileri çerçevesinde sürekli olarak yeniden örgütlenmektedir. Bellek, sadece geçmişini kurgulamakla kalmaz, aynı zamanda şimdinin ve geleceğin deneyimlerini de organize etmektedir [Assmann, 2001].

Mekânın belleği geçmişini unutmadan bugünü kaydetmektedir. Yaratılan yeni atmosfer yerin ruhunu oluşturarak mekânı karakterize etmektedir. Böylece mekân her deneyimleyen için farklı bir mekân gibi algılanmaktadır. Kişilerin belleği olduğu gibi mekânların da belleği vardır. Bu yapıların içinde şekillendiği çevrede iz bırakmaları ise bu çevrenin belleğinde yer etmektedir. Yapının hala hatırlanıyor olması, anıları biriktirmesi önemlidir. İnsanların yapılarda buluşması bambaşka bir deneyimdir [Zumthor, 2006]. Beş duyumuzun daha da ötesinde bir mekânın var olduğunu destekler nitelikte olan bu değerlendirme, mekâna yeni bir bakış getirmektedir.

Aynı toprağı, kültürü ve ortak geçmişi olan bir arada yaşayan toplum adı verilen insan topluluğunun ortak belleğinde kentsel mekânlar yer etmektedir. Kentsel mekânlar, kişisel mekânları da içine alan çok daha geniş bir kavramdır. Kentsel mekân, kolektif bellek ve kent kimliğinin oluşmasında, şimdiki zamanda geçmişini keşfetmemizi sağlayacak temel düzlemi sunmaktadır [Halbwachs, 1992]. Bu keşif, kullanıcılara yeni bir atmosfer deneyimi sunmakta ve yeni mekâna dair farklı değerlendirmeleri de beraberinde getirmektedir. L. M. Roth [2000], mekânı üç farklı şekilde açıklamaktadır:

“İlki sınırları olan hacimler olarak fiziksel mekânlardır. Buradaki sınırlar görsel araçlarla ortaya konur. Diğeri ise görsel sınırları olmayan, gözün gördüğü en uç noktalara kadar uzanarak şeffaflaşmış olan algısal mekânlardır. Son olarak da algısal mekânla ilişkili olarak bellekte depolanan, zihinsel haritaya dönüşen kavramsal mekânlardır.”

Kavramsal mekân, deneyimlenenlerin bellekte yer etmesiyle oluşur. Bellek ve deneyim birbiriyle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bellekten anlatıya geçiş; hatırlamak, deneyimleyenin 'oradaydım' demesiyle ve bunu başkalarına anlatmasıyla gerçekleşmektedir [Ricoeur, 2012] :

“...Kendi düşüncemde iki varsayımı benimsiyorum: bir yanda, bir zamanlar olanın zaman içinde öncekini mevcut kılmak ve diğer yanda, onu söylem yoluyla ama aynı zamanda anlatıya koymanın temel bir süreci aracılığıyla yapılara koymak. 'yapılandırma' olarak tanımladığım form.”

Anlatı kavramından hareketle mekân atmosferi değerlendirilmektedir. Anlatıya dönüşen mekân, atmosferi yaratmaktadır. Atmosfer kavramıyla yerin ruhu kavramını bağdaştırılmaktadır. Geçmişin kokusu hissedilen yeni mekânlar farklı bir atmosfer yaratma çabasıdır. Bu da insanların ruhu olduğu gibi mekânların da ruhuna işaret etmektedir. Yer, varoluşun ayrılmaz bir parçasıdır ve soyut bir konumdan öte biçimi, dokusu, rengi ve malzemesi ile bulunduğu yerelliğe karakter kazandırmaktadır [Norberg-Schulz, 1984].

Mekânı deneyimlemek zaman tüneline olmaya benzemektedir. Yapıdaki geçmişe ait izler şimdiki deneyimi de şekillendirmekte ve yeni bir atmosfer yaratmaktadır. Yapının tasarım süreci ile başlayan yaşamı aslında sürekli bir inşa halindedir. Farklı kullanıcılar, farklı eylemler ve olayların temas ettiği mekânların belleği bu temasın izleri ile yüklüdür. Bir yapı zaman ve zamanın etkilerinden bağımsız düşünülmemektedir [Mostafavi and Leatherbarrow, 2005]. Bu izlerin ve yeni deneyimin gözlemleneceği yeniden işlevlendirilen yapılar, bu çalışmanın örneğidir.

Bu deneyimlerin gözlemlenmesinden önce kriterlerin belirlenmesi gerekmektedir. Mekânın duyuları ve duyuları olarak sınıflandırılan tablo 2.1’de görülen kriterler Zumthor’un kriterleri temel alınarak oluşturulmuştur. Her bir kriter için diğer mimarların da o kavram hakkındaki tanımları eklenmiştir. Bu kriterleri (1) mekânın duyuları ve (2) mekânın duyuları olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tablodaki kriterlerle ilgili diğer mimarların görüşleri de eklenerek Bölüm 2.2.1 ve 2.2.2 detaylandırılmıştır.

Tablo 2.1: Zumthor’un kriter tablosu.

Mimari Beden	Sakinlik ve Cazibe Arasındalık
Malzeme Uyumluluğu	İçerisi ve Dışarı Arasındaki Gerilim
Mekânın Sesi	Samimiyet Seviyeleri
Mekânın Isısı	Nesnelerin Sahip Olduğu Işık
Kuşatan Nesneler	Ahenk ve Ritm

2.2.1. Mekânın Duyuları

Mimarlığın fiziki üretim sürecinden bahsedilmektedir. Ancak yapı inşa edildikten sonra fiziki üretim süreci bitmekte, deneyimleme süreci başlamaktadır. Yapı, elemanlarla değil deneyimlerle yeniden üretilmektedir. Mekânın duyularını incelenmeden önce duyu kavramını incelenecektir. Bilim insanları, hayvan deneylerine dayanarak, canlı organizmaların çevreye on yedi farklı biçimde cevap verebildiklerini belirlemişlerdir [Jay, 1994].

Gibson [1966] duyuları beş duyu sistemi olarak kategorileştirir: görsel sistem, işitsel sistem, tat-koku sistemi, temel-yön bulma sistemi ve dokunsal sistem. Steiner'in felsefesi, klasik beş duyunun ötesinde en az on iki duyu kullandığımızı varsaymaktadır. Bu duyuları üç kategoriye ayırmıştır [Web 9]:

1. Alt duyular; irade gücümüzde görülür, bilinçsizdir ve metabolik limbik sistemde kendini gösterir. Şunları içerir:

- Dokunma duyusu: Temas ile ilgilidir. Bu, içimdekileri ve benim dışımda olanı içerir.
- Yaşam (Esenlik) duyusu: Yorgun, susuz, aç olup olmadığınızı anlayabileceğiniz gibi şeyleri kapsar.
- Hareket duyusu: Bu duyu, hareket etme ve hareketi geri tutma yeteneğini kapsar.
- Denge duyusu: bizi yine ritme, nefes alma-verme fikrine geri götüren yaşam dengesi ve merkezlenebilmeye ilgilidir.

2. Orta duyular, duygu yaşantılarımızda görülür ve dünyayla biraz ilişki kurmaya bizi de dahil eder. Bu duyular şunları içerir:

- Koku duyusu: Hafızayla güçlü bir şekilde ilişkilendirilir.
- Tat duyusu: Deneyimleri adlandırmada sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal bir düzlemde olmak anlamındadır (Tiksindirici, tatlı bir deneyim).
- Görme duyusu: Bir şeyi görselleştirmenin iki farklı yolu ile: biri rengi ayırt etme yeteneği, diğeri ise formu ayırt etme yeteneğidir.

- Sıcaklık duyusu: Sadece fiziksel sıcaklığı değil, aynı zamanda ruh düzeyinde bir sıcaklığı da ima eder. Neşe, mizah, sevgi ve bağ, donmaya sebep olabilecek ekstrem duyusal deneyimlerden koruma ile bu duyunun önemli geliştiricileridir. Bu, yüksek duylara açılan bir kapı olarak da adlandırılır.

3. Üst ya da yüksek duylar, bu duylar bireyin uyanışıyla ve başka insanlarla ilgili olmakla ilişkilendirilir. Bu duylar şunlardır:

- Duyma duyusu: Aynı zamanda Orta ve Yüksek Duylar arasında bir köprü olarak adlandırılır. Denge Duyusunun tamamlanmasını gerektirir.
- Konuşma (Kelime) duyusu: Hareket Duyusunun tamamlanmasını gerektirir, çünkü başka bir insanı gerçekten duymak için kendi konuşmanızı susturabilmelisiniz.
- Düşünce (Anlayış) duyusu: Esenlik Duyusunun tamamlanmasını gerektirir. Ritim, başka birinin düşüncelerini duymak için kişinin kendisini sessizleştirme becerisini geliştirir.
- Bir Başkasının Bireyselliği Duyusu: Bu, tüm duyların bütünleşmesini ve tamamlanmasını gerektirir, ancak özellikle Dokunma Duyusunu kapsar.

Göz hareketi, şeylerin bir anlamda deneysel olarak yer değiştirdiği sürekli bir bakış açısı değişikliği üretmektedir [Böhme, 2015]. Mekânı deneyimleme sürecini sadece görme yetisine teslim etmek eksik değerlendirme yapılmasına neden olmaktadır. Gestalt Kuramı da bunu takip etmektedir. Gestalt, bilişsel süreçler içerisinde özellikle algı, algısal örgütlenme konularında yoğunlaşmış psikoloji teorisidir ve ana prensibi zihnin kendi kendisini algıladığı şeylerde bir bütün görmeye organize etmesidir. [Web 10]. Gestalt kuramcıları için, görmek eylemi en önemli duyu olmuştur. Kuram görme eylemine edinilen deneyimi birinci ve en kesin deneyim olarak değerlendirmektedir. Ancak ondan sonra gelen kuramcılar, göz yanılmalarını örnek göstererek bu kuramın yetersiz kaldığından söz etmişlerdir. Sonraki süreçlerde diğer duylar da kuramcılar tarafından araştırılmaya başlanmıştır. Mimarinin amacı bütünleşik bütünler yaratmaktır [Rasmussen, 1962]. Buradan hareketle mekânı sadece fiziksel özellikleriyle değerlendirmek eksik bir değerlendirme olmaktadır. Mekânı bütün bedenle deneyimlemek gerekmektedir. Ancak o zaman yeni deneyimlerin kapısı

açılmaktadır. Tıpkı bir insanın bedeni gibi mekânın da beden gibi fiziki bir varlığı vardır. Bu da mekâna insana ait özellikler yüklemektedir. İnsan duyuları gibi mekânların da beş duyusundan bahsetmek mümkündür.

İnsan bedenini saran ten dokunma duyusuyla ilişkilendirilmektedir. Ten, maddenin dokusunu, ağırlığını, yoğunluğunu ve sıcaklığını okumaktadır. Mimarlık, görülmeyen parçalardan oluşan vücudu saran tene benzetilmekte; ten yani membran, çeşitli dokular ve kumaşlar ile kullanıcıyı sarmaktadır [Zumthor, 2006]. Dokunma duyusu kullanıcıyı zaman ve gelenekle bağlantıya geçirmekte, dokunma izlenimleri aracılığıyla sayısız kuşağın elini sıkmayı sağlamaktadır [Pallasmaa, 2011]. Dokunarak hem şimdiki zamanla hem de bahsedildiği gibi geçmiş zamanla bir bağlantı kurulmaktadır. Bu nedenle dokunmak, mekânla ilgili deneyimlerin anahtarıdır. Nemli, boyaları dökülmüş ve eski taş bir duvara dokunulduğunda hissedilen soğukluk bu duvarın tarihi geçmişiyle bizi bağlantıya geçirmektedir.

Görmeden sonra, işitme, Batı kültürlerinde genellikle en üst sırada yer alan duyudur [Smith, 2007]. Görme duyusu dışsallık, ses ise bir içsellik deneyimi yaratmakta, işitmek mekân deneyimini yapılandırmakta ve eklemlenmektedir [Pallasmaa, 2011]. Mekânın yarattığı, topladığı sesler tıpkı bir müzik gibidir [Zumthor, 2006]. Mekânın sesi de tıpkı müzik kendi içinde bir ritim ve ahenk barındırmaktadır. Bir mekânı kaplayan müzik, onu baskıcı, enerji verici, kompakt veya parçalı hale getirebilmektedir [Böhme, 2017]. Mekânın sesi mekân deneyimini, mekânla ilgili değerlendirmeleri direkt olarak etkilemektedir. Rasmussen [1962], kitabının “Mimariyi İşitmek” adlı bölümünde bu konuya değinmektedir:

“[...] Suların sıçrama sesi ve üçüncü adamın peşindekilerin yankılanan gürültüsünde, tünellerin oluşturduğu karakteristik sesler açıkça duyulur. Burada mimari kesinlikle duyulur. Kulaklarınız, tünelin uzunluğunun ve silindirik biçiminin etkisini algılar.”

Mekânın sesini malzemelerin özellikleri, oranları ve canlıların hareketleri etkilemektedir [Zumthor, 2006]. Ahşap panellerle kaplı kontrollü bir akustik sağlanan bir opera salonu ile taş duvarlarla kaplı bir yapının akustik deneyimi aynı değildir. Kullanıcıların yapıda yarattığı gündelik sesler de mekânın sesi olarak nitelendirilmektedir. Ancak modern zamanla beraber gelen büyük ve tanımsız mekânlar mekânın sesinin deneyimlenmesini olanaksız kılmaktadır. Çağdaş şehirlerin

geniş açık mekânları sesi geri göndermemekte ve bugünün binalarının iç mekânlarında yankılar emilmekte ve sansürlenmektedir [Pallasmaa, 2011].

Tüm sesler geçicidir, eski sesleri yeniden kurmak iki kat zordur ve akustik arkeoloji ritüel veya kutsal mekânlardaki ritüel sesleri araştırmaktadır [McMahon, 2013]. Eski mekânlardaki sesleri canlandırma fikri, mekânın o zamanlardaki deneyimini algılayarak bugünkü deneyimlerle kıyaslayabilmek için iyi bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Her binanın özgün bir sıcaklığa sahip; ahşap sıcak, metal soğuk bir malzemedir [Zumthor, 2006]. Burada mekânın sıcaklığı malzeme seçimiyle ilişkilendirilmiştir. Sayısal değer olarak sıcaklık ve soğukluktan ziyade; samimi-sıcak ve mesafeli-soğuk olması anlamında bir yaklaşımdan bahsedilmektedir. Örneğin, soğuk bir malzeme olan taş bir yapının ve sıcak bir malzeme olan ahşap bir yapının iç mekân deneyimi birbirinden farklıdır. Ten, sıcaklık mekânlarının izini şaşmaz bir dakiklikle sürmekte; bir ağacın altındaki serin ve dinçleştirici gölge, ya da bir güneşli noktadaki okşayıcı sıcaklık bölgesi birer mekân ve yer deneyimine dönüşmektedir [Pallasmaa, 2011]. Ayrıca termal konfor koşulları da önemlidir. Mekân deneyimini doğrudan termal konfor da etkilemektedir. Termal çevrenin uyaran olarak kabul edilen temel parametreleri; hava sıcaklığı, mekânı oluşturan yüzeylerin ve donatı yüzeylerinin sıcaklığı, havanın nemi, hava hareketleridir [Web 11]. Bütün bu parametrelerin dengelenmesiyle termal konfor sağlanmaktadır. Çok üşünen ya da çok terlenen bir mekânda rahat ve konforlu hissetmek çok mümkün olmamaktadır.

Mimarlık, bir araya getirilmiş kütlelerin ışık altında ustalıklı, şaşmaz ve görkemli oyunudur [Corbusier, 2003]. Işık, kendi başına mekâna sızan, yeni bir kütle olarak ele alınmaktadır. Işık mekânın özelliklerinden biri değil, onu anlamlandıran önemli öğelerden görülmektedir. Işık-gölge ilişkisi, doluluk-boşluk ilişkisi ile benzetilmektedir. Işığın mekândaki etkisi, gölgeyle kurduğu ilişkiyle değerlendirilmektedir. Tüm yapı gölgeden ibarettir [Zumthor, 2006]. Gölge ve ışığın mekân algısında niceliksel bir rol üstlendiğini ve ontolojik anlamını yitirdiğini belirtmektedir [Pallasmaa, 2011]:

“Örneğin devasa cam yüzeylerin kullanımı [...] binalarımızı içtenlikten, gölge ve atmosfer etkisinden yoksun bırakmaktadır. Bütün dünyada mimarlar geniş cam yüzeylere ve dışa açılan mekânlara verdikleri oranlarda hatalılar [...] Mahrem yaşam duygumuzu yitirdik ve esasen evden uzakta kamusal hayatlar yaşamaya mecbur bırakıldık.”

Sadece daha fazla aydınlık için tüm cepheleri yapının işlevini düşünmeksizin geçirgen yüzeylerle donatılması mahremiyet kavramına zarar vermektedir. Geçirgen ve saydam yüzeyler, yapının işlevi göz önünde bulunarak tasarlanmalıdır. Şekil 2.3'te [Web 12] görüldüğü gibi dökme beton, kumlanmış cam ve çelik kullanarak inşa ettiği yapı dışarıdaki ışığın yansıtıcısı değil, yapının kendisi bir ışık kaynağı olarak değerlendirilmektedir [Bilgin, 2016]. Bu örnekte bir sergi mekânı olması dolayısıyla işlev gözetilmiş, kumlu camlarla gerekli mahremiyet korunarak ışık kaynağının ta kendisi olan bir yapı tasarlanmıştır. Görsel algının ışık kullanımına ilişkin kavramları aydınlatma yoğunluğu, kamaşma, ışığın rengi, doğrultusu ve gölge olarak sıralanmaktadır [Aydınlı, 1986]. Bu kavramlar ışığın niceliksel yönünü vurgulamaktadır. Bu niceliksel kavramlar mekân atmosferinin algılanmasında etkili olmaktadır. Mekânda hissedilen öznel değerlendirmeleri bu niceliksel kavramlar da etkilemektedir. Işığın, rengin ve malzemenin değişimi ile görülen, hissedilen etki bütünüyle farklılaşmaktadır [Zumthor, 2006]. Işığın yansıdığı ya da yansıttığı mekânlar, her kullanıcı için farklı deneyimler sunmasıyla mekânların diyalektik yönüne vurgu yapmaktadır.

Şekil 2.3: Bregenz sergi evi.

Koku, mekâna aşına olmayı, hatırlamayı veya benzetilen koku sebebiyle mekânı daha samimi bulmayı kolaylaştırmaktadır. Koku duyusu, salt görme duyusunun neden kutsanamayacağının göstergesi olmaktadır. Burun mu hatırlar yoksa göz mü diye düşünüldüğünde aslında hepsinin iç içe olduğu görülmektedir. Özel bir koku, retinal belleğimizin tamamen unutmuş olduğu bir mekâna yeniden girmeyi sağlamakta; burun delikleri unutulmuş bir görüntüyü uyandırmakta ve capcanlı bir gündüz düşünün içine girmeyi sağlamaktadır [Pallasmaa, 2011]:

“Eski bir kentin sokaklarında yürürken şekerleme dükkânının kokusu insana çocukluğunu anımsatırken, kunduracı, ekmek fırını, pastacı dükkanlarından yayılan kokular çeşitli anılarla ve hislerle birleşerek zamanda yolculuğa sebep olmaktadır.”

Dokunsal ve tatsal deneyimler arasında hassas bir aktarım vardır, görme de tada aktarılır; bazı renkler ve ince detaylar oral duyular uyandırmaktadırlar [Pallasmaa, 2011]. Tıpkı rengârenk sabunların yenilemese de tadına bakma ihtiyacı hissedilmediği gibi, renkli mekân öğeleri de oral deneyim çağrıştırmaktadır.

Duyular arasında aktarımlar mekân deneyimini arttırmaktadır [Gümüş, 2019]. Bu aktarım, hissedileni atmosferi birkaç duyu ile birleşerek güçlendirmekte ve deneyimi pekiştirmektedir. Heyecanlı hallerde duyu uyaranları daha rafine duyulardan daha arkaik duyulara (görmeden işitmeye, dokunmaya ve kokuya, ışıktan gölgeye) çekilir [Pallasmaa, 2011]. Deneyimlerin diğer duyularla bağlantılanarak birbirine aktarıldığı düşünülebilir.

2.2.2. Mekânın Duyumları

Duyular çevreden ilk fiziksel verilerin tanınması anlamına gelmektedir. Duyum ise bu aşamadan sonrasını ifade etmektedir. Duyu organları yoluyla iç ve dış çevreden gelen uyarıcıların alınarak sinirler yoluyla beyne ulaşmasına duyum denir [Web 13]. Diğer bir tanım da duyum, duyular yoluyla edinilen izlenim olarak tanımlanmaktadır [Web 14]. Mekânın duyuları olarak tanımlanan mekânın fiziksel özelliklerini ifade eden kriterlerin ardından mekânın duyumu yani fiziksel koşulların ötesindeki özellikler devreye girmektedir.

İlkel insanların çevrelerindeki nesneleri canlıymış gibi değerlendirdiğinden, fakat uygar insanların da bilinçli ya da bilinçsiz şekilde bunu yaptığından bahsetmektedir [Rasmussen, 1962]. Bu nesnelere insan özelliklerin yüklenmesi tıpkı Zumthor'un mekânı bir beden olarak tanımlamasının temelini oluşturmaktadır. Mimarlık görülemeyen parçalardan oluşan vücudu ve insanı saran tenimize benzemektedir [Zumthor, 2006].

Mimari mekân fiziksel mekândan ziyade yaşanan mekândır ve yaşanan mekân geometriyi ve ölçülebilirliği daima aşmaktadır [Pallasmaa, 2011].

Farklı materyalleri, parçaları ve malzemeleri bir araya getirmek bir vücut yaratmak gibidir [Zumthor, 2006]. Bu vücudun uyum ve ahenk içinde çalışması

kullanılan malzemelerin uyumluluğuna bağlıdır. Uyum içinde çalışan bu sistem de tıpkı insan vücudunun anatomisi gibidir. Mimari beden ve insan bedeni birbirine benzemekte, birbirleriyle etkileşime geçmektedir.

Aynı zamanda bu malzemeler mekânın duygusunu, yani mekân deneyimlerini etkiler. Her farklı bir araya geliş aynı malzeme de olsa yeni bir mekân tanımlar. Zumthor'un (2006) bu yorumları, Lefebvre (1991)'nin yaşayan mekân, Rasmussen'in (1962) ve Pallasmaa'nın (2011) yaşanan mekân tanımı örtüşmekte ve tüm bu görüşler de diyalektik mekânı tanımlamaktadır. Mekân üretmekte ve üretilmektedir. Gözlemlendiği bir şeyin doğru görüntüsüne ulaşmak için yaşadığı deneyimi, resim yaparken yeniden yaratmaktadır [Rasmussen, 1962].

Mekânın sadece geometrik şekli ve gözle görülen özelliklerinin değerlendirilerek mekân üzerine bir sınıflandırma yapmak yanlış olmaktadır [Zumthor, 2006]. Malzemenin görüntünün ötesinde mekâna kattığı bir duygu olduğundan bahsedilmektedir. Sadece retinasına görüntünün düşmesini sağlamak, görmek için yeterli değildir [Rasmussen, 1962].

Mekâna ruhunu veren onu çevreleyen nesnelerdir. Bu nesnelerin aralarında kurdukları ilişkilerin her deneyimleyen açısından çeşitli olması mekânın diyalektik özelliğine vurgu yapar. Özellikle anlam yüklenen nesneler kendi fiziksel varlıklarını aşarak mekân atmosferinin bir parçası olur [Zumthor, 2006]. Diğer bir ifadeyle tek başına başka bir anlam ifade eden nesneler, bir araya geldiklerinde başka bir ilişki kurar. Bu yeni ilişki de bağlamı meydana getirir. Ütopyalar haricinde bir yapıyı bağlamından ayrı düşünmek olanaksızdır [Tschumi, 2003]. Yapı bulunduğu yerden kaldırılıp başka yere götürülürse eğer anlamını yitiriyorsa bu yapı bağlamıyla iyi ilişki kurduğu anlamına gelmektedir. Bağlam, her seferinde bir durum tasviri olarak tanımlanmaktadır [Bilgin, 2002]. Bağlam ilişkisi, yapı üretildikten sonra bitmemekte, gelişen çevre koşullarına göre yeniden ve yeniden üretilmektedir. Bağlam bağımlı olmak, doğru ya da yanlış hiçbir ölçütün bulunmaması anlamına değil, ölçütlerin her bağlam için yeniden belirlenmesi anlamına gelmektedir [Serim, 2007].

Karakter bir yandan genel kapsamlı bir atmosferi ifade ederken, diğer yandan mekânı tanımlayan öğelerin somut biçimini ve özünü ifade eder [Norberg-Schulz, 1984]. Mekânın karakteri atmosfer kavramıyla ilişkilendirilir. Atmosfer, sakinler için sıradan ve doğal olanı; yerlilerin günlük yaşamları boyunca sürekli olarak üretmelerine

yardımcı olan, ancak ziyaretçileri yalnızca karakteristik olarak etkileyen şey anlamına gelir [Böhme, 2017].

Atmosferin hissedilmesi için mekânda geçirilen zaman ve mekâna olan aşinalık etkili olmaktadır. Bir binanın içinden geçen bir kişinin yalnızca yolunu bulmasına izin veren yönleri algıladığını, vakti olan bir kullanıcının binanın niteliklerini daha fazla algıladığı bilinmektedir [Norberg-Schulz, 1984]. İlk tür harekette (turist olarak adlandırılır) mimari yeni, öne çıkan ve tuhaftır; kullanıcı keşfe açık, hareket etmekte, yeni şeyler deneyimlemekte ve araştırmaktadır. İkincisinde (habitué olarak adlandırılır) mimari arka plandadır, pek fark edilmemekte; kullanıcı çevrenin farkında olmamakta, yalnızca bir hedefi düşünerek içinden geçmektedir [Porter, 1997]. Mekân ilk kez deneyimlendiğinde bir anlamda turist olunduğunda, mimari daha öne çıkan, fark edilen bir unsur haline gelmektedir. Bu da mekân atmosferinin hissedilmesine olanak sağlamaktadır.

Malzemenin dokusu, akustik özelliği, saflığı algıyı etkiler ve yönlendirir. Malzeme mekânın duygusunu verir. Malzemeler birbirini etkiler ve bir araya gelişleri eşsizdir [Zumthor, 2006]. Mermer, soğuk bir malzeme olarak nitelendirilmektedir. Ancak mermerin farklı yüzey bitimleri kullanıcıda farklı etki yaratmaktadır. Parlak bir yüzey tüm görüntüleri yansıttığından, malzeme görülemediğinden soğuk hissi vurgulamakta, ancak mat ya da fırçalı bir mermer yüzey tıpkı bir kumaş gibi daha yumuşak bir his sağlayarak mekânı daha sıcak kılmaktadır. Yine benzer şekilde düz mermer bir yüzey daha soğuk algılanırken, bambu bitişli bir mermer tıpkı ahşap gibi sıcak bir ortam yaratmaktadır.

Binalar mekân hissini vurgulamakta; hareket önerileri içermekte, darlık veya genişleme deneyimlerini iletmede ve mekânın kendisini bir genişlik olarak ifade etmektedir [Böhme, 2017]. Örneğin kullanıcıda bir daralma hissi yaratılmak istenirse kullanıcıyı dar bir koridora yönlendirerek deneyim esnasında bu his verilebilmektedir. Özellikle müze yapılarında tek yönlü bir akış planlamak kullanıcı hareketini yönlendirerek mekân atmosferinin bir akış içinde deneyimlenmesini sağlamaktadır.

Zumthor'un Bruder Klaus'a adanmış bu yapısı 2007 yılında Almanya'da inşa edilmiştir. Mekânın deneyimi duvarlarda bir önceki malzemenin yanmasının bıraktığı izlerin ve kokunun deneyimine dönüşmekte bu da yapının inşa sürecini tekrar anımsatmaktadır. Yapının geçmişine ait bir bellek her yeni deneyimle birlikte tekrar

ve tekrar hatırlanmaktadır. Bu durumun oluşumunda malzemenin ele alınış biçimi önem taşımaktadır [Nane, 2018].

İnsanları mekânda yönlendirmek için duyguları da yönlendirilmelidir. Mekânın bedeni uyaran, dikkat çeken ve yönlendiren yönü tam olarak ‘baştan çıkarma’ kavramıyla ifade edilmektedir [Zumthor, 2006]. Mekân kendine çekmeli, deneyimlenmesi için kullanıcıda bir merak uyandırmalıdır. Bu sürpriz olarak tanımlanmaktadır [Zumthor, 2006].

Kullanıcı bir koridoru gezerken diğer koridorda ne olduğunu merak etmeli, oraya doğru yönelmeli, gözünde orayı canlandırmalıdır. Bununla beraber mekânın dinginliği de beraberinde gelir. Bu da mekânın konfor ihtiyacı olarak tanımlanır. Bu iki zıtlık bir arada uyumlu ve doğal görünmelidir. Odaların içinde yaşamalı, duvarların kullanıcıyı nasıl çevrelediğini hissetmeli, bir odadan ötekine ne kadar doğallıkla geçildiğini görülmelidir [Rasmussen, 1962].

Zumthor, yapının ölçeğinden de bahseder. Mimarının kendine özgü doğal oranlama yöntemlerinin olduğu, belli oranların doğru oranlar olduğunu düşünmek doğru değildir [Rasmussen, 1962].

Zumthor [2006], bütün tanımlamaları için ahenk ve ritmin olması gerektiğinden bahsetmektedir. Aynı dönemde aynı ülkede yaşayan insanlar genellikle aynı ritim duygusuna sahip olmakta, aynı şekilde hareket etmekte ve aynı deneyimlerden zevk almaktadırlar [Rasmussen, 1962]

İç-dış gerilimi de mekan atmosferini etkiler [Zumthor, 2006]. İç ve dış sınırı bulanıklaştıkça, mekânlar arası geçişler yumuşamaktadır. İçeriden dışarı, dışarıdan içerinin tahmin edilememesi mekânı sürprizlere ve deneyimlere açık hale getirmektedir. Örneğin, Mies Van der Rohe’nin Şelale evinde mekânın iç- dış sınırları keskin planlanmamıştır. İç yakınlık, dış uzaklık ifade ettiğinden bu tip ayrımlar mekânı kısıtlayan, sınırlayan kavramlardır. Sınırların muğlaklığı mekânı dinamik kılmakta ve mekân deneyimini sürprizli kılmaktadır.

2.3. Zaman ve Bellek Kavramları Üzerinden Yeniden İşlevlendirmenin Tanımlanması

Mekân atmosferinin değerlendirilebilmesi için bellek ve zaman kavramlarından yola çıkarak literatürden kriterler belirlenmiş, sınıflandırılmış ve tablolastırılmıştır:

Tablo 2.2: Derlenmiş kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Mekânın Duyumları
Görme ve Dokunma	Mimari Varlık, Hareket ve Provokasyon
Ses	İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre
Tat ve Koku	Ölçek-Oran-Orantı
Sıcaklık	Turistlik-Aşinalık
Işık, Gölge ve Renk	Malzeme, Tutarlılık-Ahenk-Ritim

Tablo 2.2’de belirtilen kriterlerin mekânlar üzerinden değerlendirileceği sorusu gündeme gelmiştir. Zamanın içinde aktığı ve belleklerde yer eden yeniden işlevlendirilerek dönüştürülen mekânların mekân atmosferinin araştırılması gerektiği belirlenmiştir. Bu kapsamda bu bölümde yeniden işlevlendirme tanımlanmış ve yeniden işlevlendirme kararlarının nasıl alındığına ilişkin kriterler sıralanmıştır. Mekânın zaman ile olan bu ilişkisi düşünüldüğünde tasarım sürecinde bellek ve zaman kavramları gelecek kavramıyla bir ele alındığında nasıl mekânsal karşılıklar bulunduğu sorulmuştur [Erman, 2001]. Bu soruya cevap çalışma kapsamında yeniden işlevlendirilmiş mekânlardır. Yeniden işlevlendirilen mekânlar, şu an ve gelecekle bağ kurarlar. Bu bağ bellekte kurulur. Bellekte yer alan olaylar ve deneyimler mekândan bağımsız olmamakta, mekânlarda bellekte iz bırakan olaylar ve deneyimlerden bağımsız hatırlanmamaktadır [Pallasma, 2011]. Yapının yeniden işlevlendirmesinin nedenleri ve kriterleri bu bölümde incelenmiştir.

Bu bağlamda yeniden işlevlendirmenin tarihçesinin irdelenmesi tez kapsamında gerekli görülmüştür. Mimarlığı doğrudan etkileyen bu teknoloji ve malzemelerdeki gelişmeler ile modern mimarlığın temelleri atılmış ve endüstri mirası kavramını oluşturan endüstri yapıları inşa edilmiştir [Eryiğit ve Anıktar, 2021]. Yapım şeklindeki gelişmelerle, çok daha geniş makineleşmeyle gelen büyük endüstriyel mekânları da kapsayan, çok daha fazla işçinin çalışabileceği genişlikte atölyelerden ziyade fabrikalar, büyük santraller inşa edilmeye başlanmıştır. Uzun yıllar aktif şekilde kullanılan endüstri yapıları toplumsal bellekte yer etmeye, kentteki izlerinin büyüklükleri nedeniyle de bireysel belleklerde yer edinmişlerdir. TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) [2003]; endüstriyel alanları üretim, sosyal, mimari ve bilimsel değerlere sahip kültürel miras alanları olarak tanımlanmıştır. Tarım ve Endüstri devrimleri insanlık tarihinde ne

kadar büyük değişimlere yol açıysa İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen yeni dünya düzeninin etkileri ile özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde hissedilmeye başlanan küreselleşme de o derece etkili olmuştur [Başdoğan ve Manisa, 2015].

Toplumsal ve bireysel belleklerde yer eden endüstri yapıları zaman içerisinde teknoloji çağının gelmesiyle, çoğunlukla da kentlerin büyümesiyle o dönemdeki işlevlerini yitirebilirler. Çünkü zaman değişmekte, çağın gerekleri ve ihtiyaçları değişmektedir. Yeniden işlevlendirmek, fiziksel ömrü bitmemiş yapıların, kaybetmiş olduğu fonksiyonel özellikleri mevcut ya da yeni ihtiyaçlar doğrultusunda onarmak şeklinde tanımlanmaktadır [Burden, 2004]. Yeniden işlevlendirilebilmesi için tanımda da belirtildiği gibi, bazı şartları yerine getirmesi gerekmektedir.

Bununla ilgili eskime kavramı kullanılmaktadır. İşlevsel eskime, yapıldığı zamanın yaşam gereksinimlerine göre oluşturulmuş bir bölgenin, kentin demografik ve ekonomik büyümesine bağlı olarak ortaya çıkan fonksiyonel değişim ve gelişimlerden etkilenecek, farklı bir işlevsel kullanım alanına dönüşmesidir [Polat, 2005]. Bu noktada bir de köhneme kavramından bahsedilmektedir. Köhneme, bir yapı veya yapılar grubunun, bir kentsel bölge veya alt bölgenin göstermiş oldukları fiziksel eskimeye ek olarak, sosyo-ekonomik ve kültürel konularda da kendi içinde yaşayanlar için olduğu kadar, yakın çevresinde yaşayanlar için de problem teşkil edecek bir düzeyde yetersizlik göstermesi hali olarak tanımlamakta; köhneme tiplerini, bina köhnemesi, fonksiyonel değişimler, çevresel köhneme, toplumsal değişimler, şartların değişmesi, ekonomik etkenler olarak ayırmaktadır [Göksu, 2004].

Eskimiş ve köhnemiş olarak tabir edilen endüstri yapıları, yeniden işlevlendirme için uygun hale gelmektedir. Endüstri yapıları, günümüzde kent merkezlerinin ortasında ve tüm kentlerde organize sanayi bölgelerinin oluşmasıyla âtıl kalmışlardır. Bu konuyu şu şekilde değerlendirmektedir [Yürekli ve Yürekli, 2004]:

“Fonksiyonel isteklerdeki değişiklikler veya binanın yer aldığı çevrenin nitelik değiştirmesi, kurulmuş olan bina ve fonksiyonel istekler uyumunu zorlamaktadır. Bu zorlamanın, fonksiyonel isteklerin tolerans sınırlarının genişliği, kullanıcıların adaptasyon yeteneği ve binanın adaptasyon yeteneği ile giderilebildiği durumlarda uyum sürdürülebilme, başka bir deyişle bina fonksiyonunu barındırmaya, yani yaşamaya devam edebilmektedir. Bunun sağlanamadığı durumlarda ise bina fonksiyonunu verimli olarak barındıramadığı için terk edilmektedir. Yalnızca fonksiyonunu barındıramadığı için bir binanın boş kalması veya yıkılması, ekonomik ve kültürel sebeplerle her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle 70’lerde gelişen kültürel miras bilinci, bazı binaların toplumların gelenek ve gelişmesini yansıtan başlıca unsurlar olarak korunmasını gerekli kılmaktadır.”

Dünya’da olan gelişmelerle kültürel, sosyal, ekonomik ve mimari gibi birçok alandaki değişimler kentleri, kent merkezlerini, kentlerin odak noktalarını da etkilemiş, değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Endüstri merkezlerinin taşınmasıyla çevresi de o zamanki etkisini azaltmıştır. Kent merkezlerinin dışına çıkan endüstrinin boşalttığı alanlar ve bina stokunun kentsel dönüşümü söz konusu yatırımların öncelikli ilgi alanı olmuştur [Başdoğan ve Manisa, 2015]. Âtıl kalan ve boşaltılan alanların hangi işlevle ve nasıl değişim ve dönüşüm geçireceği de tartışma konusu olarak gündeme gelmiştir.

Endüstri mirasının korunması yönünde; Avrupa’da özellikle Fransa, Almanya ve İngiltere gibi ülkeler, aydınlanmayı sanayileşmeyle yaşadıkları için 20. yüzyılın ilk yarısı ve öncesinde yapılan endüstri yapılarını 1960’lardan itibaren çeşitli işlevlerle yeniden değerlendirmeye başlamışlardır [Ekinci, 2001]. Endüstri mirası alanları ve yapılarının sürdürülebilir biçimde korunması için en uygun yol özgün kullanımlarının sürdürülmesi veya uygun yeni kullanımlar bulunmasıdır [Web 35].

Şekil 2.4’te [Web 5] Sümerbank Bez Fabrikası ve Şekil 2.5’te [Web 6] Silahtarağa Elektrik Santrali de yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarına birer örnektir. Benzer şekilde Şekil 2.6’da görülen [Web 7] Cibali Tütün-Sigara Fabrikası’ndan Kadir Has Üniversitesi’ne (2002) ve Şekil 2.7’de görülen [Web 8] Cevizli Tekel Sigara Fabrikası’ndan İstanbul Şehir Üniversitesi Dragaos Kampüsü’ne (2011) dönüştürülmüştür. Bunlarla beraber Kasımpaşa Tekel Tuz Ambarları’ndan İstanbul Ambar’a (2009), Eski demir yolu fabrikasında modern sanat sergi ve etkinliklerine ev sahipliği yapan Cermodern’e (2010), Osmanlı Bankası’nın Genel Müdürlük Binası’ndan Salt Galata’ya (2011), Bomonti Bira Fabrikası’ndan Bomontiada’ya (2015) ve Hasanpaşa Gazhane binası Müze Gazhane’ye (2021) eğitim kampüsünden başka işlevlere dönüşen yapılara örnektir.

Şekil 2.4: Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü.

Şekil 2.5: Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü.

Şekil 2. 6: Kadir Has Üniversitesi.

Şekil 2.7: İstanbul Şehir Üniversitesi.

Bu değerlendirmeleri yapmak için öncelikle mekânı mumyalayarak koruma mantığından uzakta kalmak şartıyla yeniden işlevlendirme konusunu incelenecektir. Kültürel mirasın yaşatılması ve korunması için yeniden işletme kavramı oldukça

önemlidir [Ahunbay, 2011]. Değerlendirme kriterleri mimari, bağlamsal ve ekonomik kriterler olarak sınıflandırmaktadır [Büyükarıslan ve Güney, 2013].

2.3.1. Mimari Dönüşüm Değerlendirme Kriterleri

Bu kriterler, mekânın fiziksel ve işlevsel özelliklerini değerlendirmektedir. Strüktür sisteminde ve yapısal malzemelerde zaman içerisinde yapıda bazı bozulmalar olabilmektedir. Güçlendirme, destekleme gibi çalışmaların yapılması gerekebilmektedir. Yapının taşıyıcılığının zarar görmüş olması zorunlu ekleme ve müdahaleleri gerektirmektedir. Bu eklemelerin de tasarımın bir parçası olarak özgün süreci desteklemektedir.

1964 tarihli Venedik Tüzüğü'nde, yapısal sağlamlaştırmanın “geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, koruma ve inşa için bilimsel verilerle ve deneylerle geçerliliği saptanmış herhangi modern bir teknik kullanılarak yapılabileceği; ancak eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılması ve tarihi tanıklığı yanlış bir şekilde yansıtmaması için, orijinalden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gerektiği belirtmektedir. Bu kapsamda köklü değişikliklere gidilmeden yapının geçmişine saygı duyarak yeni işlevin gerekliliklerinin yapılması gerekmektedir.

Tarihi yapıların sağlamlaştırmasında yapılacak müdahalenin geri dönüşe uygun olması (reversible), böylece yeni bilgiler edinildiğinde yapılan müdahalelerin esere zarar vermeden kaldırılarak daha uygun olanlarla yer değiştirmesinin mümkün olması gerekmektedir [Web 33]. Yeni eklerin, eski strüktüre zarar vermeden yapılması, bu eklerin kaldırılabilmesini öngören bir proje hazırlanması, ileride başka koşullarda, yapının yine bugün bulunduğu duruma döndürülmesi olanağını içermektedir [Kuban, 2000]. Yeniden işlevlendirilen birçok tarihi yapıda yaygın bir tasarım anlayışı olarak mekânsal bellek göstergeleri yapay aydınlatma ile ön plana çıkarılmak istenmektedir [Yıldırım Gönül ve Çakır, 2015]. Bu tarihi bir kolon, tarihi bir bezeme, tarihi bir makine olabilmekte, bazen sergilenen bazen öne çıkarılmak istenen öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapının fiziki koşullarının değerlendirilmesinin ardından işlevi belirlenmektedir. Tarihi değeri olan tescilli bir yapı yeniden işlevlendirilirken de sıradan bir yapı yeniden işlevlendirilirken de mevcut mekânları kavramak ve

felsefesini ortaya koymak gerekmektedir [Mesutoğlu, 1995]. Bu felsefenin irdelenmesi ve mekânın mevcut fiziksel koşullarının hangi işleve elverişli olduğunu değerlendirmek gerekmektedir. Bu işlevlendirmenin başarılı olarak gerçekleştirilebilmesi hem endüstri yapısının kendine özgü niteliklerinin korunması ve sergilenmesi hem de yapının toplum yararına, uzun vadeli, nitelikli bir biçimde kent hayatına dahil olabilmesi ile sağlanabilmektedir [Köksal, 2012]. Yapının uzun ömürlü olması, âtıl kalan yapıların kent hayatına yeniden kazandırılması yeniden işlevlendirmenin amaçlarından sayılmaktadır. 2011’de ICOMOS & TICCIH ortak ilkeleri olan Dublin İlkeleri 9. Maddesi:

“Endüstri mirası yapıları ve alanları için bütünlük veya işlevsel bütünlük çok önemlidir; bu nedenle koruma önlemleri yalnız binalara değil, iç donanımlarına da yönelik olmalıdır. Eğer içlerindeki makineler veya diğer donanım çıkarılır veya sitin bütünlüğünü etkileyecek kayıplar olursa, kültür mirası değerleri büyük ölçüde zedelenebilir veya indirgenir. İşleyen sanayi tesis ve komplekslerinin kapatılması durumunda, yetkililerin hızla müdahale ederek, içlerindeki makine, sanayi objeleri veya ilgili belgelerin çıkarılmasını sağlayacak veya tahribini önleyecek müdahalenin hızla yapılmasına olanak veren yasal ve yönetsel çerçevelerin oluşturulması gereklidir.”

Özellikle yeniden işlevlendirilen endüstri yapıları, kent ölçeğinden değerlendirildiğinde büyük bir leke olan bu yapıların âtıl kalması, yıkılması hem mevcut kaynakların ve enerjinin etkin değerlendirilememesi anlamına da gelmektedir. Bu yapıların yeniden kullanılabilir hale gelmesi hem enerji hem de kaynak tasarrufu anlamına gelmektedir. Yeniden işlevlendirme ile mevcut yapı stoğundan istifade edilerek, doğal çevreye verilecek zarar azaltılmakta, toplumsal bir kültür ürünü olarak gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanması sağlanmaktadır [Dyllick and Hockerts, 2002, Aydın ve Yıldız, 2010].

Genellikle, eski yapıların onarım ve yeniden kullanım maliyetlerinin, yeni yapı inşa etme maliyetlerine göre %50 ile %80 arasında daha düşük olduğu söylenebilir [Kaşlı, 2009]. Ancak çok eski, çok harap yapılarda bu maliyet yeniden yapımdan çok daha maliyetli olabilmektedir. Ancak böylesine özel yapıların yıkılması ekonomik olarak daha az maliyetli de olsa yapılması kültürel mirasa saygının gereği olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yeniden işlevlendirme, ekonomik olma, tarihsel ve kültürel sürekliliği sağlama, enerji yerine emek yoğun bir süreci yaşatma, çevresel tahribatı azaltma ve ekolojik bir yaklaşımın göstergesi olabilme yönüyle tercih

edilmektedir [Özdemir, 2005; Selçuk, 2006; Langston and Shen, 2007; Stas, 2007]. Bu çalışmaya konu olan endüstri yapıları, ölçek bakımından oldukça büyük yapılar olma özelliği göstermektedirler. Var olan yapıyı kullanmaya çalışmak bazı durumlarda çok daha hızlı ve mantıklı bir seçim olmaktadır.

2.3.2. Bağlamsal Dönüşüm Değerlendirme Kriterleri:

Yapının yer ile kurduğu ilişkide locus, belirli bir yer ile onun üzerindeki binalar arasındaki özgün ama evrensel ilişkiyi içermektedir [Rossi, 1966]. Yapının çevresiyle kurduğu ilişki mekân tasarımında önemlidir. Ancak bu ilişki yapının kökü anlamında fiziki bir bağ değil, oraya ait olan deneyimsel bağ ile ilgilidir. Yeniden işlevlendirilen mekânlarda da aynı durum söz konusudur.

Yapılacak eklere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği hallerde izin verilebileceği belirtilmektedir [Web 34]. Yapı yeniden işlevlendirilirken eğer bir ek yapılacaksa bu bağlamdaki yerine aykırı şekilde olmamalıdır. Değişimin sürekliliğini sağlayan yapının fiziksel bileşenleri değil, kendileriyle ve çevresiyle yaşayanların deneyimleridir [Morley and Robins, 1997]. Bu yapıda ve yapının çevresinde yaşayanların bu yapıyla kurduğu bağ öznel ve özel olmaktadır. Yapıda yeniden işlevlendirilerek bir dönüşüm sağlanacaksa bu kurulan bağ zedelenmemesi, mekânın yeni işlevinin de çevresiyle kurulan bağ kuvvetlendirmesi hedeflenmektedir. Çağ değiştikçe, mekân kendi bağlamındaki önemini yitirebilmektedir. Yapılar dönüştürülürken mimari trendlerin, kültürel ve sosyal değerlerin ve kentsel peyzajların sürekliliğini ve bütünlüğünü sağlamak için tarihi, teknik ve kültürel platformlarda kentsel doku ile koordine edilmelidir [Çetin, 2021]. Yapının yeni hali eski önemi geri kazandıracak şekilde çevresiyle, bağlamıyla ilişkili içi-dışı birbirine bağlayacak şekilde tasarlanmaktadır.

2.3.3. Yeniden İşlevlendirme ve Mekânsal Bellek İlişkisi

Yeniden işlevlendirilen mekânlarda, mekânsal belleğin korunması o yapının geçmişle bağının korunması anlamına gelir. Yapı geçmiş işlevini yitirse de yapıyı geri kazandırırken bu belleğin korunması en temel unsurdur. Belleğini yitirmiş yapılar

belleğini yitirmiş toplumları da beraberinde getirir. Diğer bir taraftan yapının yeni işlevinde eski işleve dair unsurları görebilmek sergileme alanlarına dönüşerek yeni işlevler kazandırarak tasarımı güçlendirmeye yarar. Yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarda mekânsal bellek göstergelerine ilişkin parametreler; tarihsel-kültürel değer, özgünlük-enderlik değeri, estetik-sanatsal değer, anı değeri-kullanım sürekliliği ve teknik-teknolojik değer olarak sıralanmaktadır [Çakır ve Gönül, 2015]. Eski yapıların kültürel ve tarihsel değerinin olması o yapıyı yeniden işlevlendirmeye değer kılmaktadır. Kültür mirası değeri olan aktif endüstri mirası yapıları-sitlerinde süregelen kullanımlar kültürel değerlerin yaşatılması veya fiziksel-ekonomik sürdürülebilirlik için yeterli koşulları sağlayabilir [Web 35].

En özgün haliyle korunan tarihi yapılar bile artık işlevlerini kaybetmekte ve yeniden işlevlendirilmek zorunda kalmaktadır [Yaldız, 2003]. Yapı tam anlamıyla korunsa da işlev değişikliğine gidilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Özgünlük ve enderlik değeri, yapının geçmişteki dönemsal özelliklerinin hala yapıdan okunması ve yeniden işlevlendirilirken de bunun korunması gerekmektedir. Korunmaya değer özel bir yapıyı sıradanlaştırmak yanlış yeniden işlevlendirme tekniği kullanıldığını göstermektedir. Burada özgün bir süreç başlamakta ve mimar bu fiziki verilerle en uygun işlevi tespit etmektedir. Mimar, yaratıcı özgürlüğünü bu sınırlar içinde kullanmak zorundadır [Kuban, 2000]. Ancak bunu yaparken yapının mevcut halindeki özgünlüğe saygı duyulmalıdır.

Estetik-sanatsal değer de gerek döneminde gerekse yapının şu anki mevcut halinde mimari özellikleriyle ilgilidir. Yapı kullanım sürekliliği ile mimari özellikleri kapsamında belleklerde yer etmekte ve anı değeri kazanmaktadır. Anılarla, deneyimlerle, algılarla, duyumlarla desteklenmiş bir mekân bellekte ilişkilendirilir, eşleştirilir, yönlendirilir karşılaştırılır ve kodlanır [Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009].

Anılar bireyin ait olduğu gruplara bağlı olduğu toplumsal çerçeveler yardımıyla yeniden üretilebildiği için kentteki her farklı grup geçmişin yeniden inşasında hatırlayan birer özneye dönüşmektedir [Halbwachs, 1992]. Bu mekânların yeniden üretilmesi toplumların katkılarıyla olmakta ve yeni bir mekân deneyiminin kapılarını aralamaktadır. Mekân silinip yeniden yazılmakta ve eski yazılar mekânda hala okunabilmekte ve dönüştürülmüş yapıların bazılarına baktığımızda bu izler özellikle bırakılmaktadır [Yıldırım, 2009].

Teknik-teknolojik değer ise yapının dönemindeki yapım tekniği ve malzeme gibi fiziki özelliklerle ilgilidir. Örneğin Sanayi devrimiyle mimariye giren endüstri yapıları, daha önceleri kullanılmayan betonarme teknolojiyle inşa edilmiştir. Yapıda hala bunları okuyabilmek önemlidir. Yapılacak eklerin de  elik gibi yeni dönemin  ağdaş tekniği olması bunu vurgulamaktadır. ICOMOS'un 2003 yılında yayınladığı "Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu için ülkeler" metninde şu şekilde aktarılmaktadır:

"Mimari değer taşıyan tarihi yapıların özel durumları, karmaşık geçmişleri, tıp alanındakine benzer bir araştırma ve öneri geliştirme süreci gerektirir. Analiz, teşhis, tedavi ve kontrollerle önemli veriler ve bilgi derlenir, bozulma ve hasar nedenleri belirlenir, uygun tedavi yöntemleri arasından seçim yapılır ve uygulanan müdahalelerin başarısı denetlenir. Eldeki kaynakları akılcı bir biçimde kullanıp masrafları sınırlamak ve anıta en az zarar vermek için çalışmalar sırasında bu adımların tekrar edilmesi gereklidir."

3. METODOLOJİ

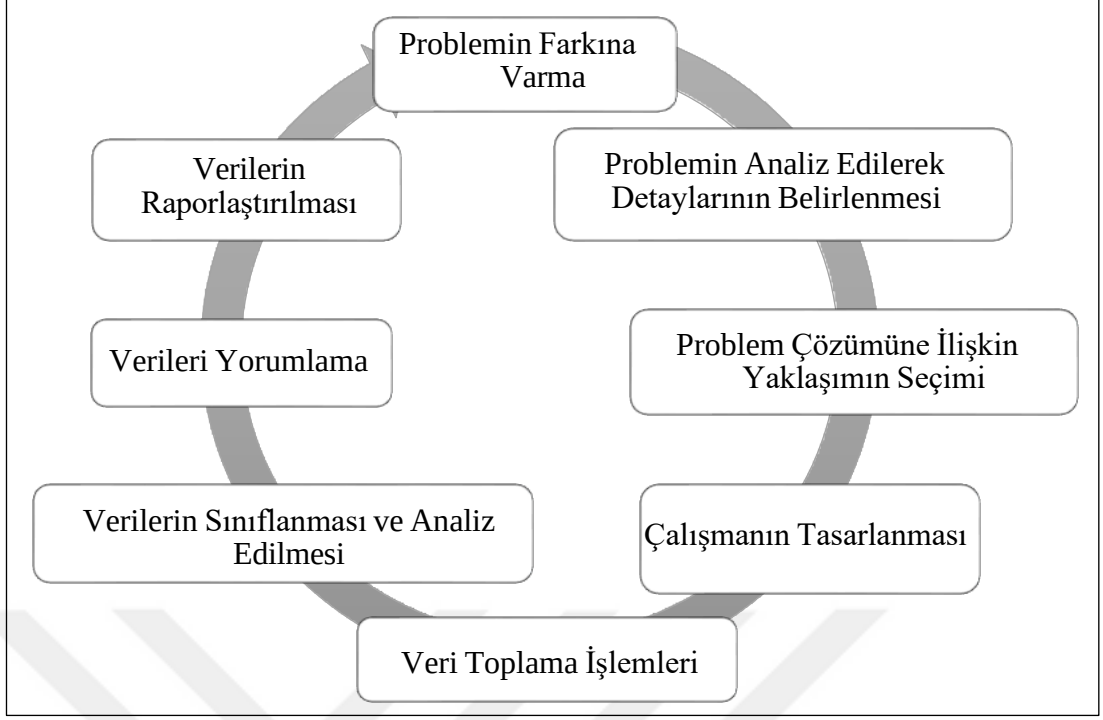
3.1. Yöntemin Tanımı ve Süreçleri

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı yorumlayıcı yöntemi kullanmaktadır. Mekân atmosferini karşılaştırmalı olarak iki örnek üzerinden ele almaktadır. Bu iki örnek Kayseri Abdullah Gül Üniversitesi Kampüsü ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Kampüsü olarak belirlenmiştir. Çalışma sürecinde iki örneğin seçilmesi ile örnek olay, iki örneğin gözlemlenmesi ile gözlem ve bu iki örnekteki deneyimlerin deneyimleyenlere sorulması da odak grup görüşmesi metodu kullanılarak 3 farklı nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmaların, yirminci yüzyılın başlarında, insan yaşamının karmaşık doğası, insana dair pozitivist yaklaşımın kabul etmediği olgu ve gizemleri belirleme çalışmaları olarak antropoloji, psikoloji ve sosyoloji bilimlerinde başladığı görülmektedir [Baltacı, 2019]. İnsan hareketlerini de göz önüne alan mimarlık bilimi için de nitel araştırma yöntemleri kullanılmaktadır.

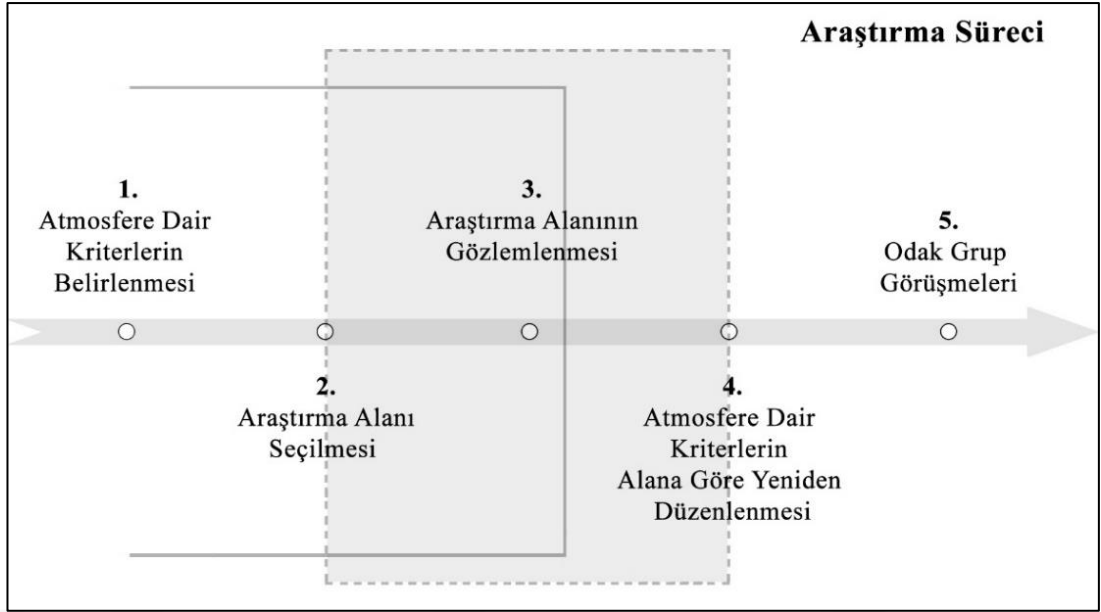
Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir [Guba and Lincoln, 1994; Klenke, 2016]. İnsana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesinin esas olduğu nitel araştırma, farklı disiplinleri birleştiren bütüncül bir bakış açısına da sahiptir [Hatch, 2002; Merriam and Grenier, 2019].

Nitel araştırma, insana dair süreçlere odaklanan yöntemleri içermektedir. Bu tez kapsamında insana dair süreçler dikkate alındığından bu araştırma yöntemi benimsenmektedir. Nitel araştırma süreçleri aşağıdaki gibidir [Creswell, 2012]:

Şekil 3.1: Nitel araştırma süreci.

Süreçler; problemi bulma-detaylandırma, çalışma yaklaşımının seçimi, çalışmanın şeklini belirleme, veri toplama, analiz etme, yorumlama ve raporlama olarak özetlenmektedir. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir [Seale, 1999]. Nitel araştırmalarda genellikle gözlem, yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşmesi, söylev ve metin analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır [Baltacı, 2019].

Şekil 3.2: Araştırma sürecinin aşamaları.

Araştırma; atmosfere ait kriterlerin literatürden belirlenmesi (1), araştırma alanlarının seçilmesi (2), araştırma alanlarının gözlemlenmesi (3), gözlemlerin ardından atmosfere ait kriterlerin yeniden düzenlenmesi (4) ve atmosfere dair deneyimleri araştırarak odak grup görüşmeleri olmak üzere 5 adımda gerçekleştirilmiştir. Öncelikle kriterler belirlenmiş ve bu kriterlerin araştırılabilirliği bu iki kampüs belirlenmiştir. Bu iki kampüs 3 gün boyunca belirlenen zaman aralıklarında gözlemlenmiştir. Kriterlerin anlamları örnekler üzerinden yeniden tanımlanarak ve kriterlere eklemeler yapılarak kriterler düzenlenmiştir. Ardından bu kampüsleri deneyimleyen kampüsü sürekli deneyimleyen mimar kullanıcılara kampüs deneyimlerine ilişkin sorular yöneltilerek odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Tüm bu araştırma adımları ayrı başlıklar altında değerlendirilerek bu çalışmanın aşamaları anlatılmaktadır.

3.1.1 Atmosfere Dair Kriterlerin Belirlenmesi

Mekân atmosferi öncelikle yeniden işlevlendirme bağlamında tanımlanmıştır. Zamanın içinde aktığı, bellekte geçmiş, şu an ve geleceği bir arada barındıran yeniden işlevlendirilen mekânlar kapsamında literatürde kendine yer bulan (1) mekânın duyuları ve (2) mekânın duyuları olarak atmosfer kriterleri sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflandırma Tablo 3.1’de gösterilmektedir:

Tablo 3.1: Derlenmiş kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Mekânın Duyumları
Görme ve Dokunma	Mimari Varlık, Hareket ve Provokasyon
Ses	İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre
Tat ve Koku	Ölçek-Oran-Orantı
Sıcaklık	Turistlik-Aşinalık
Işık, Gölge ve Renk	Malzeme, Tutarlılık-Ahenk-Ritim

Mekânın duyuları, ilk gözlemlenen fiziki özellikleri kapsamaktadır. Görme ve dokunma kavramı mekânla ilk temas olarak değerlendirilmektedir. Bu kavramı dolaylı olarak bütün mimarlar kullansa da Rasmussen (1962) ve Pallasma (2011) literatüründe daha direkt olarak işaret edilmiştir. Mekânda üretilen ve toplanan işitilen her türlü ses mekânın sesini tariflenmektedir. Bu kavramdan Rasmussen (1962), Pallasma (2011), Zumthor (2006), ve Böhme (2017) bahsetmektedir. Mekândaki seslerin deneyimlenmesi içsel süreçlere bağlanmış ve yönlendirici etki yaratmıştır. Tat ve koku, Pallasma (2011) tarafından anlatılmaktadır. Pallasma (2011), mekânın kokusu geçmiş-şu an-gelecek arasında bağlantı kurduğunu ifade etmektedir. Mekânın sıcaklığı, Zumthor (2006) ve Pallasma (2011) yorumlanmaktadır. Mekân sıcaklığı malzeme seçimi buna bağlı olarak mekâna duyulan yakınlıkla da ilgili olarak değerlendirilmektedir. Mekânın ışığı da görmeyle ilgilidir. Corbusier (2003) ve Zumthor (2006) de bu kavramı değerlendirmektedir. Ayrıca dokunma ve görme duyusuna aktarıldığını ifade eden Pallasma (2011), duyuların kendi arasında kurduğu ilişki de mekânda deneyimlenenleri farklılaştırmaktadır.

Mekânın duyumları, mekânın duyularını deneyimleyen kullanıcıda yarattığı izlenim olarak tanımlanmaktadır. Zumthor (2006) tarafından mimari varlık kavramı, insan bedenine benzetilerek anlatılmaktadır. Hareket ve provakasyon kavramı, Böhme (2017) ve Zumthor (2006) tarafından değerlendirilmektedir. İç-dış gerilimi, Zumthor [2006] tarafından mekânın iç-dış iletişimi olarak değerlendirilmektedir. Dışın bir parçası olan bağlam-çevre kavramı, Tschumi (2003), Bilgin (2002) ve Serim (2007) tarafından değerlendirilmektedir. Ölçek-oran-orantı kavramı, Rasmussen (1962) ve Zumthor (2006) tarafından yapının fiziki koşullarının yanı sıra deneyimlenen ölçülere vurgu yapılmaktadır. Turistlik-aşinalık kavramı, mekânı deneyimleyenlerin özelliklerine bağlı olarak değiştiğini Norberg-Schulz (1963) ve Porter (1997)

anlatmaktadır. Malzeme, tutarlılık-ahenk-ritim kavramları mekânın deneyimlenmesi sürecinde tüm bu kriterlerin varlığına Rasmussen (1962) ve Zumthor (2006) tarafından vurgu yapılmaktadır.

3.1.2 Araştırma Alanının Seçilmesi

Mekân atmosferinin belirlenen kriterlere göre değerlendirilmesi süreci, endüstri mirası olarak kabul edilen iki yapının iki eğitim kampüsüne dönüştürüldüğü örnekler üzerinden yapılmaktadır. Tek bir örnek üzerinden bu konuyu değerlendirmenin yetersiz olduğu belirlenmiş ve iki örnek tercih edilerek karşılaştırmalı olarak incelemek uygun görülmüştür.

Bilgi Üniversitesi Santral İstanbul Kampüsü örneği özelinde 20. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin topraklarında bulunan endüstri işletmelerinin %55'i İstanbul'da yer almaya başlamıştır [Web 2]. Dolayısıyla İstanbul'da yeniden işlevlendirmeye açık yapı stoğu sayısı daha fazladır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında örneklerden biri İstanbul'dan tercih edilmiştir.

Türkiye'de sanayileşme hareketini başlatan ve devlet tarafından yapılmış ilk tesis olan Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası'dır [Semiz ve Toplu, 2019]. Cumhuriyet yönetimi, İstanbul, Bursa gibi baskın Osmanlı kimliğine sahip kentler yerine, 'modernleşme' hareketini başlatmak için Anadolu'yu seçmiştir [Asıliskender, 2004]. Bu yönüyle Sümerbank Bez Fabrikası alanı bulunduğu bölge ve Türkiye için endüstri mirası niteliğinde bir yapı olarak değerlendirilir. Tıpkı Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü gibi bu kampüs de eğitim kampüsüne dönüştürüldüğünden tercih edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin ilk kent ölçekli termik santrali olan Silahtarağa Elektrik Santrali, İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Kampüsü'ne; Türkiye'de sanayileşme hareketini başlatan ilk tesis olan Sümerbank Bez Fabrikası Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü'ne dönüştürülerek yeniden işlevlendirilmiştir. Bu iki kampüs bulunduğu şehirlerde ve üretildiği yapı sınıflarında ilk olma özellikleri yönüyle önemli örneklerdendir. Bu iki kampüsü, incelenmeye değer kılan diğer bir özellikleri de geçmişte enerji ve bez üretiminin yapıldığı bu iki yerleşke, şimdi bilimin üretildiği iki eğitim kampüs olarak varlığını devam ettirmek üzere yeniden işlevlendirilmiş olmalarıdır. Bu kampüsler, geçmişle olan bağlarını işlev bakımından kopararak yeni

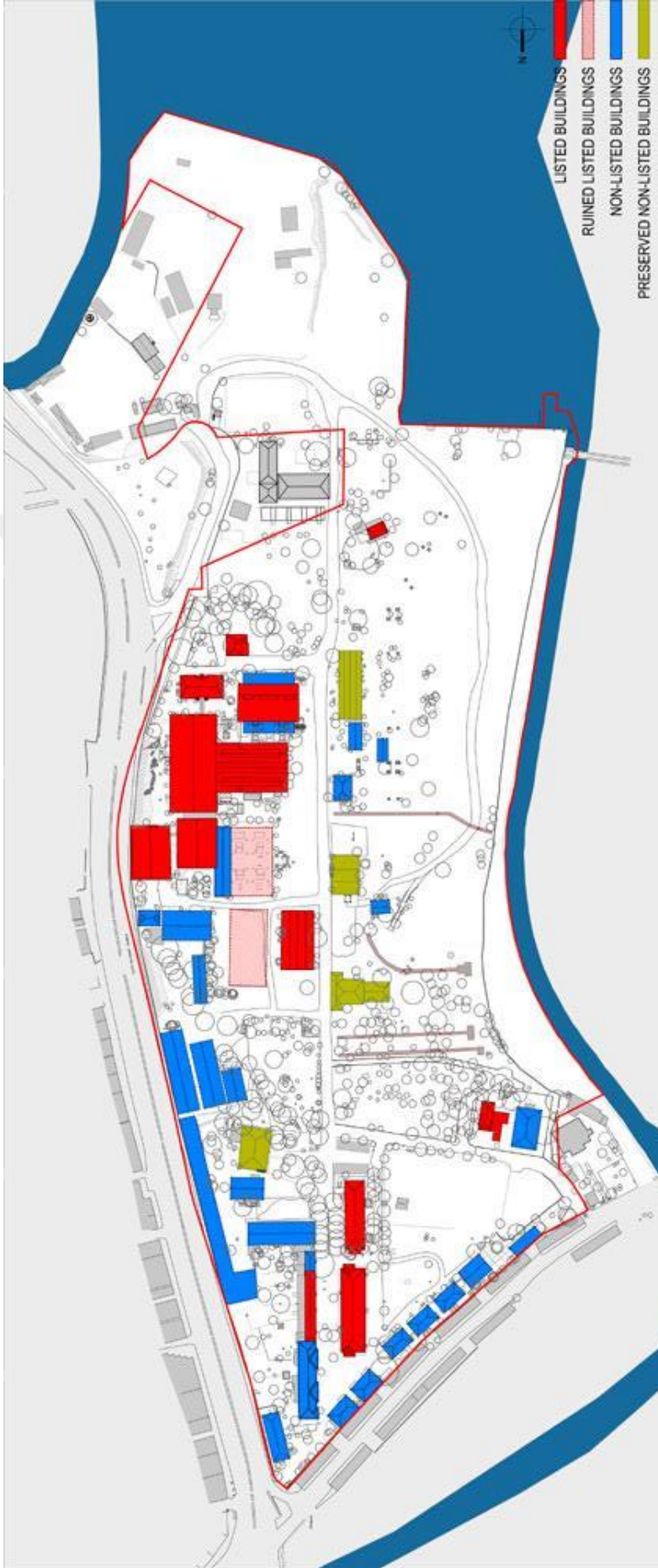
mekânın atmosferinin incelenmesini daha mümkün kılmaktadır. Birbirine benzer ancak bulunduğu şehrin nüfus yoğunluğu ve kampüs hacmi diğer bir ifadeyle öğrenci kapasitesi bakımından ayrılmaktadır. Benzer özelliklerinin yanı sıra ayrılan özelliklerinin de varlığı bu çalışmayı destekler niteliktedir. Bu özellikler Şekil 3.3’te derlenmiştir:

Tablo 3.2: Kampüslerin özellik bakımından karşılaştırılması.

Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü	Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü
Mevcut İşlev: Eğitim kampüsü Geçmiş İşlev: İlk kent ölçekli elektrik santrali / üretim tesisi	Mevcut İşlev: Eğitim Kampüsü Geçmiş İşlev: Sanayileşmeyi başlatan ilk tesis olan bez fabrikası /üretim tesisi
2004 yılında üniversite olarak kullanılmaya başladı	2012 yılında üniversite olarak kullanılmaya başladı
118.000 m2 toplam kapalı alan	80.000 m2 toplam kapalı alan
İstanbul, En kalabalık 1.şehir (Web 19)	Kayseri, En kalabalık 15.şehir (Web 19)
Yaklaşık 15.000 öğrenci mevcut	Yaklaşık 3.000 öğrenci mevcut

3.1.2.1 Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü

Korunarak Santralistanbul’a dönüştürülen Silahtarağa Elektrik Santrali, Osmanlı Devleti’nin kent ölçekli ilk elektrik santralidir [Web 15]. Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1914 yılında İstanbul’un elektrik ihtiyacını karşılaması için kurulan Silahtarağa Elektrik Santrali, 1983 yılına kadar hizmet elektrik üretim faaliyetlerini sürdürmüştür [Okandan, 2016]. Silahtarağa Elektrik Santrali’nin İstanbul Bilgi Üniversitesi’ne tahsisi 1 Mayıs 2004 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde gerçekleşmiştir [Web 15]. Silahtarağa Elektrik Santrali’nin restore edilmesi süreci, İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin kurucuları arasında yer alan iş insanı Oğuz Özerden tarafından başlatılmıştır [Kadak, 2005]. Santralde 2004-2007 yılları arasında yoğun renovasyon çalışmaları yapıldı [Web 15]. Haliç’in gözde mekânında kurulan santral yok olma sürecine girmişken İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin devreye girmesiyle Türkiye’de kültür-sanat alanında bugüne kadar gerçekleştirilmiş en kapsamlı dönüşüm projelerinden biri haline geldi ve 8 Eylül 2007’de açılmıştır [Web 15].

Şekil 3.3: Kampüsün yeniden işlevlendirilmeden önceki vaziyet planı.

Mimari koordinasyonu İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı İhsan Bilgin üstlenirken, master planı mimarlar Nevzat Sayın (halk kütüphanesi)-Emre Arolat (çok amaçlı salon) ve Han Tümertekin ise, enerji müzesinin tasarım çalışması için ekibe katıldı [Web 6]. Alanın koruma ve yenileme kararlarını en iyi şekilde verebilmek için bu okuma bir araç olarak düşünülmüştür. Bu süreçte elde edilmiş veriler şu şekilde özetlenmiştir [Web 6]:

“İlk olarak 1910’lu yıllarda hazırlanmış olan projeden izler, 40 yıl içerisinde oldukça yoğunlaşan sanayi tesisiyle birlikte gevşetilmiş olan proje kararları ve bu kararların dışına çıkan ihlallerden oluştuğu belirlenmiştir. Fonksiyonlarına göre oldukça net bir şekilde ayrılmış iki farklı tipte yapı -bunlar makine ve kazan daireleri, lojmanlar- fakat bu yapıların zamanın endüstri mimarisi özellikleri barındırması projenin ana tasarım kararlarını etkilemiştir.”

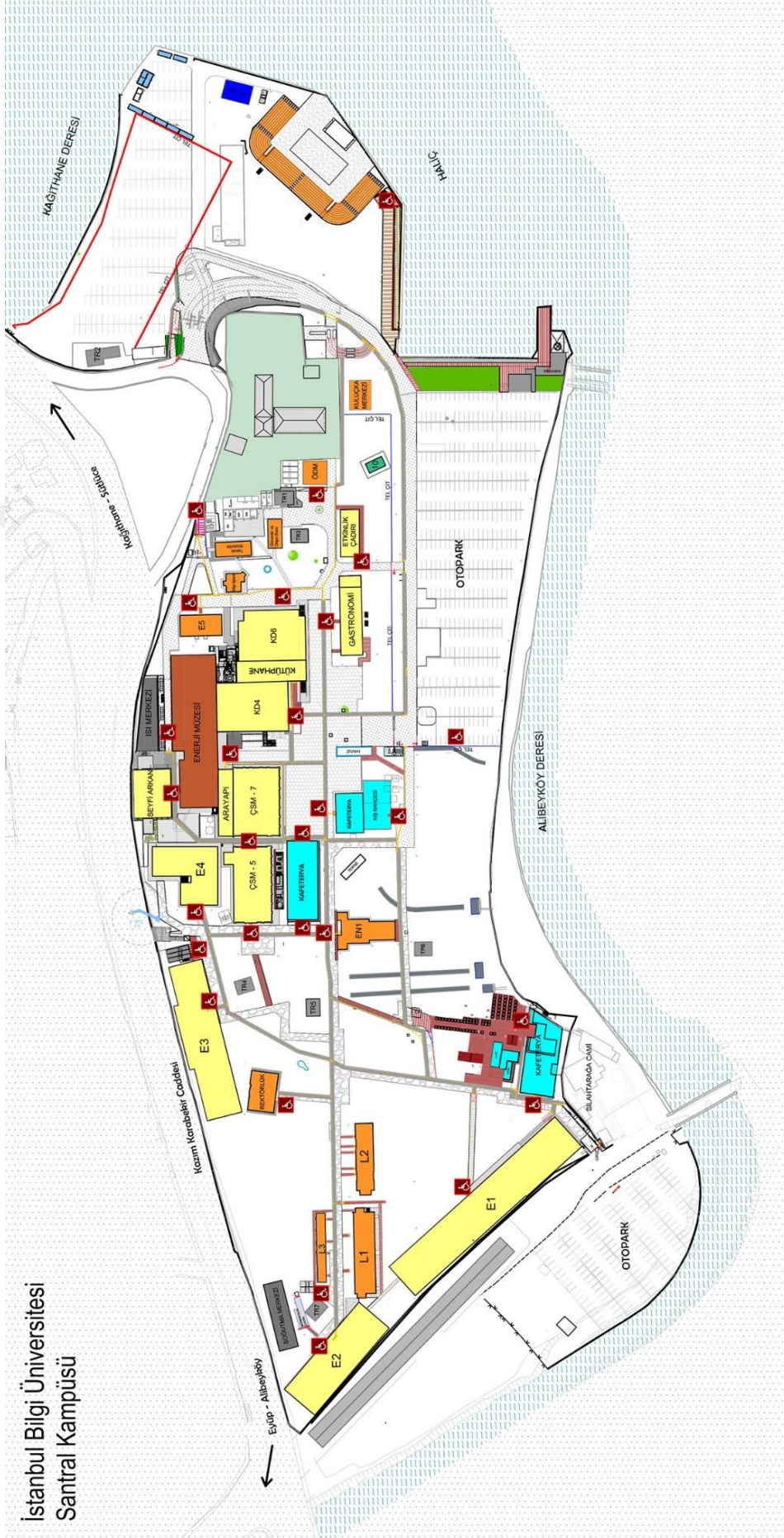
Kampüsün yeniden işlevlendirilmeden önceki vaziyet planı şekil 3.3’te [Web 6] verilmiştir. Bu veriler ışığında, bu kampüs bir endüstri mirası olarak değerlendirilmiştir. Kampüs işleviyle yeniden ayağa kaldırılma kararı alınan yapı topluluğu, yenileme ve koruma kararları alınırken bütün olarak işlenmiştir.

Buradan hareketle, şekil kırmızı ve yeşil ile ifade edilen yapılar tescillenerek korumaya alınmış, pembe ile ifade edilen yapının sadece temelleri ayakta kalmış hasarlı bina olarak kaydedilmiştir. Mavi ile ifade edilen yapılar ile ilgili bir karar belirtilmemiş, dolayısıyla bunlara yerine göre kararlar verilmiş, birçoğu yıkılarak yeni yapılar eklenmiştir.

Kampüsün yeniden işlevlendirildikten sonra planlanan şekil 3.4’te [Web 6] vaziyet planı kapsamlı ve çok işlevlidir. Sarı ile işaretlenmiş yapılar eğitim yapıları olarak belirlenmiştir. Kuzeyde buluna iki uzun cephele turuncu yapılar olarak planlanmıştır. Açık ve koyu yeşil yapılar müze olarak planlanmıştır. Bu açık yeşil yapının üst katları da amfi olarak şu anda amfi olarak, kütüphane olarak belirtilen yapı hem kütüphane hem de mimarlık fakültesi stüdyoları olarak kullanılmaktadır. Öğrenci ve misafir konaklaması olarak düşünülen kahverengi yapılar şu anda bu amaçla değil idari bina olarak kullanılmaktadır. Öğrenci yurdu kampüsün dışına taşınmıştır. Mavi ile işaretlenmiş yapılar da idari bina olarak değerlendirilmektedir. Kampüsün son hali Şekil 3.5’teki [Web 32] gibidir. Sarılar eğitim yapıları, turuncular idari binalar, kırmızı müze, maviler kafeterya ve yeme içme alanları olarak belirlenmiştir.

Şekil 3.4: Kampüsün yeniden işlevlendirildikten sonraki vaziyet planı.

Şekil 3.5: Kampüsün son vaziyet planı.

3.1.2.2 Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü

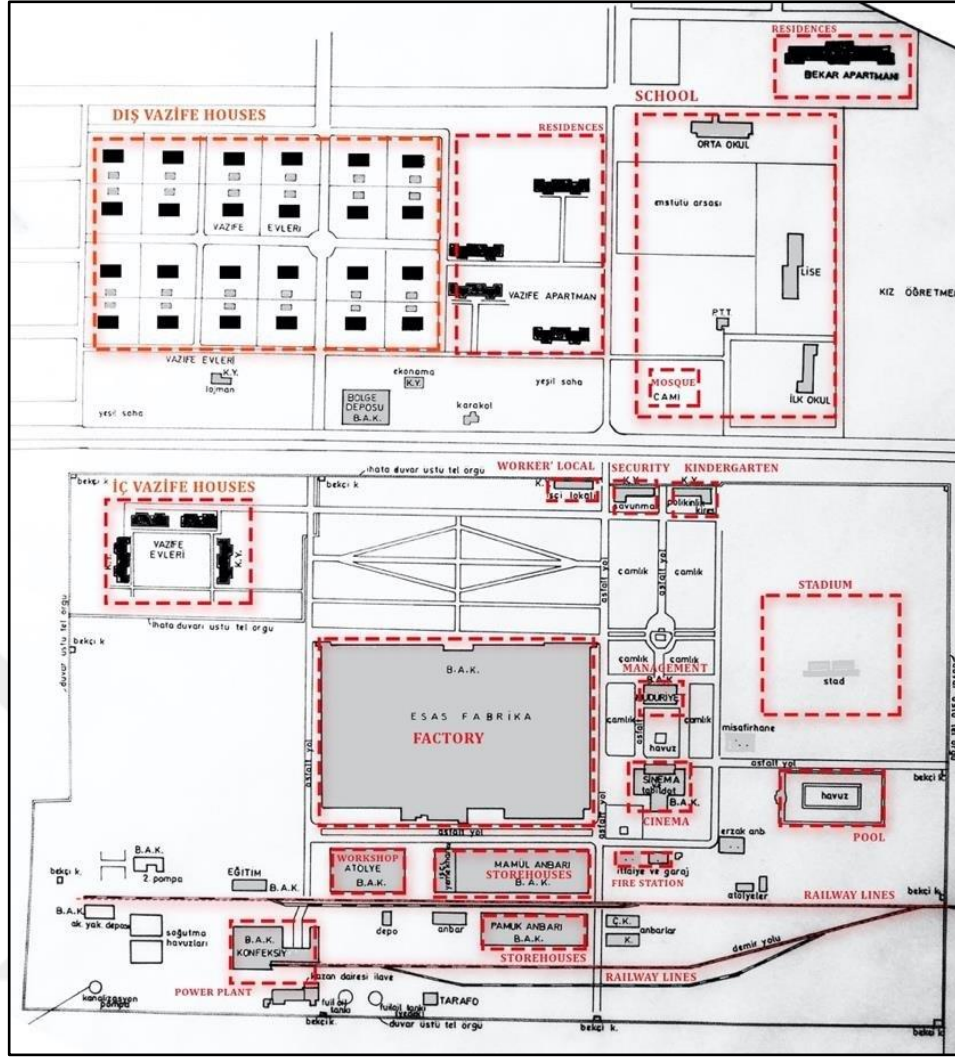
Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde yerel endüstrileşmeye verilen önem doğrultusunda 1932'de gerçekleştirilen keşif çalışmalarının ardından Sovyet uzmanlar bir tekstil fabrikası kurulmasını önermiş ve 1933 yılında Moskova'da Türkstroj adıyla bir şirket kurularak, uzmanlardan Ivan Nikolaev mimari tasarım ekibinin başına getirilmiştir [Baturayoğlu Yöney ve Asiliskender, 2019].

1996 yılında Türkiye Cumhuriyeti tüm devlet fabrikalarında üretimi durdurmaya karar vermiş ve Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası da 1999 yılında kapanmıştır. Ulusal öneminin tanınması nedeniyle özelleştirme kapsamından çıkarılmış ve Erciyes Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir. Kompleks ve bünyesinde yer alan lojmanlar dahil tüm yapılar ile müstemilatları, DOCOMOMO Türkiye'nin girişimiyle, 2003-2004 yıllarında kültür varlığı statüsü kazanmıştır. Maliye Hazinesine ait olan yerleşke 2012'de yeni kurulan Abdullah Gül Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir [Baturayoğlu Yöney ve Asiliskender, 2019].

Bir tekstil fabrikası kompleksinin bir üniversiteye tahsis edilmesi, işlevini artık yitirmiş bir yapının yeniden kullanıma açılarak gençlerin kullanımına açık aktif bir yapıya dönüşmesini sağlamaktadır. Kampüs, açık ve kapalı alanlar toplam 340.00 metrekaarelik bir alanı kapsamaktadır [Web 22]. Bulunduğu bölgeye oranla büyük bir alana yerleşmektedir.

Restorasyon başlamadan önce kampüsün vaziyet planı Şekil 3.6'da [Asiliskender, 2002] verilmiştir. Fabrika binası kampüsteki en büyük yapı izidir. Üretimin gerçekleştiği yapıdır. Yapının yeniden işlevlendirme çalışmaları henüz tamamlanamamıştır, çalışmalar devam etmektedir. Ambar yapıları ve atölye kısmı döneminde depolama alanı olarak kullanılmıştır. İç ve dış vazife evleri işçilerin konaklama birimi olarak değerlendirilmiştir. İdari binalar yönetim birimlerinin bulunduğu yapılardır. Enerji santrali de tüm fabrika kampüsüne enerji dağıtan bir yapıdır.

Sosyal aktivite alanları planlanarak işçilerin kampüs içerisinde bulunurken sosyalleşebilmesi amaçlanmıştır. Bu yönüyle sadece bir fabrika değil, işçilere sosyal bir yaşam öneren bir kampüs olarak döneminde faaliyet göstermiştir. Kampüsün içerisinde işçi konutlarının da planlanması da bu amacın bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

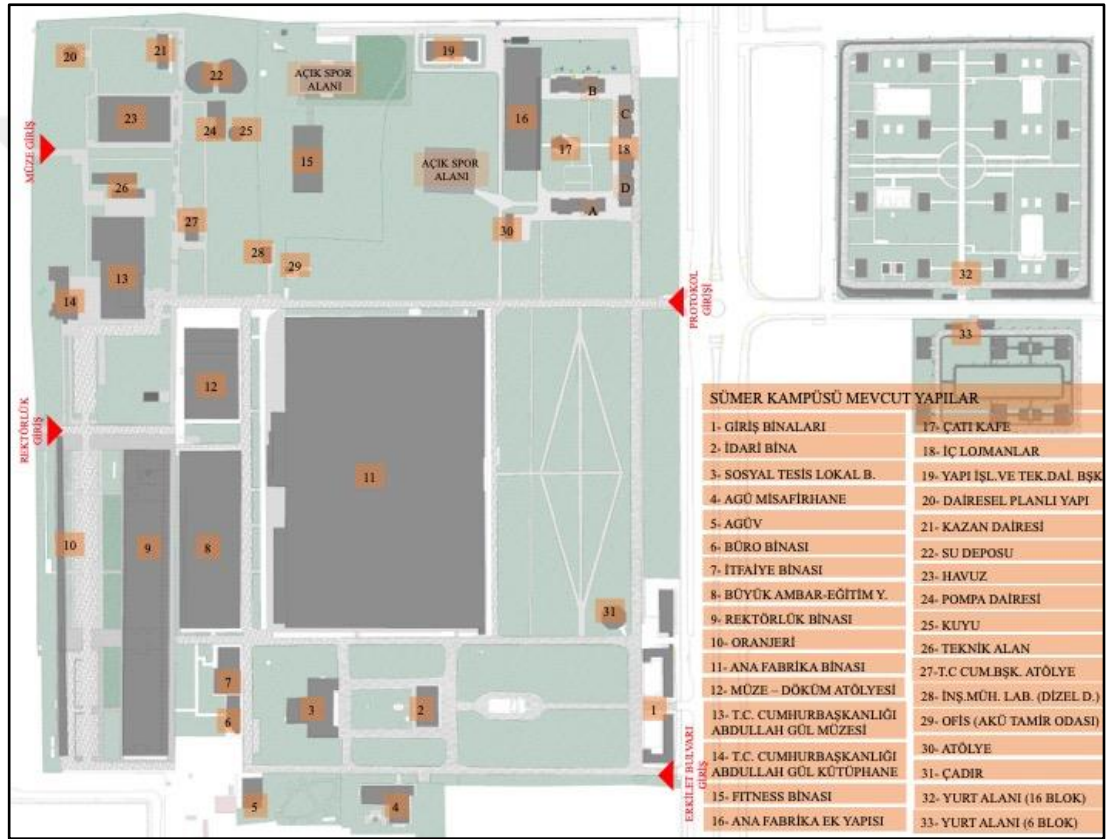

Şekil 3.6: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası yerleşkesi vaziyet planı.

Yeniden işlevlendirme sonrasında eklemeler yapılmıştır ve kampüste yenileme sürecinin devam ettiği yapılar mevcuttur. Ana fabrika binasının yalnızca bir kısmının restorasyonu tamamlanmıştır. Mamül ambarı yapısı var olan haliyle korunmuş bazı güçlendirmeler ve bir arkad eklemesi yapılarak derslikler ve akademisyen odaları olarak değerlendirilmiştir. 11 nolu geçmişte pamuk ambarı olan kısım korunup devamına çelik bir yapı, taş yapının üzerine de çelik kat eklenmiş ve bir arkad altına toplanmıştır. 4 nolu yapılar öğrenci ve akademisyen köyü olarak planlanmıştır. 2 nolu yapı müze, 3 nolu yapı konferans salonu olarak planlanmıştır. 7 ve 9 nolu yapı kafeterya, 12 nolu yapılar eğitim birimi olarak düşünülmüştür.

Ancak planlanan vaziyetin aksine kampüsün yapım aşamasında değişiklikler yapılmıştır. Şekil 3.7’de [Web 17] görüldüğü gibi, 9 nolu yapıda kütüphane, idari birimler, akademisyen odaları ve konferans salonu mevcuttur. 10 nolu yapı topluluğu

akademisyenlere projeleri için tahsis edilen ana çelik binadan bağımsız atölye-ofis olarak değerlendirilmektedir. 3, 6, 7 ve 12 nolu yapılar kafeterya, 13 nolu müze, 14 nolu yapı kütüphane olarak kullanılmaktadır. 15 ve 23 nolu alanlar kampüsteki sosyalleşme alanlarını ifade etmektedir. 32 ve 33 nolu yapılar öğrenci ve akademisyen köyü olarak planlanmıştır. Kampüsün içindeki öğrenci yurtları planlandığı amaçla kullanılmamaktadır. Kampüsün kalbi olarak değerlendirilen alan 8 ve 9 nolu yapılardır. Öğrenci hareketliliği bu yapılar arasındaki çelik saçağın altında toplanmaktadır. 11 nolu yapının henüz restorasyonu devam etmektedir.

Şekil 3.7: Kampüsün mevcut vaziyet planı.

3.1.3 Araştırma Alanının Gözlemlenmesi

Nitel araştırmada gözlem, sayısal veri üretmekten çok, incelemeye konu olan olay, davranış, olgu ve duruma ilişkin derinlemesine ve detaylı analizler, açıklamalar ve tanımlamalar yapmaya imkân tanımaktadır [Yıldırım ve Şimşek, 2006]. Araştırma esnasında hipotezlerin sonuçlarını netleştirebilmek için yöntemlerden biri de gözlemdir. Gözlem bu çalışma alanlarını birebir ziyaret ederek konusu olan mekân

atmosferinin anlaşılabilmesi için önemli adımlardan biridir. Kampüslerde bizzat bulunarak yapılan bu gözlemler katılımcı gözlem tekniğine yöneliktir. Katılımcı gözlem tekniği araştırmacının asıl amacını ve bu amacına dönük kimliğini saklayarak, gözlemlediği durumun içinde doğal bir üyesi gibi yaşayarak gözlemini ve araştırmasını gerçekleştirmesidir [Aziz, 2008].

Abdullah Gül Üniversitesi Sümer ve Bilgi Üniversitesi Santralistanbul kampüsleri farklı zaman dilimlerinde farklı günlerde literatürden belirlenen kriterler ışığında gözlemlenmiştir. Kampüs kullanımı açısından aktif ve inaktif olduğu düşünülen 10.00 – 12.00, 12.00-14.30, 14.30-17.30 ve 17.30-20.30 olmak üzere 4 zaman dilimi belirlenmiştir. 3 gün boyunca bu saatlerde gözlemler yapılmıştır. Gözlemlerin detayları Bölüm 4’te detaylıca anlatılmıştır.

3.1.4 Atmosfere Dair Kriterlerin Alana Göre Yeniden Düzenlenmesi

Literatürden derlenen kriterler gözlemlerin ve odak grup görüşmelerinin ardından bulgular bölümünden de anlaşılacağı gibi genişletilmiş ve eklemeler yapılmıştır. Taşıyıcı sistem öğelerinin bir araya gelmesiyle oluşan yangın merdiveni ve arkadlar kampüslerde aktif kullanılan ortak alanlara dönüşmesi ve kriter tablosuna eklenmiştir.

3.1.5 Odak Grup Görüşmeleri

Odak grup yöntemi genellikle sosyal bilimler ve nitel araştırmacılar tarafından aynı anda birden çok katılımcıdan eşzamanlı olarak bilgi almak için kullanılan güvenilir bir yöntemdir [Leech and Onwuegbuzie, 2009]. Grubun kendi içerisinde oluşturduğu atmosfer ve kullanıcıların kendi aralarında kurduğu iletişim tartışma ortamında veri elde edilmesini sağlamaktadır. Bryman’a göre [2012], odak grupların en orijinal tarafı, görüşmenin yapıldığı insan topluluğunun belirli ortak bir tecrübe paylaşmış kişilerden oluşmasıdır. Verilerin paralel olması ve grubun konuşurken birbiri ile ilgili cevaplar vermesini sağlamak amacıyla bu anlamda ortak paylaşımı olan kullanıcılar tercih edilmiştir.

Odak grup görüşmelerinde de her iki kampüsü de devamlı olarak deneyimleyen en az lisans mezunu mimar akademisyen ve yüksek lisans öğrencilerinden

oluşturulmuş gruplara mekân deneyimlerinin değerlendirilebileceği sorular yöneltilmiştir. Soruların mimarlık terimleri ağırlıklı olması ve mekân değerlendirmelerinin daha zengin olabilmesi amacıyla mimar profesyonellerden oluşan bir kitle tercih edilmiştir. AGÜ Sumer Kampüsü için mimar profesyonellerden oluşan üniversite bünyesinde çalışan 6'sı akademisyen ve 2'si yüksek lisans öğrencisi kullanıcılara ilgili sorular yöneltilmiştir. Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü için mimar profesyonellerden oluşan üniversite bünyesinde çalışan 4'ü akademisyen kullanıcılara ilgili sorular yöneltilmiştir. Yöneltilen sorular Ek B'de verilmiştir.

1. ve 2. Soru, kampüslerin zaman ve bellekle kurduğu ilişki kullanıcıların söylediği bileşenler aracılığıyla yorumlanması amaçlanmıştır. 3. ve 4. soruda, öncelikle literatürden derlenen kriterlerin sınıflandırma tablosu gösterilmiştir. Sonra bu kriterlerden hangilerinin kampüste var olduğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Kriterlerin kampüste karşılık gelen örneklerle anlatmışlardır. Son soruda kampüsün şu anla kurduğu bağlantının değerlendirilmesi istenmiştir. Kampüste şu anki deneyimlerinin geçmişle olan ilişkisi ve bu ilişkiyi kuran kriterlere dair örnekleri anlatmaları sağlanmıştır. Soruların ardından güdümlü okuma tekniğiyle katılımcıların ifadeleri üzerinden değerlendirmelere yer verilmiştir.

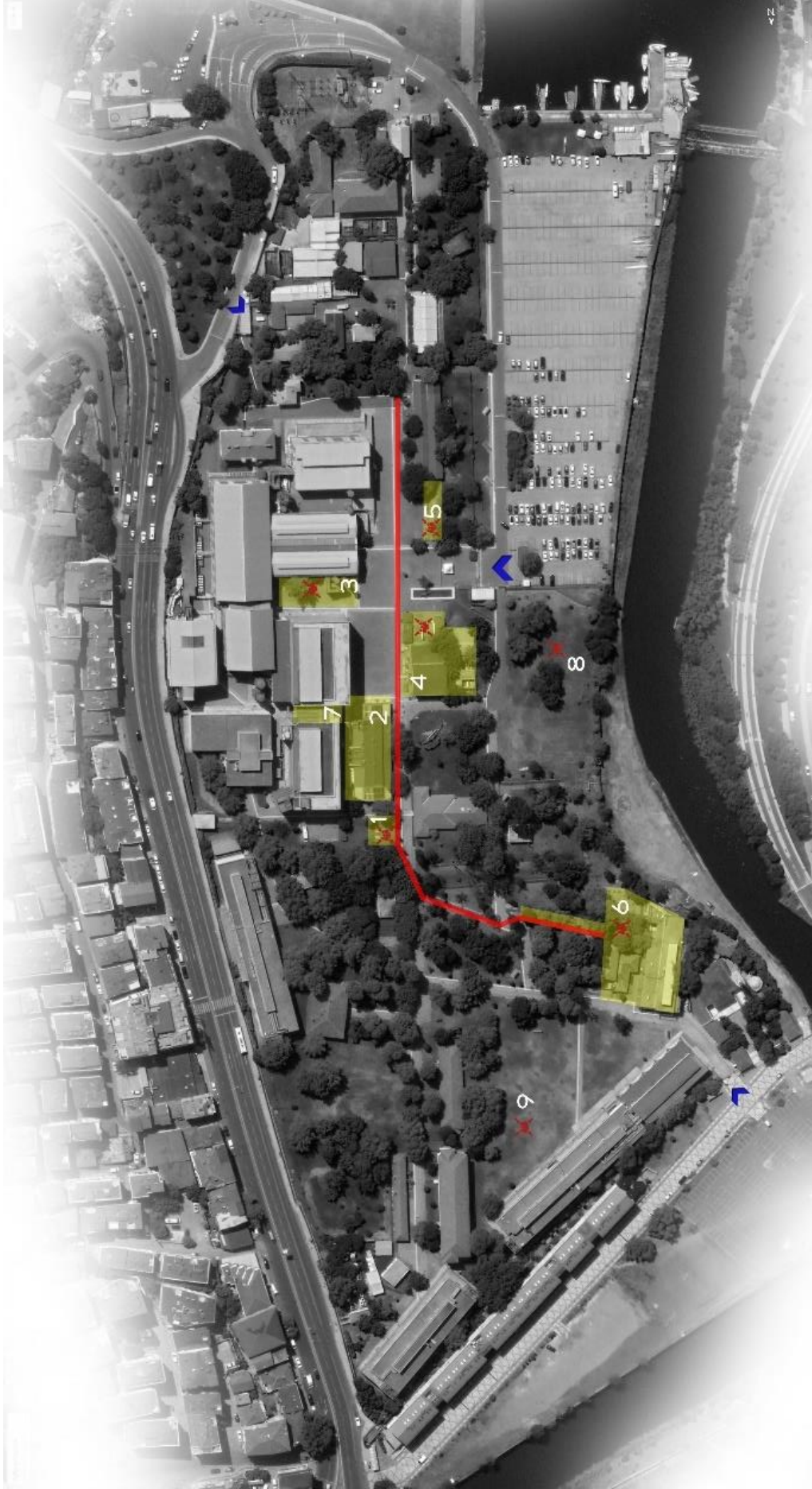
4. BİLGİ ÜNİVERSİTESİ SANTRALİSTABUL VE ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ SÜMER KAMPÜSÜ'NÜN KARŞILAŞTIRILMASI

Kampüs, dönüştürülen mekânların iç mekân kullanımları ve dönüştürülen kampüs genelinde açık, yarı açık ve kapalı sosyal mekânların incelenmesi şeklinde iki bakımdan gözlemlenmiştir.

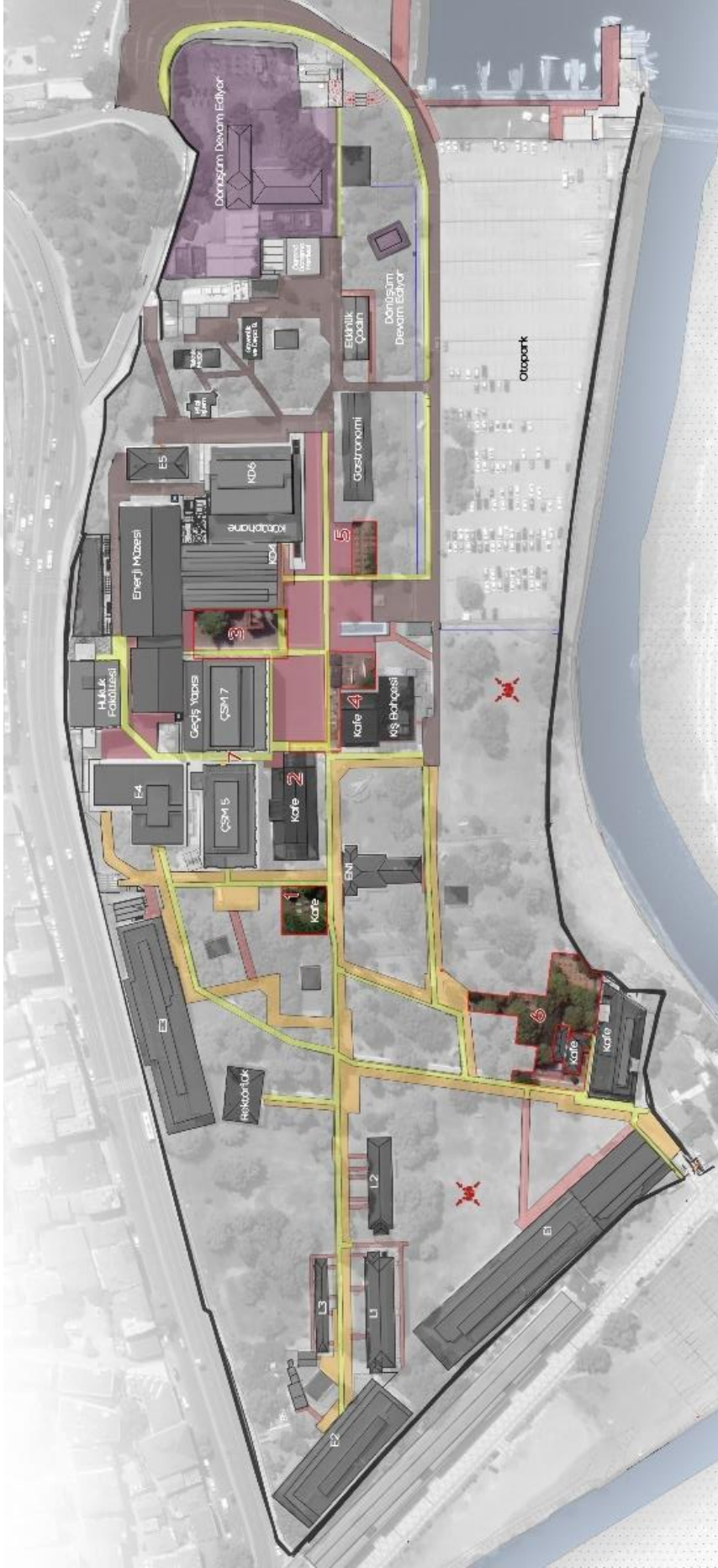
4.1. Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü Mekânsal Bulgular

Kampüsün çalışma alanı olması kararı verildikten sonra, kampüse gözlem yapmak amacıyla ziyarette bulunulmuştur. Kampüsün 3 ayrı girişi de plan üzerinden işaretlenmiştir. Şekil 4.1'de ana yaklaşım olarak değerlendirilen açık otopark tarafından gelen giriştir. Santral İstanbul Kampüsü vaziyet planı, ana bir aks dikkate alınarak şekillenmektedir. Bu aks Şekil 4.1 de kırmızı ile işaretlenmiştir. Bu aks, ana giriş (büyük mavi ok) ile birleşerek genişlemekte ve büyük sosyal bir alan oluşturmaktadır. Bu genişleyen aksı kullanarak öğrenciler ve diğer kullanıcılar fakültelere, müzelere ve diğer birimlere erişim sağlamaktadır. Sosyalleşme aktiviteleri için bu aks yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu aksın etrafında şekillenen kampüs kullanıcılarının yoğun kullandığı sosyal alanlar işaretlenmiştir. Toplam 9 bölge tespit edilmiş ve bununla ilgili gözlemlerde bulunulmuştur. Bu noktalarda şu anki günlük kullanımlar tespit edilmiştir.

Bu belirlenen bölgeler, farklı zaman dilimlerinde farklı günlerde önceden belirlenen kriterler ışığında gözlemlenmiş ve değerlendirilmiştir. Kampüs kullanımı açısından aktif ve inaktif olduğu düşünülen 10.00 – 12.00, 12.00-14.30, 14.30-17.30 ve 17.30-20.30 olmak üzere 4 zaman dilimi belirlenmiştir. 3 gün boyunca bu saatlerde gözlemler yapılmıştır. Verilerin en yoğun olduğu oturumlar tablolastırılmıştır.

Şekil 4.1: Kampüsün aks planı.

Şekil 4.2: Sosyal alanların işaretlendiği vaziyet planı.

Oturum 1 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 11 Mayıs 2022, Çarşamba
- Saat: 13.00
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 20 derece, güneşli, rüzgârlı ve hafif serindir.

Ana aks.

2 ve 4 nolu yapılar.

Ana aks.

Şekil 4.3: Ana aksın etrafındaki alanların görünümü.

Kulüp faaliyetleri kampüs genelinde ve ana aksta yoğun hareketliliğe neden olmuştur. Kampüsün açık ve yarı açık mekânlarının maksimum kullanımları gözlemlenmiştir. Genişletilmiş ana aks, aynı zamanda sosyal faaliyetlerde de ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlandığı gözlemlenmiştir. Kulüp etkinlikleri gibi yapının yeni işlevine ilişkin faaliyetlerinin eski yapı cepheleriyle beraber deneyimlenmesi mekân atmosferini özelleştirmektedir. Mekân atmosferi, mekânın duyuları ve duyuları kriterleri olmak üzere iki tablo halinde değerlendirilecektir.

Tablo 4.1: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kalabalıkla artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Kalabalık nedeniyle yeşilin kokusu ile bağlantı kesilmiştir. Tat hissine dair bir detay gözlemlenmemiştir.
Sıcaklık	Yeni işleve yönelik bir aktivite olan kulüp faaliyetleri, korunan yapılarla görsel iletişim kurularak gerçekleştirildiğinden daha samimi bir ortam sağlamaktadır. Havanın dış mekânda vakit geçirmeye uygun olması da kullanıcıları dışarda olmaya yönlendirmektedir.
Işık, Gölge ve Renk	Kulüp masalarının afiş, poster, flamaları ve katılan insanların renkleri atmosferi etkilemiştir. Gölge olarak şemsiyeler ve ağaçlar kullanılmıştır.

Tablo 4.1: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Aks genişleyerek çekim alanı oluşturduğundan kulüp masaları da bu alana kurulmuştur. Kampüsteki yaya hareketliliği bu alana yönlendirilmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Yapıların içerisinde dersler-çalışmalar devam ederken, ana aksın hareketliliği gerilimi artırmıştır. Aksın kampüsle kurduğu ilişki kuvvetlenmiştir.
Kontrast	Eski yapı cephelerinin önünde bu zamana ait kulüp masaları, poster ve afişleri gözlemlemek kontrast oluşturmuştur.
Ölçek-Oran-Orantı	Yapıların önüne kurulan masalar görsel olarak yapı cephelerle bağlantıyı geçici olarak kestiğinden gözlemlenmemiştir.
Turistlik-Aşinalık	Kampüse aşina olan öğrenciler ve akademisyenler ilgili kulüp masalarında kalarak aksta vakit geçirmektedir. Aynı zamanda aksı geçiş amaçlı kullanılmaya devam etmiştir.

Oturum 2 – hafta-içi, sabah oturumu

- Tarih: 12 Mayıs 2022, Perşembe
- Saat: 10.00
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 22 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

1 nolu alan.

6 nolu alan.

3 nolu alan.

5 nolu alan.

1 nolu alan.

Şekil 4.4: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.3: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Sessizlikle gelen hafif esintiyle gelen yaprak hışırtıları ve kuş sesleri duyulmaktadır.
Tat ve Koku	Yeşilin kokusu ve haliçten gelen hafif tuz kokusu hissedilmektedir. 2 nolu yapıdan gelen kahve kokusu tat duyusuna gönderme yapmıştır.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun olmasına rağmen saat itibariyle kampüs ortak alanlarında vakit geçiren sayısı oldukça azdır. Yapıların ve çevrenin boş olmasından kaynaklı samimiyet hissi azalmıştır.
Işık, Gölge ve Renk	Yapıların cephe renkleri aks yoğun olmadığından daha net gözlemlenmiştir. Aksın gölgelenecek kısımları şemsiyeler ve ağaçlardır. Ayrıca yapılar da aksa gölge yapmaktadır.

Tablo 4.4: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Genişleyen aksın boşluğu büyüklüğünü daha gözlemlenebilir kılmıştır. Aksın Kazan Dairesi yapıları (Mimarlık Fakültesi) tarafı uzun ve sağır duvara sahiptir. Aksa mimarlık fakültesi tarafından eklenen form, bu duvarın tanımlanmasına yardımcı olmuştur. Bu yapı geçiş tanımlamış ve hareketi oraya doğru yönlendirmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın sakinliği, yapıların içinde devam eden derslere eşlik eder niteliktedir. Yapıların kampüs bağlamıyla kurduğu ilişki, aksa tüm yapı girişlerinin bağlanmasıyla kuvvetlenmiştir.
Kontrast	Eski yapı (Kazan Daireleri-Enerji Müzesi) ve yeni yapı (ÇSM) cepheleri arasındaki kontrastın yaya hareketliliği dinginliğinde daha detaylı gözlemlenmiştir. Ayrıca kampüs yapılarının kendi içinde derslerin devam etmesi, dışarıda sosyal faaliyetlerin devamı da kontrast oluşturmaktadır.
Ölçek-Oran-Oranıtı	Eski yapıların yüksekliği kampüsle uyumludur. Ancak ÇSM'nin olduğu yapı ezici bir yüksekliğe sahiptir. Bu yapı kampüsün oranlı olmasını bozmaktadır. Tamamen yeni eklenmiş yapıların da yatay olarak uzunluğu dikkat çekmektedir.
Turistlik-Aşinalık	Bu saatlerde herhangi bir turist akışı gözlemlenmemiştir.

Oturum 3 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 12 Mayıs 2022, Perşembe
- Saat: 12.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 25 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

8 nolu alan.

Ana giriş.

7 nolu alan.

1 nolu alan.

6 nolu alan.

Şekil 4.5: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Bu saat aralığında aks, 1,6 ve 8 nolu sosyal alanlar sabah saatlerine göre yoğunlaşmıştır. Kampüs içi gezi turlarıyla girişte de yoğunluk olmaya başlamıştır.

Tablo 4.5: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kalabalıkla artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Kalabalık nedeniyle yeşilin kokusu ile bağlantı kesilmiştir. 6 ve 8 nolu alanlarda yeşilin kokusu kalabalığa rağmen yoğundur.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun ve saat itibariyle yoğunluk artmıştır. Eski yapıların cepheleriyle görsel bağlantının kesildiği 6 ve 8 nolu ve eski yapılarla iç içe olan 2 ve 4 nolu alanlar öğrencilerin sosyalleştiği sıcak alanlar olarak nitelendirilir.
Işık, Gölge ve Renk	Yeşilin hâkim olduğu alanlarda ağaçların gölgeleri ahenk sağlanmıştır. Eski yapı öğelerinin kırmızı renk ile vurgulanması da diğer yapı cephelerinden ayırtmıştır.

Tablo 4.6: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Saat itibariyle akış bu geniş aksa değil kafeterya alanlarına doğru olmuştur. İhtiyaçlara göre bir hareket gerçekleşmiştir. Yeşil alanlara yönelim artmıştır.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın geçiş amacıyla kullanılması, derslerin bitmesiyle eğitim amaçlı yapıların boşalması ile iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların içinden dışarı doğru hareket eden kullanıcıların kampüsün geneliyle kurduğu ilişki kuvvetlenmektedir.
Kontrast	Genel olarak kafeterya alanlarının yoğunlaşması ve yeşil alanların kullanılması ile eğitim amaçlı kullanılan kısımlarla kontrast oluşturmuştur.
Ölçek-Oran-Oran	Kampüsün genelinde özellikle kullanılabilir ve izlenebilir yeşilin oran olarak fazla olduğu gözlenmiştir.
Turistik-Aşinalık	Kampüs gezilerinin başladığı bu saatlerde kampüsün günlük kullanıcı sayısı artmıştır. Özellikle bu ana aks üzerinde geziye katılan turistler 7 nolu alanda gezi sonlanmaktadır. Bu bölgede turist grupların yoğunlukları oluşmaktadır.

Oturum 4 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 12 Mayıs 2022, Perşembe
- Saat: 14.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 26 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

8 nolu alan.

6 nolu alan.

Yangın merdiveni.

1 nolu alan.

1 nolu alan.

Şekil 4.6: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.7: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Öğlene göre daha da artan kalabalıkla artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Kalabalık nedeniyle yeşilin kokusu ile bağlantı kesilmiştir. 4, 6 ve 8 nolu alanlarda yeşilin kokusu kalabalığa rağmen yoğundur. Yeşil alanların kullanımı artmıştır.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun ve saat itibarıyla yoğunluk daha da artmıştır. Eski yapıların cepheleriyle görsel bağlantının kesildiği 6 ve 8 nolu ve eski yapılarla iç içe olan 2 ve 4 nolu alanlar öğrencilerin sosyalleştiği sıcak alanlar olarak nitelendirilir.
Işık, Gölge ve Renk	Yeşilin hâkim olduğu alanlarda ağaçların gölgeleri ahenk sağlanmıştır. Eski yapı öğelerinin kırmızı renk ile vurgulanması da diğer yapı cephelerinden ayırtmıştır.

Tablo 4.8: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Yoğunluğun artmasıyla akış, ana aksa ve daha uzun vakit geçirilen kafeterya alanlarına doğru olmuştur. İhtiyaçlara göre bir hareket gerçekleşmeye devam etmektedir. Yeşil alanlara ve sosyalleşmenin olduğu kafeteryalara yönelim devam etmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın geçiş amacıyla kullanılması, derslerin bitmesiyle eğitim amaçlı yapıların boşalması ile iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların içinden dışarı doğru hareket eden kullanıcıların kampüsün geneliyle kurduğu ilişki kuvvetlenmektedir.
Kontrast	Sosyal alanların yoğunlaşması ve yeşil alanların kullanılması ile eğitim amaçlı kullanılan kısımlarla kontrast oluşturmuştur.
Ölçek-Oran-Oran	Kampüste kullanılabilir ve izlenebilir yeşilin oran olarak fazla olduğu daha da hissedilir hale gelmiştir.
Turistik-Aşinalık	Aşina kullanıcıların kampüste vakit geçirmek amacıyla sosyal alanları yoğun olarak kullanmıştır.
Taşıyıcı Sistem / Sirkülasyon Elemanlarının Kullanımı	Bir zorunluluk olarak eklenen yeniden işlevlendirilen iki eski yapının arasındaki şekillerde görülen yangın merdiveni hem öğrencilerin ders aralarında sigara içmek veya hava almak amacıyla kullandıkları hem de sergileme alanıdır.

Oturum 5 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 12 Mayıs 2022, Perşembe
- Saat: 16.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 23 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

6 nolu alan.

7 nolu alan.

5 nolu alan.

9 nolu alan.

Şekil 4.7: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.9: Mekânın duyuları kriter tablosu.

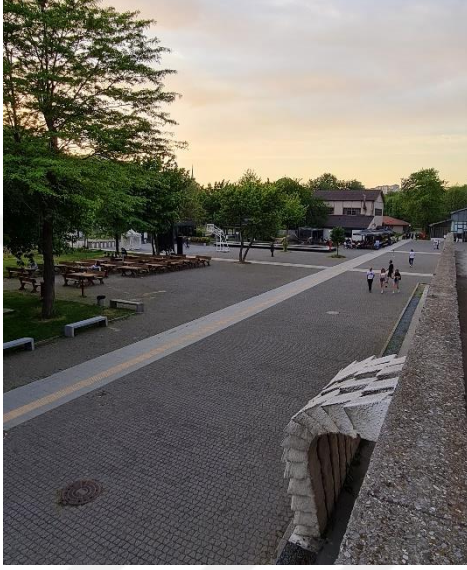
Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kalabalığın arttığı alanlarda artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Kullanıcılar yapıların içinden dışarı doğru yöneldiğinden yeşilin kokusu ile kurulan bağ devam etmektedir.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı dışarda vakit geçirmek için uygundur. Eski yapıların cepheleriyle görsel bağlantının kesildiği 6 ve 8 nolu ve eski yapılarla iç içe olan 2 ve 4 nolu alanlar öğrencilerin sosyalleştiği sıcak alanlar olmaya devam etmiştir.
Işık, Gölge ve Renk	Ağaçların gölgeleri Güneş'in açısı sebebiyle artmıştır. Gölge-ışık ahenk sağlanmıştır. Gölgelerle yapılar daha vurgulu hale gelmiştir. Renklerden ziyade gölgeler dikkat çekmektedir.

Tablo 4.10: Mekânın duyuları kriter tablosu.

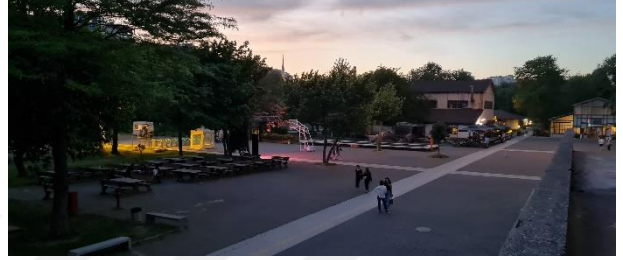
Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Bu saatlerde bir akıştan çok durgunluk gözlemlenmiştir. Kullanıcı hareketliliğinden çok kafeteryalarda oturan ve vakit geçirenler ağırlıktaydı. Aksın durgunlaşması hareketi, yeşil ve sosyal alanlara doğru yönlendirmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın durgunlaşması ve derslerin bitmesiyle eğitim amaçlı yapıların boşalması ile iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların içinden dışarı doğru hareket eden kullanıcıların kampüsün geneliyle kurduğu ilişki kuvvetlenmektedir.
Kontrast	Gölgelerle vurgulanan alanlar ve güneşle aydınlanan kısımlar arasında bir derinlik ve kontrast oluşmaktadır. Fotoğraf 4. 23'te 7 nolu alan bunlara bir örnektir. Akstaki durgunluk ve sosyal alanlardaki yoğunluk arasında ayrı bir kontrast oluşur.
Ölçek-Oran-Orantı	Gölgelerin uzamasıyla yapıların yükseklikleri daha net algılanmaktadır. Aksa düşen ağaç gölgeleri de aksın genişliğini vurgulamaktadır.
Turistlik-Aşinalık	Kampüse aşına kullanıcılar kampüste vakit geçirmek amacıyla sosyal alanları yoğun olarak kullanmıştır. Kampüs gezileri artık son bulduğundan misafir sayısı azalmıştır.

Oturum 6 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 12 Mayıs 2022, Perşembe
- Saat: 19.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 23 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

2 ve 4 nolu alan.

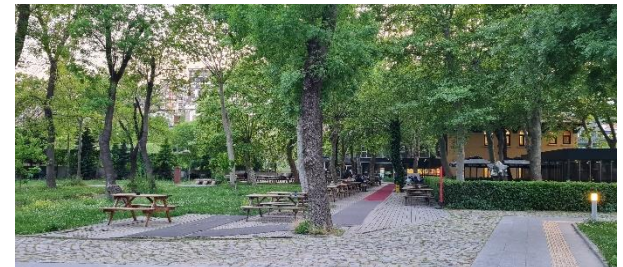
1 nolu alan.

Yangın merdiveni.

8 nolu alan.

6 nolu alan.

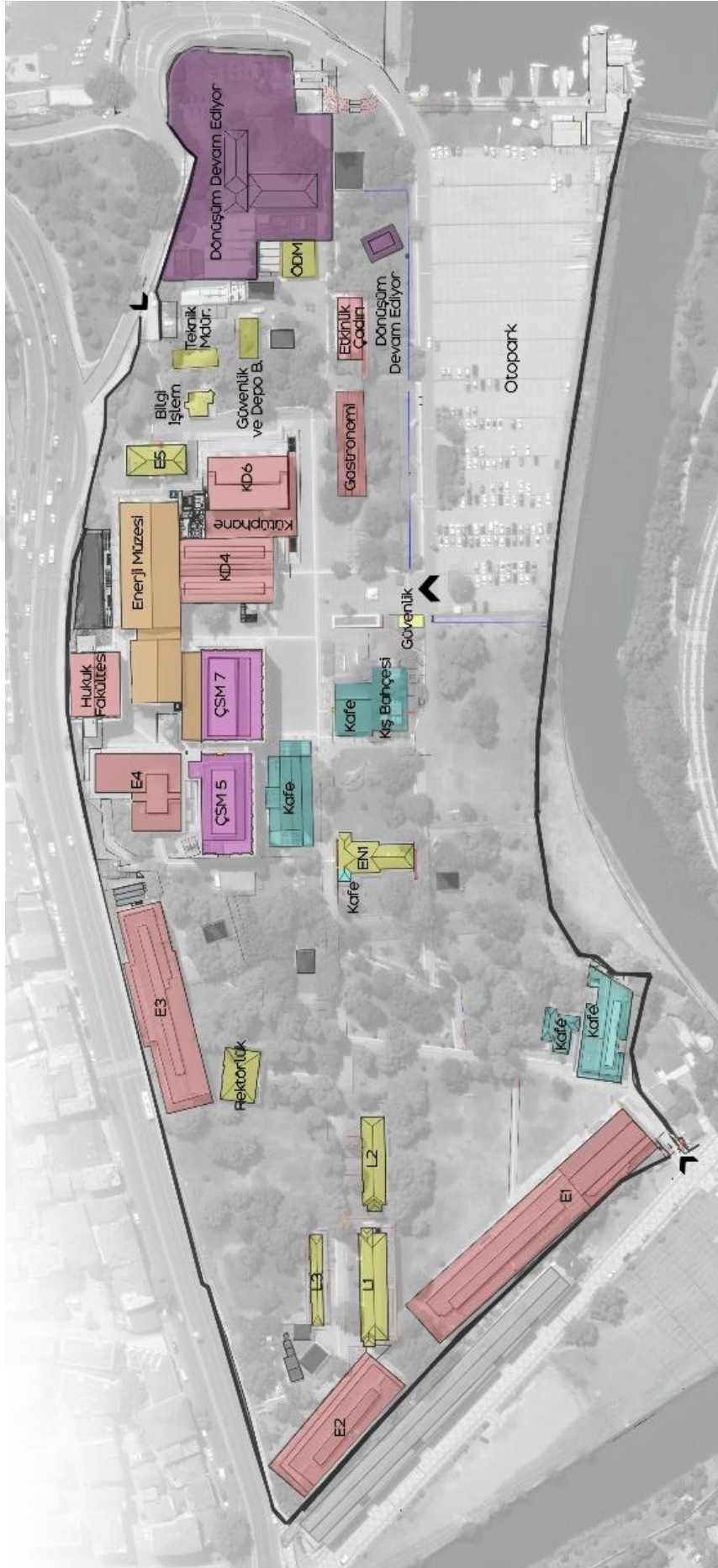
Şekil 4.8: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.11: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kampüste artık sessizlik hakimdir.
Tat ve Koku	Çıkan esintiyle yeni yeni kokular kampüs atmosferine dahil olmuştur.
Sıcaklık	Güneş'in etkisini azaltmasıyla hafif serinlemiş, sıcaklığın etkisi azalmıştır. Renklerin daha soğuk hissedilmesiyle soğuk bir hava esse de yapılardan sızan yapay aydınlatma öğeleri ile sıcak bir atmosfer oluşmaktadır.
Işık, Gölge ve Renk	Yapıların üstüne düşen ışık miktarı azaldığı için artık gündüz gözlemlenen renklerden ziyade yapıların içinden sızan yapay aydınlatmanın renkleri algılanmaktadır. Örneğin gündüz tamamen sağır görünen ÇSM yapısı, akşam yapıdan sızılan ışıkla beraber cephenin mesh cephe olduğu dışarıdan daha net algılanmaktadır. Girişin yapay ışıklandırmasından renkler gözlemlenmektedir.

Tablo 4.12: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Yoğunluğun azalmasıyla akış yerini durgunluğa bırakmıştır. Artık hareket yapıların içerisindeki kütüphane gibi ortak alanlara doğru olmuştur. Dışarı sızan ışıkla beraber yapılar içe dönmüştür. İçerisindeki hareketi merak ettirerek yapı içlerine doğru bir akış gerçekleşmektedir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Gerilim yaratacak bir kalabalıktan ziyade artık durgunluk hakimdir. Kampüs yapılarının kampüs geneliyle kurduğu bağın araçları kullanıcılar artık kampüsün açık ortak alanlarında değil yalnızca kapalı ortak olan kütüphanelerde.
Kontrast	Yapılan yapay aydınlatma öğeleriyle renkler karanlıkta kalan ortak alanlarla kontrast oluşturmaktadır. Yeşil alanlar gündüz saati gibi tamamen aydınlatmamakta, yeşil alanlar daha karanlık ve âtıl alanlar olarak kalmıştır.
Ölçek-Oran-Orantı	Karanlıkta kalan kısımlar nedeniyle oran gözlemi yapılması mümkün olmamıştır. Yapıların iç ışıklandırmasının dışa yansımaları yapı boyutları daha net algılanmaktadır.
Turistlik-Aşinalık	Kampüs kullanıcıları kütüphanelerde çalışmaya devam etmektedir.

Şekil 4.9: Yapı işlevlerine göre renklendirilmiş vaziyet planı.

Turuncu yapı müze, mor hem müze hem de eğitim yapısı olarak karma kullanım, kırmızı yapılar eğitim, sarı yapılar idari binalar ve mavi olanlar da kafe işlevini ifade etmektedir. Eski yapılardan kazan dairelerinden ikisi (KD4-KD6) Mimarlık Fakülteleri, ikisini birleştiren alanda kütüphane, Kontrol yapıları Enerji Müzesi ve diğer iki kazan dairesi (ÇSM 5-ÇSM 7) alt katı müze, üst katları amfi olarak dönüştürülmüştür.

Büyük boşluklardan içeri sızan ışık, mekân deneyimlerini özgünleştirmektedir. Bu binalar, endüstriyel işlevlerini yitirdikten sonra müze olarak işlev görebilme kapasitelerini bu özelliklerine borçludurlar [Bilgin, 2007].

Yeniden işlevlendirilirken büyük hacimli bu santral yapısı sınıflar ve amfiler olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca eski makine parçaları da yerinde kullanarak yapının eski kullanımına tanıklık ederken ondan bağımsız tamamen yeni bir anlatının yaratıldığı yeni mekânda farklı deneyimler yaşanmaktadır. Eski işlevle ilgili hiçbir kullanım olmamasına rağmen

Aynı zamanda kampüs gibi gençler tarafından sürekli aktif kullanılan bir işlev hem yapıları hem de zamanında da kampüs gibi çalışan yapıların her iki bakımdan da yaşamasını sağlamaktadır.

Doğrusal bir aks üzerinde planlanan Santralistanbul Kampüsü'ne, aksın tam kalbinden ziyaretçilerin de kabul edildiği ana girişten yaklaşılmaktadır. Bu aks girişle beraber genişlemiş ve fakültelerin girişlerinin de baktığı bir avlu haline gelmiştir. Ayrıca bu akstan araçların alınmaması, otoparkın kampüsün dışında tutulması çok daha etkili ve fakülte girişleriyle yayaların etkileşiminin güçlü olmasını sağlamıştır. Bu Zumthor'un iç-dış gerilimine işaret etmektedir. Yapıların girişlerinin bu ana avlu ile aktif etkileşimi yapıların var oluşunu vurgulamaktadır. Ayrıca avluya bakan bu girişler davetkar olması yönüyle hareketleri yönlendirerek kullanıcıyı provoke etmekte ve yapıya davet etmektedir. Bunu sağlayan bir diğer sebep, eski yapıların dışarıdan daha vurgulu algılanması için zarar görmüş ÇSM 5 ve 7 nolu yapıya mesh bir kabuk tasarlanarak masif bir görünüm elde edilmiş sadece eski yapıların dikkat çekmesi sağlanmıştır. Dışarıdan tamamen masif algılanan bu yapı eski yapıların vurgulu algılanmasını sağlamaktadır.

Kampüste yeniden işlevlendirilen yapılar özelindeki bulgular da aşağıda listelenmiştir:

- Dördüncü ve Altıncı Kazan Daireleri

Şekil 4.10: Dördüncü ve altıncı kazan daireleri.

Geçmişte 4 ve 6 nolu kazan dairelerinin bulunduğu Şekil 4.10’da [Web 18] görülen iki yapı mimarlık fakültesi olarak çalışmaktadır. Mimarlık fakültesinin gereksinimleri diğer bölüm gereksinimlerinden farklıdır. Yapıların tamamının içerisinde de kampüsteki dış sirkülasyonda olduğu gibi içeride de akış korunmuştur. Yapının dış kabuğu korunmuş içine çelikten eklemeler yapılarak ara kat seviyelerinde stüdyolar planlanmıştır.

Ara kat.

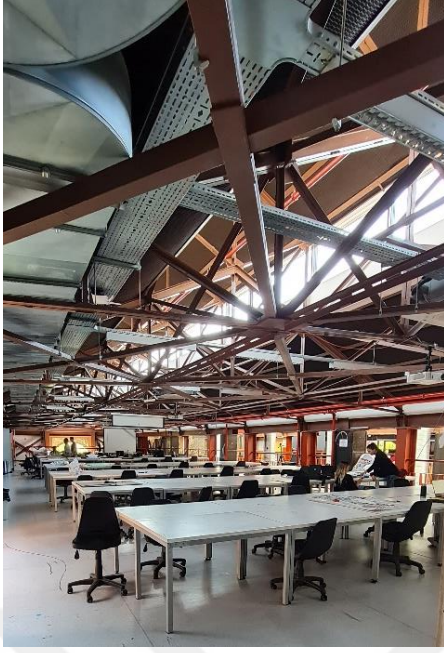

Ara kat.

Ara kat.

Şekil 4.11: KD4-KD6 stüdyoların iç mekanlarından görünüm.

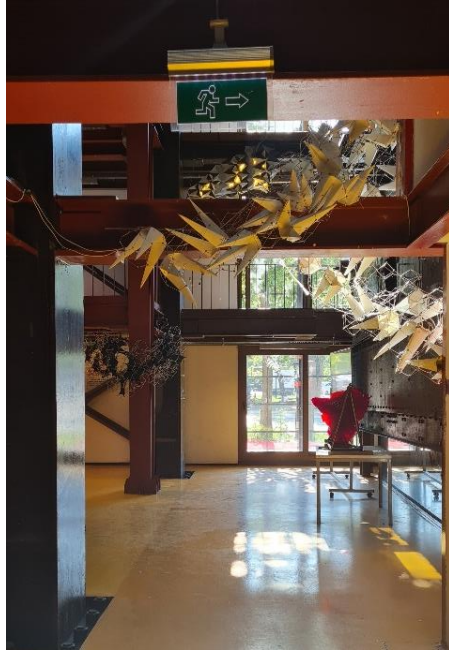
Üst kat atölye.

Sunum alanı.

Zemin atölyelerinden dışarının görünümü.

Zemin atölyesi.

Zemin atölyeleri.

Zemin atölyeleri.

Şekil 4.12: KD6-KD4 zemin kullanımlarına ilişkin görseller.

Mimarlık Fakültesi (KD4), zemin kattaki atölyeler 7 nolu bölge ile etkileşim halindedir. Mimarlık fakültesi gibi öğrencilerin uzun süreler atölyede vakit geçirdiği zamanlarda zeminle iletişimde olan bu atölyeler iç-dış gerilimi düşürmektedir. Görsellerde görülen atölyeler bölüm öğrencilerinin kampüsle birebir ilişkide olmasını sağlamaktadır. Ayrıca yapının içerisindeki çelik taşıyıcı elemanlar sergileme ve sunum

alanı olarak değerlendirilmektedir. Sunum alanında görülen eski yapı ögesinin tam yapının ortasında eski yapı ögesinin olması eski atmosferi hissettirmektedir. Bu öge tam merkezde konumlandırılmış, yeni bir ihtiyaç olan projeksiyon perdesi bu ögeye iliştilmiştir.

Zemin atölyelerinde taşıyıcı özellikteki çelik kolon ve kirişlere sergilenecek tasarımlar, projeksiyon perdelerinin tutturulduğu alanlar olarak mekânın yeni ihtiyaçlarına cevap verir şekilde tasarlanmıştır.

- Beşinci ve Yedinci Kazan Daireleri (Çağdaş Sanatlar Müzesi, Amfiter ve Laboratuvarlar)

Şekil 4.13: Çağdaş Sanatlar Müzesi – gündüz.

Şekil 4.14: Çağdaş Sanatlar Müzesi – akşam.

Sadece temel izi ayakta kalan kazan daireleri, izlerin üzerinden tamamlanarak çelik sistemle inşa edilmiştir. Yapının alt katı Çağdaş sanatlar müzesi ve çalışma alanları; üst katlar amfiler, laboratuvarlar ve çalışma alanları olarak değerlendirilmiştir. Yapının tasarımına ilişkin Arkiv’deki tanıtım yazısında şu şekilde ifade edilmektedir [Web 20]:

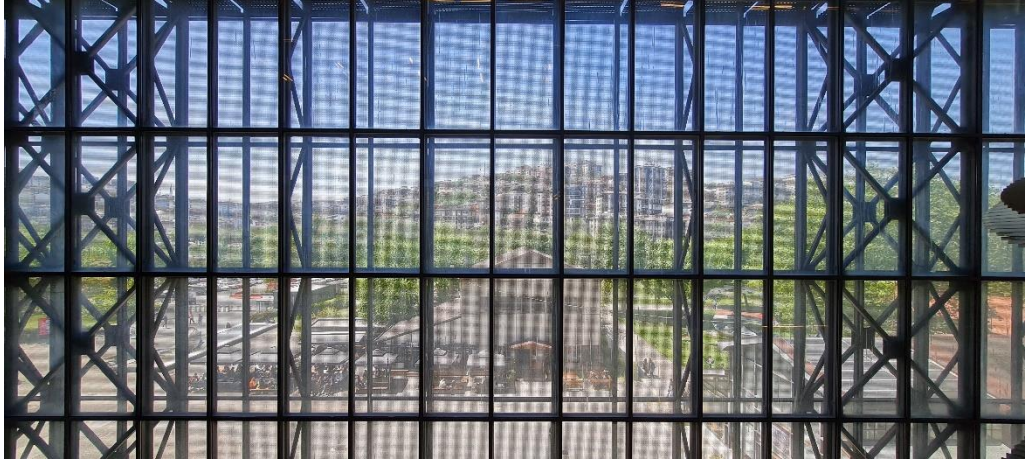
“Yeni yapılar, tıpkı eski yapılarda olduğu üzere, yoğun ve ağır bir iç çekirdek ile onu ona olabildiğince dokunmadan örten, hafif ve yarı geçirgen bir dış zırhtan oluşturuldu. Eski yapıların zırhındaki duvar ve pencerelerin oluşturduğu delikli durum yerine, bu kez tüm yapının algısını homojenize eden bir metal tül, alt bölümdeki betonarme ayak üzerine basitçe oturtuldu. Böylece yapıların gündüz vakitlerinde bulundukları ortamın aurasına karışarak bir tür önemsizlik mertebesine kavuşması, gece ise metal tüllü tamamen görünmez kılan iç aydınlatmanın bu kez yapıyı sade bir fenere dönüştürmesi hedeflendi. Bu durum yapının bildik kapalı ve etraftan kopuk müze yapılarından ayrışmasına, serginin ve sergilenenin niteliğine ve durumuna göre vaziyet alabilmesine olanak sağladı.”

Şekil 4.15: Dördüncü ve altıncı kazan daireleri – Çağdaş Sanatlar Müzesi.

Kafes şeklinde örülmüş metal cephe ile kaplanan cephe eski yapılarla bir zıtlık oluşturmuş, nötr bir ifadeye sahip olan cephe yarattığı kontrast etkisiyle eski yapıların daha vurgulu algılanması sağlanmıştır. Bu kampüsün yeni mekân deneyimine katkı sağlayan önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Mesh cephe, şekil 4.13’de [Web 18] görüldüğü gibi gündüz sağır görünse de içeriden farklı bir atmosfer hissedilmektedir. Şekil 4.14’de [Web 20] görülen akşam görüntüsü de tamamen içerisinin dışarıya yansıdığı şekilde kurgulanmıştır. Şekil 4.15’de [Web 18] görüldüğü gibi kampüsle görsel bağ kurulmaktadır. Şekil 4. 16 ve 17’de görüldüğü gibi hem gün ışığından yararlanılmakta hem de merdivenlerden inerken kampüste yürüyormuş hissi oluşmaktadır. Cephede gözlemlenen soğuk beton hissi, iç mekânda da hissedilmekte, dışarının renkleri dahil edilerek mekânın bu atmosferi kırılmaya çalışılmıştır.

Şekil 4.16: Çağdaş Sanatlar Müzesi – içeriden dışarının görünümü.

- Enerji Müzesi

Dördüncü ve Altıncı Kazan dairelerinin hemen arkasında konumlandırılmış mekanik odaları barındıran büyük bir yapı enerji müzesi haline getirilmiştir. Endüstriyel görünüm, cephede korunmaktadır. Çatı rengi de mesh cepheyle uyumlu görünmektedir. Bu mekânlara müze işlevi verilirken mekânın sahip olduğu renk, doku, form ve ışık özellikleri etkili olmuştur.

Koridor

Merdiven

Düşey eleman

Şekil 4.17: Çağdaş Sanatlar Müzesi – iç mekândan fotoğraflar.

Müdahale öncesi mekân atmosferini İhsan Bilgin 2007’de “Bir mimari eser olarak Silahtarağa Elektrik Santrali” adlı eserinde şu şekilde anlatır:

“...Sözü edilen mimarlık dilinin önemli unsurlarından biri de binaların yüksekliğidir. Anıtsallıkla sonuçlanan yükseklik tamamen işlevsel nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Kabuğun yüksekliği, kazan dairelerinde kazanların yüksekliği, makine dairelerinde de makinaların montajı, parça değişimi ve bakımı için gerekli olan vinçlerin hareketleri tarafından belirlenmektedir. Böylelikle kazan daireleri büyük kazanlar ve onları makinalara bağlayan borular tarafından tıka basa doldurulmuş bir iç mekân oluşturmakta, makine dairelerinde ise makinalarla vinç arasındaki büyük boşluklarla meydana gelmektedir. Dış kabuğun yekpareliği dinginliği ve zarafetiyle içerinin parçalılığı, hareketliliği ve karmaşası arasında mekânsal cazibelerin kaynağı olan ilgi çekici bir tansiyon oluşmaktadır.

Şekil 4.18: Enerji Müzesi yapısının gözlemlenebildiği hava fotoğrafı.

Şekil 4.18’de [Web 2] görülebilen Enerji Müzesi yapısının içerisinde bulunan tribünler artık kullanılmamaktadır. Ancak müze işlevi nedeniyle bu öğeler mekândan kaldırılmamıştır. Fotoğraf 4.19’da mekânın doluluğu ve bu geniş hacim hem bu tribünlerin hem de yeni sanat eserlerinin sergilendiği çağdaş bir sergileme alanına dönüştüğü gözlemlenmektedir. Müze iç mekânlarında bu sergilemelerden örnekler görülmektedir. Görsellerde görüldüğü gibi kotlar arasındaki görsel bağlantı korunmuştur. Hacimsel olarak büyük olan bu mekânı bir bütün olarak algılayıp zamansal akışın da bir bütün olarak algılanması bu sayede sağlanmıştır.

Şekil 4.19: Enerji Müzesi iç mekân.

Kotlar arası bağlantılar.

Sergileme alanları.

Sergileme alanları.

Sergileme alanları.

Şekil 4.20: Enerji Müzesi iç mekân.

Şekil 4.21’de [Web 23] görülen kontrol odası geçmişte komuta merkezi olarak kullanılmaktaydı. Ana merkez olan bu oda şu an geçmişteki işlevinden uzak sessizliğe bürünmüştür. Ana ve büyük mekân odak haline gelmiştir. Müzenin tamamı yeni-eski zamanın bir arada gözlemlendiği yeni işlevlere cevap veren çağdaş bir yapı olmuştur.

Şekil 4.21: Enerji Müzesi – kontrol odası.

- Hukuk Fakültesi

Şekil 4.21: Enerji Müzesi – kontrol odası.

Öncesinde öğrenci merkezi olarak planlanan yapılar, üniversite gereksinimleri gereği hukuk fakültesine dönüştürülmüştür. Şekil 4.22’de [Web 24] görülen tribünün bulunduğu mekân, projeksiyon perdesi ve akademisyen kürsüsü ile tamamlanarak eski yapı ögesi ile yeni işlev gereksinimleri bir aradadır. Bu da mekânda her iki zamanı da beraber gözlemlenebildiği özel bir atmosfer yaratmaktadır.

- Eğitim Yapıları (Yeni Eklenen Yapılar)

Şekil 4.23: Yeni eklenen yapıların vaziyet planında gösterilmesi.

Kampüs eğitim kampüsüne dönüştürülürken, tamamen yeni olarak tasarlanıp eklenmiştir. Bu yapılar dönüştürülen yapılarla yarışmak yerine tamamen yeni bir dil geliştirilerek tasarlanmıştır. Bu yapılar ana aksa uzak konumlanmıştır. Bu yapılar kampüsün ikonik diline saygı duyan bir yapıdır. Tasarımın yapıldığı ofis tarafından kendi web sitelerinde yaptığı tasarım açıklamasında bu yapılar şu şekilde değerlendirilmektedir [Web 25]:

“Eski santral yapılarıyla yarışmayan, onlardan aktarılıp geliştirilmiş detaylarla inşa edilmiş olsalar bile onlara benzemeyen sakin, geçmişin izleri üzerinde ama bugünün yapıları”

Şekil 4.23’te [Web 25] tamamen yeni ek olan bu yapılar vaziyet planı üzerinde işaretlenmiştir.

4.2. Odak Grup Görüşmeleri: Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü

Sorular 4 katılımcıya yöneltilmiş ve toplamda 45 dakika görüşme gerçekleştirilmiştir.

- Zaman ve Belleğe İlişkin Kriterler

Ek B’de ifade edilen ilk iki sorudan da anlaşılabacağı gibi, kampüsün belleğe ve zamana ilişkin bileşenleri katılımcılara sorulmuştur. Her iki sorunun cevapları da birbirini destekler nitelikte olduğundan cevaplar beraber ele alınmıştır. Katılımcıların konuşmalarından alıntılarla bu bileşenler incelenmiştir.

- Katılımcı 1:

“Enerji, elektrik, sanayileşme, kültürel miras, sanayi mirası, işlevsel dönüşüm.”

- Katılımcı 4:

“...koruma diyebiliriz. Belki atmosfer bence çok önemli bir yerde santralda.”

- Katılımcı 3:

“...belki santral, enerji ve enerji dönüşüm sözcüğünü de bir ilave edebiliriz.”

- Katılımcı 2:

“...Sıkışıklık da belki o zaman. Sıkışıklık ve sığınma hali de belki...şehirden izole yani gerçekten kurtarılmış bir bölgeye geldiğini hissediyorum ben...özellikle bu binaların yola sırtını döndüğü 3 binamız vardır. Oradaki yol kaos, trafik, gürültü...yine o bir bariyer gibi çalışıp kampüste bir anda kendi peyzajıyla kavuşturuyor.”

- Katılımcı 1:

“Şu anda burada yaşayan kalabalık bir kampüse müthiş bir enerji olması, insanın enerjisi bu sefer tabii olması, dinamizm olması iyi bir şey ama verilen hizmetler açısından da çok zorlayıcı olabiliyor. Yani sağlamıyor, gerçekten sığmıyor şey kısıtlı elbette var tarihi koruma alanı bölgesi olduğu için...Yeni yapı yapma izni yok. O şimdi yapılmakta olan tedarik inşaatı zaten onların eski bir yapılarını yıktılar, yenisini yapıyorlar vesaire.”

Enerji, elektrik ve santral kelimeleri eski işlevine gönderme yapmakta ve kampüsün belleğine ilişkin bileşenleri işaret etmektedir. Sanayileşme kelimesi endüstri yapısı olma özelliğine vurgu yapar. Kültürel miras ve sanayi mirası kelimeleri kampüsün bellekte yer ettiğini göstermektedir. Koruma ve işlevsel dönüşüm, yeniden işlevlendirilmiş olmasına yani zaman kavramına gönderme yapmaktadır.

Sığınma ile hem bulunduğu bölgeden dışarıdan içeriye girip sığınmak, korunmak, korumak ifade edilmiştir. Kampüs hem çevresinden sığınmış, korunmuştur. Hem de kullanıcılar da kampüsü deneyimlerken çevreden buraya sığınmışlardır. Sıkışıklık da verilen yeni işlevin şimdiki kullanıma yetmediği konuşmanın devamında ifade edilmiştir. Bu da gözlemler esnasında fark edilmeyen ve kullanıcılar tarafından aktarılan bir sorun olarak belirtilmiştir.

- Katılımcı 3:

“...aslında mekânın merkezinde ve hayatımızın merkezinde kazan yer alıyor

- Katılımcı 2:

“...ilk aklıma gelen aslında o cihazlar makineler müzedeki kısım. Ya kazan da zaten o şekilde aslında fiziksel öğeler mi diyeyim o döneme ait öğeler.

- Katılımcı 4:

“...bazen mekânların içindeyken mesela kazanın yanındayken ben şu an neredeyim aslında zamanında burada şöyle bir yapı elemanının ya da işte işlevin görüldüğü bir mekânın içindeyim...”

- Katılımcı 1:

“Yapıldığı zamanın bütün izlerini hassasiyetle koruyan bir mekân. Ve bütün o kazanlar alet edevat kolonlar vesaire her biri kendi döneminin çok spesifik özelliklerini taşıyor.”

- Katılımcı 1:

“...çok özenli seçilmiş malzemeleri dolayısıyla hem yenisi de eskisi de kendini birlikte ama ayırt edilebilir şekilde var ediyor... Sanayi devrimi diyoruz ama bir yandan da tabii dijital dünyanın her türlü gündelik donanımı da mevcut. Onu katlarda gezerken işte projeksiyonlar bilmem vesaire ofislerimiz elbette. Yani bu eskiyi yeniyi malzeme teknolojiyi de bir arada tutabilen diğerine baskı yapmayan genel atmosferi var diyebilirim.”

Katılımcıların KD4 binasındaki kazandan ve müzelerdeki şu an kullanılmayan ama sergilenen makinelerden bahsedilmiştir. Bu örnekler, kampüsün zaman ve belleğine ilişkin kavramlara vurgu yapmaktadır. Kazan kelimesi, KD4 binasındaki her katta görsel bağlantı kurulan kazan kastedilmiştir. Özenli seçilen malzemeler hem yeni hem eskinin bir arada oluşu ve ayırt edilmesi yapının zamana ilişkin verilerine işaret etmektedir. Yeni işleve ait donanımlardan örneğin projeksiyon perdeleri ve kazanın bir arada olması birbirini bastırmayan bir ahenkten söz edilebilir. Katılımcı 1, eski ve yeni malzemeler bir arada, iç içe ama hepsi ayrı ayrı kendini var eder derken tam olarak özgün bir atmosfer yarattığından bahsetmektedir. Her kullanıcının kazandan bahsetmesi, kazanın zaman ve bellek kavramı için temel bileşen olarak kabul edildiği anlaşılmıştır.

- Mekânın Duyularına İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen 3. soruda, mekânın duyularına ilişkin kriterlerin deneyimlenmesine yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar kriter tablosundaki kriterlere göre sınıflandırılarak anlatılmıştır.

- Katılımcı 2:

“...bir de belki kuş seslerini eklemek isterim. Sesler ile ilişkiler kuş sesleri çok dikkatimi çekiyor. İşitmekten mutlu olduğum sesler bu kampüste yani yine şehrin içinde, doğadan bu kadar kopuk yaşarken buraya gelince bir anda ne bileyim sandviç alıp şu yeşilliklerin ortasında yemek bana huzur veriyor.”

- Katılımcı 3:

“...bir mekândan diğer mekâna odalar arası hatta yani telefon konuşması falan yapacağım zaman gidip bahçeye yapıyorum. Bahçede yapıyorum ki insanları rahatsız etmemek adına. Uzun bir telefon konuşması, zoom toplantıları yapıyorsa yan odanın toplantılarını dinliyorsunuz. Bir şekilde veya iki yan odanın hani ortak bir açık alanda çalışıyormuşuz havası veriyor... bir mahremiyet yaratıyorsunuz ama aslında onun da çok da fazla geçerliliği olmadığını bir taraftan da yaşıyorsunuz gibi.”

- Katılımcı 2:

“...Müzemizde geziyoruz ve yine orada aslında çıkan seslerin oluşan seslerin sanayi devrimini çağrıştırması işte ne bileyim çelik merdivenler olması. Onlardan çıkan seslerin işte makine sesleri olmasa da artık. Daha çok hani metal ağırlıklı olması hem görsel açıdan hem ses açısından yine.”

Ses, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüs ölçeğinde yoğun ağaç dokusu nedeniyle kuş sesleri de sıklıkla deneyimlenen seslerdendir. Yapı ölçeğinde bakıldığında sürekli kullanıcıların fark ettiği, birimler arası ses yalıtımında sıkıntılar olduğu katılımcı 3'ün ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca müzedeki endüstriyel öğelerden çıkan seslerin o geçmişteki seslere gönderme yaptığı da katılımcı 2 tarafından ifade edilmiştir.

- Katılımcı 3:

“...çok güçlü birtakım uyaranlar var burada. Nedir o şimdi girdiğiniz zaman o fabrika kokusunu hâlâ algılayabiliyorsunuz... dışarıdaki havayı hissedebiliyorsunuz...camlar büyük ve en azından bizim olduğumuz bölüm için yani ben kendi çalıştığım yoğun olarak günümü geçirdiğim mekân KD6 binası için konuşuyorum.

- Katılımcı 3:

“Mekânda kedilerden dolayı özellikle çok bariz bir koku var. Yani hani bu girdiğiniz zaman iç mekân olduğunu anlıyorsunuz...Bütün canlılar bir arada yer alıyor mesajı var aslında...”

Koku, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Katılımcı 3, fabrikanın iç mekândaki endüstriyel kokunun deneyimlendiğinden bahsetmiştir. Ayrıca iç mekânda KD6 binasında yoğun bir kedi kokusu olduğuna da değinmiştir. Kokusuyla anılan yapıların varlığı, mekân atmosferini özgünleştirmiştir.

- Katılımcı 4:

“...ışık, gölge ve renk de aslında özellikle o dramatik ışık oyunları benim de dikkatimi çekmişti.”

- Katılımcı 3:

“...ışık çok enteresan oyunlar yapıyor. Bütün gün boyunca Güneş'in nasıl döndüğünü algılayabiliyorsunuz bu mekânda. Bu bana çok iyi bir his veriyor. Yani dışarıdan kopuk değilim aslında sürekli sanki dışarıyla bir iletişim var hissini veriyor.”

- Katılımcı 4:

“...kullanılan malzeme paleti yarattığı yoğun saydam yüzeylerin de getirdiği o ısı transferi sebebiyle soğuk kavramı aklımda yer ediyor.”

- Katılımcı 3:

“Çok yalın bir mekânı aslında. Hani sade ve yalın bir mekân, o iyi bir şey. Pozitif etki yapıyor. Tasarımdan bahsediyorsak artık en sade ulaşmak en iyisi o zaman gerçekten bu mekân yalın bir mekân.”

Işık -gölge ve renk, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Mekânların cam cephe ağırlıklı olması sebebiyle iç mekânlarda ışık ve gölge oyunları gözlemlenmektedir. Katılımcı 4, mekânlarda renk paletleri, malzeme seçimleriyle ve bazı yerlerde malzemenin korunmasıyla farklı bir atmosferlerin hissedildiğine bir örnek vermiştir. Katılımcı 3, kampüsü yalın olarak tanımlamıştır. Hem çeşitli malzeme hem çeşitli renklerle yalın mekânın yakalanmış olması da önemlidir. Ancak kampüsün ve yapı içlerinin kolay algılanabilir bir akışı, dolaşımı yoktur. Yalın ama girift bir mekân kurgunun benimsendiği ifade edilmiştir. Güneş’in gün içindeki hareketlerinin yapının içine yansması ve gözlemlenmesi her ışık koşulunda farklı bir mekânın deneyimlenmesini sağlamaktadır.

- Katılımcı 2:

“...bizim bina için konuşursak basınç hissi çok fazla var. Belki kat yüksekliği tavanın rengi de içerideki objelerle ilişkili olarak burada basık hissi çok fazla. Özellikle mimarlık tarafında stüdyolar biraz basık hissettiriyor. Oransal ve rengiyle ilişkili olarak.”

KD6 binasında bir sıkışıklık ve basıklık tariflenmektedir. Mekânlar açık olarak planlanmasına rağmen yüklenen işlevin yoğunluğu sebebiyle böyle bir his yarattığı söylenebilir.

- Mekânın Duyumlarına İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen 4. soruda, mekânın duyumlarına ilişkin kriterlerin deneyimlenmesine yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar kriter tablosundaki kriterlere göre sınıflandırılarak anlatılmıştır.

- Katılımcı 2:

“Gerçekten öğrenciler çok önemli hareket yazmışsınız orada bence yine sesle algıladığımız bir hareket de var. Aslında burada sürekli bir şey, dinamik bir ortam, bir nasıl diyim enerji veren bir ortam olduğunu söyleyebilirim.”

Hareket, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüsün sesi ile hareket ilişkilendirilerek enerjik bir ortam tariflenmektedir. Mekânın duyularından ses ile mekânın duyumlarından hareket etkileşim halinde olduğu ifade edilmiştir.

- Katılımcı 2:

“...suyla kurduğu ilişkisi biraz zayıf. Yani tabii yapıların sonuçta yerleşiminden dolayı suya bu kadar yakın olup onu hissedememek. Bazen sadece otoparkta görmek beni üzüyor. Geldiğimde üst kattan algılanabiliyor yani şey o da yani sonuçta şey, tarihi binalar, lokasyonu belli, su daha uzakta sonuçta kalıyor bizden ama. Onun kenarında hiçbir şekilde zaman geçirilmemesi biraz üzüyor. Beni bazen otoparkta çıkıp suya kadar yürüyüp ondan sonra geri dönüyorum. Niyeyse öyle bir şey eksikliğini hissediyorum.”

- Katılımcı 1:

“...Bu geçirgenliği de ilginç kampüsün biraz önce söylediği bu suya uzak olma suyla bağlantınızın çok olmaması konusu.”

Bağlam-çevre, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Katılımcı 2, kampüsün haliç kıyısı ile kurduğu ilişkinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Kampüsün çevresiyle kurduğu ilişki değerlendirilmiştir. Kampüsün yola sırtını dönmüş hali de kampüsün kendi içinde bir ilişki kurmaya çalıştığını gösterir.

- Katılımcı 2:

“...teras demişken o kısmı o kadar kopuk olması çok ilginç geliyor. Hani bizim şu an mimarlık fakültesinde ikinci katta yine daha o hareketi hissedebiliyoruz. Daha civil civil sürekli belki çalışmak için dezavantajlı oluyor ama altıncı katın o kopmuşluğu izole hali belki başka yönlerden avantajlı.

- Katılımcı 1:

“Kampüse ilk kez gelen biri için altıncı kata çıkma olasılığı sıfır gibi bir şey...Normal dolaşım sisteminden çıkılmıyor, ayrı bir asansörü ve arkadan bir merdiveni var. Dolayısıyla gerçekten izole ve anca hani burada olanların bilebileceği bir şey.”

İç-Dış Gerilimi, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. İzole kelimesi, iç-dış gerilimine işaret etmektedir. Ayrıca suyla görsel bağ ancak KD6'nın sadece personelin kullanımına açık bir terastan görüldüğü belirtilmiştir. Bu terasın varlığı gözlemler esnasında fark edilmemiştir. Bu da sadece devamlı kullanıcıların haberdar olduğu izole bir birimdir.

- Katılımcı 1:

“...ilk geldiğinde ben gerçek kaybolmuştum. Daha ilk işe başlayacağım gün onu kendi göreve başlayacağım ofisi bulmakta zorlanmıştım. Öyle bir yanı var ama tanıdıktan sonra kendi içine çeken ve bağlayan bir yanı da var...Bu burası benim hayatımın parçası. Ben de onun uzantısıym gibi hissettiriyor.”

- Katılımcı 1:

“...bizim bina özelinde dersek çok girift. Yani çok boşlukları, dolulukları... Çok kolay kavranan bir mekânsal kurgusu yok yani özellikle stüdyolarını daha yoğun olduğu KD4 binasında o dolaşım çok yani büyük bir hacim. Bir yandan da her köşesinde başka bir şey de var. Kimlik taşıyor. Dolayısıyla sürprizleri de bol bir mekân.

Turistlik-aşinalık kavramı, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüse ilk yani turistken mekânı hemen algılayamayıp kaybolduğu, sonrasında aşına kullanıcı olduğunda da mekânın bir parçası haline geldiğinden bahsetmektedir. KD4 yapısı özelinde mekânın turist kullanıcıların kolay bir mekân olmadığı girift kelimesi ile ifade edilmiştir.

- Katılımcı 2:

“...Binanın içerisinde kontrast var gerçekten kafa dinlemeye de yukarıya çıkıyorum mesela. Yani o kontrastlar aslında kullanımı besliyor, onu demeye çalışıyorum. Yani şey sadece bina için değil, kampus içerisinde kontrastlar aslında.”

Kontrast kavramı, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kafa dinleme kelimesi izole olmayı ifade etmektedir. Yapının kendi içerisinde zeminden hareketten uzağa çekilmek kontrast olarak tanımlanmıştır. Kampüs içerisinde de bu kontrastın varlığından bahsetmektedir.

• Kampüsün Şimdiki Zamanla Etkileşimine İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen son soru kullanıcılara yöneltilmiştir. Bu soruda kullanıcıları uzun bir değerlendirme ve toparlama yapmalarına için fırsat tanınmıştır.

- Katılımcı 1:

“Biraz daha genişletilerek mekânsal niteliklerini bir de enerji ürettiyordu, elektrik ürettiyordu. Şimdi de hani bilgi üretiliyor, eğitim üretiliyor falan gibi böyle daha kavramsal bir şey de belki söylenebilir.”

- Katılımcı 4:

“Bir de ben zor olacağını söylediği şeye benzer olarak o gözlükle aslında görüyorum. Bu soruyu zamanının enerji üreten tesisi şu anda aslında başka bir tür enerji üretiyor, bilim üretiyor. Öğrencilerle ilgili bir üretim bilgi üretimi söz konusu. O da bir tür enerji diye aslında bakabilirsiniz, bu anlamda çok bugünle etkileşimini ben oldukça yoğun buluyorum.”

- Katılımcı 2:

“...yine enerji, topluma hizmet bu şekilde bağlayabiliriz. Belki soruya zamanında enerjiyle hizmet ediyormuş. Şimdi bilgiyle hizmet ediyor. Yine enerji, topluma hizmet bu şekilde bağlayabiliriz. Belki soruya zamanında enerjiyle hizmet ediyormuş. Şimdi bilgiyle hizmet ediyor.”

Üretimin devamlılığı, kampüsün şimdiki zamanla kurduğunun göstergesidir. Geçmişte elektrik üretimi yapan kampüs, halen de bilgi üreterek varlığını sürdürmektedir. Kampüs üretme haline devam etmektedir.

- Katılımcı 1:

“...ait olduğu dönemi ve şimdiki birlikte birini diye biri diğerine ezmeden bir arada yaşatabiliyor. Onu deneyimliyoruz. Eski neyse tarihi mekânlar kimliğiyle çok baskındır ki, burası kimliğinin baskın olmasına çok el veren bir yer.

- Katılımcı 3:

“Şimdi zamanın elektrik santrali yani İstanbul’un bütün elektriği buradan üretiliyor. Fakat günümüze geldiğimiz zaman bakıyorsunuz ki işte online yaşamla bir arada aslında ve bu çevrim dışı ve çevrim içi aynı anda deneyimlerken burada bir takım işlevsel sıkıntılarımız var mekânda. İşte uzatma kablolarıyla mesela şeyler kullanıyoruz işte. İnternete bağlanmak için ekrana bağlanmak için veya öğrencilerin cep telefonu, bilgisayarlarının şarjları bitiyor işte böyle kim kapacak o bir tane prizi herkes birbirinin gözünün içine bakıyor. Bence bu şimdiki zamandan kopukluğu biraz... Orada bir şey var, bir çelişki var. Geçmişle bugünün sürtüşmesi var.”

Görsel olarak kampüste geçmiş-şu an bir arada birbirini ezmeden var olmaktadır. Geçmişte enerji üreten yapı, şu an işlevinin değişmesiyle öğrencilerin güncelde ihtiyaç duyduğu prizlere ulaşamaması geçmişle şu anın sürtüşmesi olarak yorumlanmıştır. Kampüste geçmiş ve şu an, sürtüşen ama birbirini ezmeden var olmaktadır.

Katılımcı 2:

“...kampüsün kapısından geçerken kart basmıyor olmak vesaire çok hoşuma gitmişti. Hani herkesin hani böyle bir kenti içine çeken dahil olabildiğin kendini yabancı yani

diğerlerinin gözünden bakarsak yabancı hissetmediğim bir ortam kurgulanmış aslında şimdi tabii ki de yani gerek gereklilikler gereği zaman içerisinde o bariyerler girdi ama hâlâ da herkes en azından girebiliyor. Hani başka kampüslere gittiğimde ismim kapıda yoksa alınmıyorum içeriye veya birtakım sorunlar çıkıyor. Burada kartımızı bırakıp en azından girebiliyorsunuz. Hafta sonları çok güzel kullanılıyor. Yine o çok hoşuma gidiyor. Çevredeki insanlar çocuklarıyla geliyor. Burada bir yeşillikte piknik yapıyorlar.”

- Katılımcı 4:

“...gerçekten kamusal bir mekân sunuyor. Kentin kullanıcısının farkında olsun ya da olmasın gerçekten kullanabileceği bir değerlendirebileceği bir alan.

- Katılımcı 1:

“Şimdi kampüsün statüsü aslında kamusal alan, bir yandan da yani müze bakanlığa bağlı kampüsün açık alanları bildiğim kadarıyla kamusal alan ... kütüphaneye her an herkes gelebiliyor. Açık olduğu saatlerde kütüphaneye geldiğini bildiren herkes girebiliyor ve etkinlikler zaten öyle bir şey yani bu.

- Katılımcı 2:

“...kütüphanenin açık olması çok önemli bir şey. Bir yandan da yani benim mezun olduğum okul şu an kendi kütüphanesinde beni almıyor. Bildiğim yani bilim üretiyorsa o topluma ait olmalı bilgi toplumu tarafından erişilebilir olmalı. Sonuçta kentte konumsal olarak bir içinde çalışanlar olarak bunun avantajlarını yaşıyoruz. Çevre bölgelerin de bundan faydalanabiliyor olması gerçekten çok güzel yani. Kütüphaneyi kullanabilmek, kampüse girebilmek, yeşilliğinden yararlanabilmek, tesislerinden yararlanabilmek ne bileyim. Sadece bu ortama da olabilmeleri bile bence çok kıymetli. Yani topluma katkı olarak çok kıymetli.

- Katılımcı 2:

“Yani bugün için aslında işte bu genç nüfusun varlığı, kültürel etkinliklerin devamlılığı gibi şeyler belki söylenebilir.”

Kampüsün kamuya açık olması ve kamusal alan olarak değerlendirilmesi şu anla kurduğu ilişkiyi kuvvetlendirmektedir. Kampüsün yeşil alanları, müze yapıları ve kütüphane kamuya açıktır. Aynı zamanda genç nüfusun burada var olması ve kültürel etkinliklerin burada da devam etmesi yine şimdiki zamanla kurulan bağlantıyı artıran bir diğer unsurdur Esas olan şu an deneyimlediğimiz mekândır ve geçmişten gelen izlerin gözlemlenmesi ile de geçmişe gönderme yapar. Bu yönüyle bu kampüste farklı bir atmosferin hissedildiği katılımcıların da ifadelerinden anlaşılmıştır. Şimdinin ihtiyaçları yeni mekân kurgularında giderilmeye çalışılsa da yeterli olmadığı noktalar olduğu vurgulanmıştır. Kampüsün yoğun olmasının da getirdiği ihtiyaçlara cevap

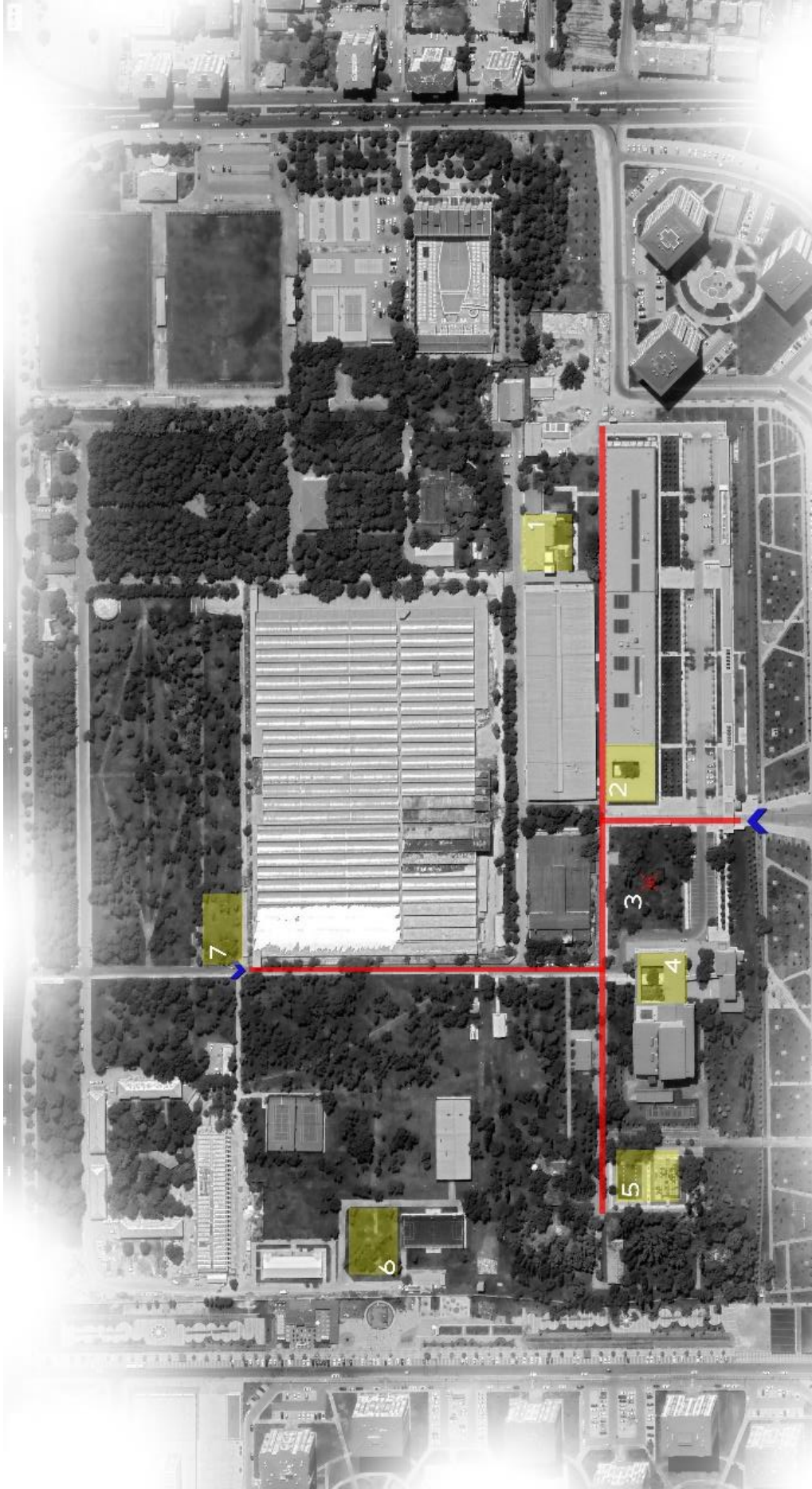
verememe konusu da dile getirilmiştir. Kampüsün kamusal alan gibi çalışması, herkes tarafından erişilebilir olması da kampüsü şimdiye bağlayan önemli bir özelliktir. Mekân, geçmişte tüm şehrin elektriğinin üretildiği şu an da bilginin üretildiği bir fabrika olarak devam etmektedir. Mekânın atmosferi bu kampüste özel şekilde geçmiş-şimdi bir arada deneyimlenir.

4.3. Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü Mekânsal Bulgular

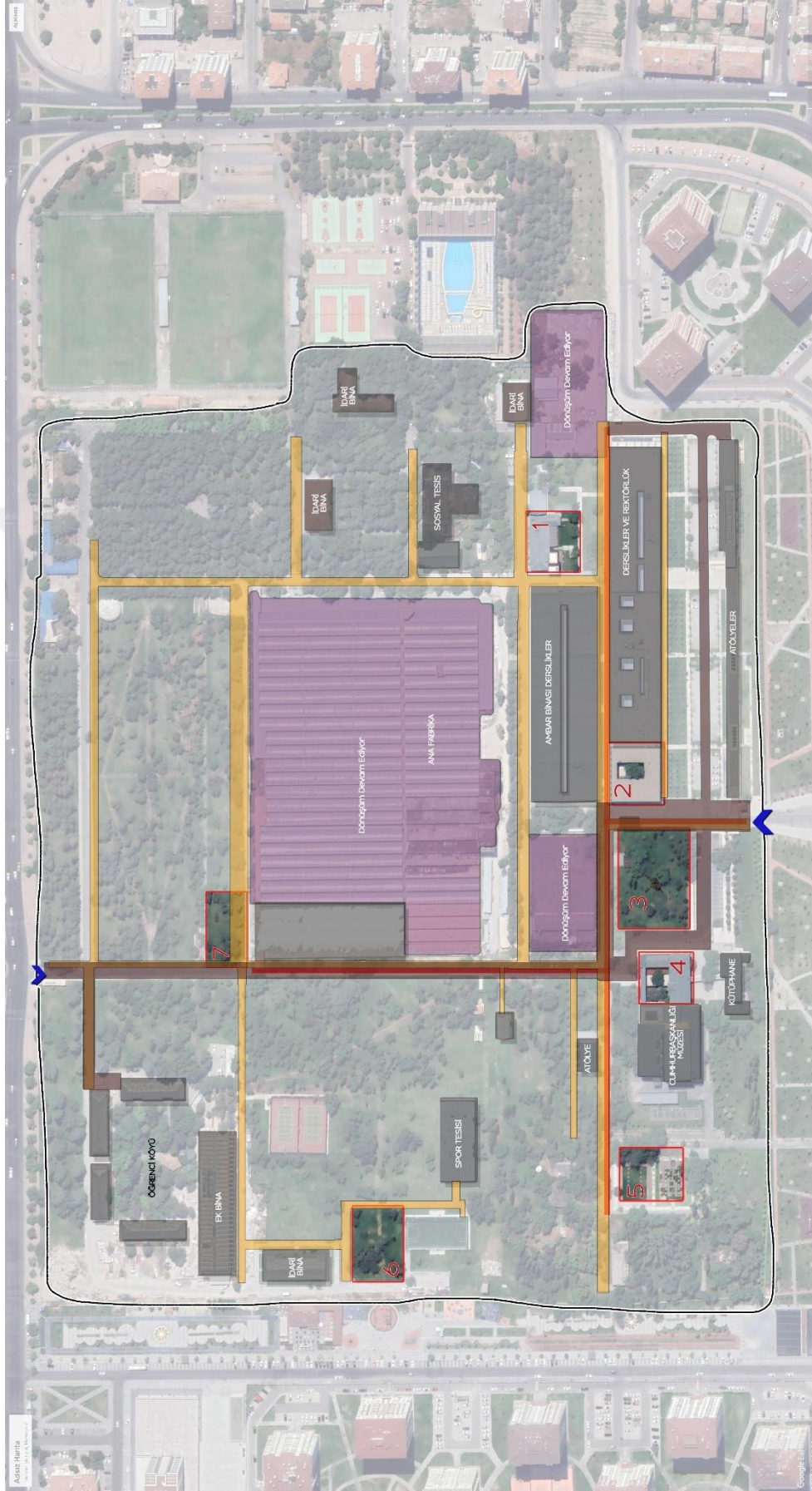
Kampüsün çalışma alanı olması kararı verildikten sonra, kampüse gözlem yapmak amacıyla ziyarette bulunulmuştur. Kampüsün 2 ayrı girişi de plan üzerinden işaretlenmiştir. Şekil 4.24'te ana yaklaşım olarak değerlendirilen açık otopark tarafından gelen giriştir. Abdullah Gül Kampüsü vaziyet planı, ana bir aks dikkate alınarak şekillenmektedir.

Bu aks, Şekil 4.24'te kırmızı ile işaretlenmiştir. Bu aks, ana girişin (büyük mavi ok) devam aksı ile birleşerek diğer 2 ana aksla çakışmaktadır. Bu kesişen akslarla öğrenciler ve diğer kullanıcılar fakültelere, müzelere ve diğer birimlere erişim sağlamaktadır. Sosyalleşme aktiviteleri için bu akslar yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu aksların etrafında şekillenen kampüs kullanıcılarının yoğun kullandığı sosyal alanlar işaretlenmiştir.

Toplam 8 bölge tespit edilmiş ve bununla ilgili gözlemlerde bulunulmuştur. Bu noktalarda şu anki günlük kullanımlar tespit edilmiştir. Bu belirlenen bölgeler, farklı zaman dilimlerinde farklı günlerde önceden belirlenen kriterler ışığında gözlemlenmiş ve değerlendirilmiştir. Kampüs kullanımı açısından aktif ve inaktif olduğu düşünülen 10.00 – 12.00, 12.00-14.30, 14.30-17.30 ve 17.30-20.30 olmak üzere 4 zaman dilimi belirlenmiştir. 3 gün boyunca bu saatlerde gözlemler yapılmıştır. Verilerin en yoğun olduğu oturumlar tablolştırılmıştır.

Şekil 4.24: Kampüsün aks planı.

Şekil 4.25: Sosyal alanların işaretlendiği vaziyet planı.

Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

- Tarih: 17 Mayıs 2022, Salı
- Saat: 10.00
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 22 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

3 nolu alan.

2 nolu alan.

1 nolu alan.

Ana aks paralelindeki aks.

7 nolu alan.

Şekil 4.26: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.13: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Sessizlikle gelen hafif esintiyle gelen yaprak hışırtıları ve kuş sesleri duyulmaktadır.
Tat ve Koku	Sabahın erken saatlerinde kullanıcı yoğunluğunun azlığı ile yeşilin kokusu hissedilmektedir.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun olmasına rağmen saat itibarıyla kampüs ortak alanlarında vakit geçiren sayısı oldukça azdır. Yapıların ve çevrenin boş olmasından kaynaklı samimiyet hissi azalmıştır.
Işık, Gölge ve Renk	Çelik yapının etrafındaki arkad ışık aldığından cephe renkleri daha okunaklıdır. Ama ambar yapısının gölgede kalması cephe okunurluğunu azaltmıştır. Ana aksı gölgeleyen çelik arkad, diğer alanları gölgeleyen ağaçlardır.

Tablo 4.14: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Ana aks, bir yanında ambar diğer tarafında çelik yapı ile çevrelenmiştir. Dar ve lineer bir aks olması sebebiyle hareket doğrusal olarak yönlendirilmektedir. Çelik arkad da yapıya yaya ölçeğinde davet etmektedir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Ana aksın ve onla bağlantılı aksların sakinliği, yapıların içinde devam eden derslere eşlik eder niteliktedir. Yapıların kampüs bağlamıyla akslar üzerinden kurduğu ilişki, tüm yapı girişlerinin bu ana aksa bağlanmasıyla kuvvetli olduğu gözlemlenmiştir.
Kontrast	Eski yapı (Ambar) ve yeni yapı (Çelik yapı) cepheleri arasındaki kontrastın yaya hareketliliği dinginliğinde daha belirgindir. Ayrıca kampüs yapılarının kendi içinde derslerin devam etmesi, dışarıda akslarda hareketliliğin devamı da kontrast oluşturmaktadır.
Ölçek-Oran-Orantı	Eski yapıların yüksekliği kampüsle uyumlu ancak çelik yapının yüksekliği ambarın boyunu aşmaktadır. Çelik yapının ezici bir yüksekliğe sahiptir. Bu yapı kampüsün oranlı olmasını bozmaktadır. Çelik yapının yatay uzunluğu etrafındaki arkadla beraber çok daha uzun algılanmaktadır. Ayrıca çelik kolonların sürekliliği yapının daha uzun algılanmasına neden olmaktadır.
Turistik-Aşinalık	Bu saatlerde herhangi bir turist akışı gözlemlenmemiştir. Ayrıca herhangi bir kampüs tur grubuna rastlanmamıştır.

Oturum 2 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 18 Mayıs 2022, Çarşamba
- Saat: 12.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 25 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

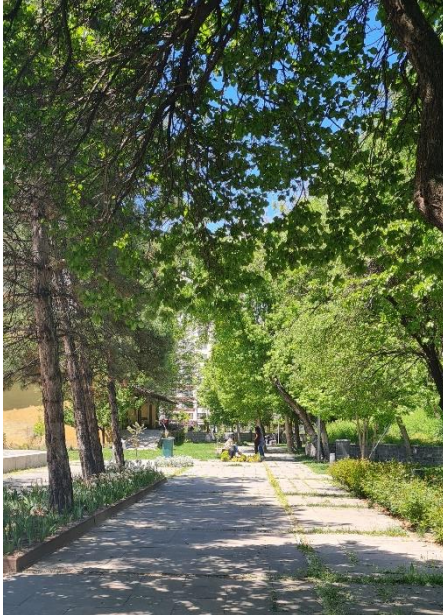
Ana giriş.

3 nolu alan.

2 nolu alan.

5 nolu alan.

1 nolu alan.

5 nolu alan.

Şekil 4.27: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Derslerin bittiği ve öğle arası vaktinin geldiği saat aralığında, sabah saatlerine göre yoğunlaşmıştır. 1, 2 ve 3 nolu sosyal alanlarda yoğunluk artmaya başlamıştır.

Tablo 4.15: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kalabalıkla artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Kalabalık nedeniyle yeşilin kokusu ile bağlantı kesilmiştir. Ana aksın yeşil uzantısı ve 1,3 ve 5 nolu alanlarda yeşilin kokusu kalabalığa rağmen yoğundur.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun ve saat itibariyle yoğunluk artmıştır. Bu kampüste 6 nolu alan hariç eski yapılarla bağlantı genel olarak kesilmemektedir. Eski yapılarla iç içe olan 1,2,3 ve 4 nolu alanlar öğrencilerin sosyalleştiği sıcak alanlar olarak nitelendirilir.
Işık, Gölge ve Renk	Yeşilin hâkim olduğu alanlarda ağaçların gölgeleri ahenk sağlanmıştır. Aks üzerindeki ambar yapısının malzeme renginin korunması, çelik eklerin gri renk ile yapılması vurgunun renkle değil malzeme ile yapılması sağlanmıştır.

Tablo 4.16: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Saat itibariyle akış kafeterya alanlarına doğru olmuştur. İhtiyaçlara göre bir hareket gerçekleşmiştir. Yeşil alanlara yönelim artmıştır.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın geçiş amacıyla kullanılması, derslerin bitmesiyle eğitim amaçlı yapıların boşalması ile iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların içinden dışarı doğru hareket eden kullanıcıların kampüsün geneliyle kurduğu ilişki kuvvetlenmektedir. 1 nolu alan ve çevresinde de sabah saatlerinde görülmeyen hareketlilik gözlemlenmiştir.
Kontrast	Genel olarak kafeterya alanlarının yoğunlaşması ve yeşil alanların kullanılması ile eğitim amaçlı kullanılan kısımlarla kontrast oluşturmuştur.
Ölçek-Oran-Orantı	Kampüsün genelinde özellikle kullanılabilir ve izlenebilir yeşilin oran olarak fazla olduğu gözlenmiştir.
Turistiklik-Aşinalık	Kampüs kullanıcılarının daha hareketli olduğu bu saatlerde, dışarıdan da misafir kabul eden kafeterya için de kullanıcılar kampüsü ziyaret etmeye başlamıştır.

Oturum 3 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 17 Mayıs 2022, Salı
- Saat: 14.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 26 derece, kapalı, rüzgârsız ve durgundur.

Ana aks.

Arkad altı kullanım.

7 nolu alan.

2 nolu alan.

1 nolu alan.

Ana aks arkası.

3 nolu alan.

Şekil 4.28: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.17: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Sabah saatlerine göre artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Yoğun bir kalabalık gözlemlenmemiştir. 1, 3 ve 7 nolu alanlarda yeşilin kokusu hissedilmiştir.
Sıcaklık	Havanın kapalı olması nedeniyle akslarda bir yoğunluk gözlemlenmemiştir. Eski yapılarla iç içe olan 3 nolu alanda öğrencilerin sosyalleştiği en yoğun ve sıcak alan olarak nitelendirilir.
Işık, Gölge ve Renk	Hava nedeniyle herhangi bir gölge gözlemlenmemiştir. Aks üzerindeki ambar yapısının malzeme renginin korunması, çelik eklerin gri renk ile yapılması vurgunun renkle değil malzeme ile yapılmasını sağlamıştır. 1 nolu alanda sadece malzeme ile oluşturulan bir renk ahengi gözlemlenmiştir.

Tablo 4.18: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Yeşil alanlarda ve aksta aşırı bir yoğunluk gözlemlenmemiştir. Hava koşulları kullanıcıları ağırlıklı olarak yapıların içine doğru yönlendirmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın geçiş amacıyla kullanılması, derslerin yeniden başlamasıyla yapıların içine hareketin artmasıyla iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların dışından içine doğru hareket eden kullanıcıların kampüsle kurduğu ilişki azalmıştır. 2 ve 3 nolu alanların çevresinde sabah saatlerinde görülmeyen hareketlilik gözlemlenmiştir.
Kontrast	Yeşil alanların daha az kullanılması ve eğitim amaçlı yapıların içlerinin yoğunlaşmasıyla kontrast oluşmuştur.
Ölçek-Oran-Orantı	Kampüsün genelinde özellikle kullanılabilir ve izlenebilir yeşilin oran olarak fazla olduğu gözlenmiştir. Gölge olmaması nedeniyle çelik yapının uzun cephesi daha vurgulu gözlemlenmiştir.
Turistik-Aşinalık	Kampüs kullanıcılarının daha hareketli olduğu bu saatlerde, dışarıdan da misafir kabul eden kafeterya için de kullanıcılar kampüsü ziyaret etmeye devam etmektedir.
Taşıyıcı Sistem / Sirkülasyon Elemanlarının Kullanımı	Eski taş kısım ile yeni eklenen çelik kısmın bir arkad altında toplanması bu alana bir sirkülasyon tanımlanmıştır. Saçağı taşıyan kolonlar bu sirkülasyonu görsel olarak tamamlayan ve destekleyen elemanlar olarak tanımlanmaktadır.

Oturum 4 – hafta-içi, öğle oturumu,

- Tarih: 18 Mayıs 2022, Çarşamba
- Saat: 16.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 23 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Yeni yapı-eski yapı.

3 nolu alan.

2 nolu alan.

Diğer giriş aksı.

4 nolu alan.

4 nolu alan.

Şekil 4.29: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.19: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kalabalığın arttığı alanlarda artan sesler mekânın doluluğunu ifade etmektedir.
Tat ve Koku	Ana aksın yeşil uzantısı ve 1,3 ve 5 nolu alanlarda yeşilin kokusu kalabalığa rağmen yoğunudur. 1,2 ve 4 nolu alandan da kahve kokuları gelmeye başlamıştır.
Sıcaklık	Hava sıcaklığı uygun ve saat itibariyle yoğunluk artmıştır. Eski yapılarla iç içe olan 1,2,3 ve 4 nolu alanlar öğrencilerin sosyalleştiği sıcak alanlar olarak nitelendirilir. Ancak çelik arkad kolonların etkisiyle soğuk bir ortam oluşturmaktadır.
Işık, Gölge ve Renk	Yeşilin hâkim olduğu alanlarda ağaçların gölgeleri ahenk sağlanmıştır. Aks üzerindeki ambar yapısının malzeme renginin korunması, çelik eklerin gri renk ile yapılması vurgunun renkle değil malzeme ile yapılması sağlanmıştır. 4 nolu alandaki müze yapısının sarı rengi yapıyı yeşilin içinde vurgulamaktadır. Yapının çevresinde vakit geçiren kullanıcılar bunu gözlemlemektedir.

Tablo 4.20: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Bu saatlerde bir akıştan çok durgunluk gözlemlenmiştir. Kullanıcı hareketliliğinden çok kafeteryalarda oturan ve vakit geçirenler ağırlıktaydı. Aksların durgunlaşması hareketi, yeşil ve sosyal alanlara doğru yönlendirmiştir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Aksın durgunlaşması ve derslerin bitmesiyle eğitim amaçlı yapıların boşalması ile iç-dış gerilimi artmıştır. Yapıların içinden dışarı doğru hareket eden kullanıcıların kampüsün geneliyle kurduğu ilişki kuvvetlenmektedir.
Kontrast	Gölgelerle vurgulanan alanlar ve güneşle aydınlanan kısımlar arasında bir derinlik ve kontrast oluşmaktadır. Fotoğraf 4. 79 ve 82 nolu fotolar bunlara bir örnektir. Akstaki durgunluk ve sosyal alanlardaki yoğunluk arasında ayrı bir kontrast oluşur.
Ölçek-Oran-Orantı	Gölgelerin uzamasıyla yapıların yükseklikleri daha net algılanmaktadır. Ayrıca çelik yapı ve ambar yapısının arasında kalan ana aks gölgede kalmaktadır.
Turistlik-Aşinalık	Kampüse aşina kullanıcılar kampüste vakit geçirmek amacıyla sosyal alanları yoğun olarak kullanmıştır. Dışarıdan da misafir kabul eden kafeterya için de kullanıcılar kampüsü ziyaret etmeye başlamıştır.

Oturum 5 – hafta-içi, öğle oturumu

- Tarih: 18 Mayıs 2022, Çarşamba
- Saat: 19.30
- Süre: 60 dakika
- Hava şartları: 23 derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Şekil 4.30: Ana aks.

Çelik yapı.

2 nolu alan.

4 nolu alan.

4 nolu alan.

Diğer giriş aksı.

7 nolu alan.

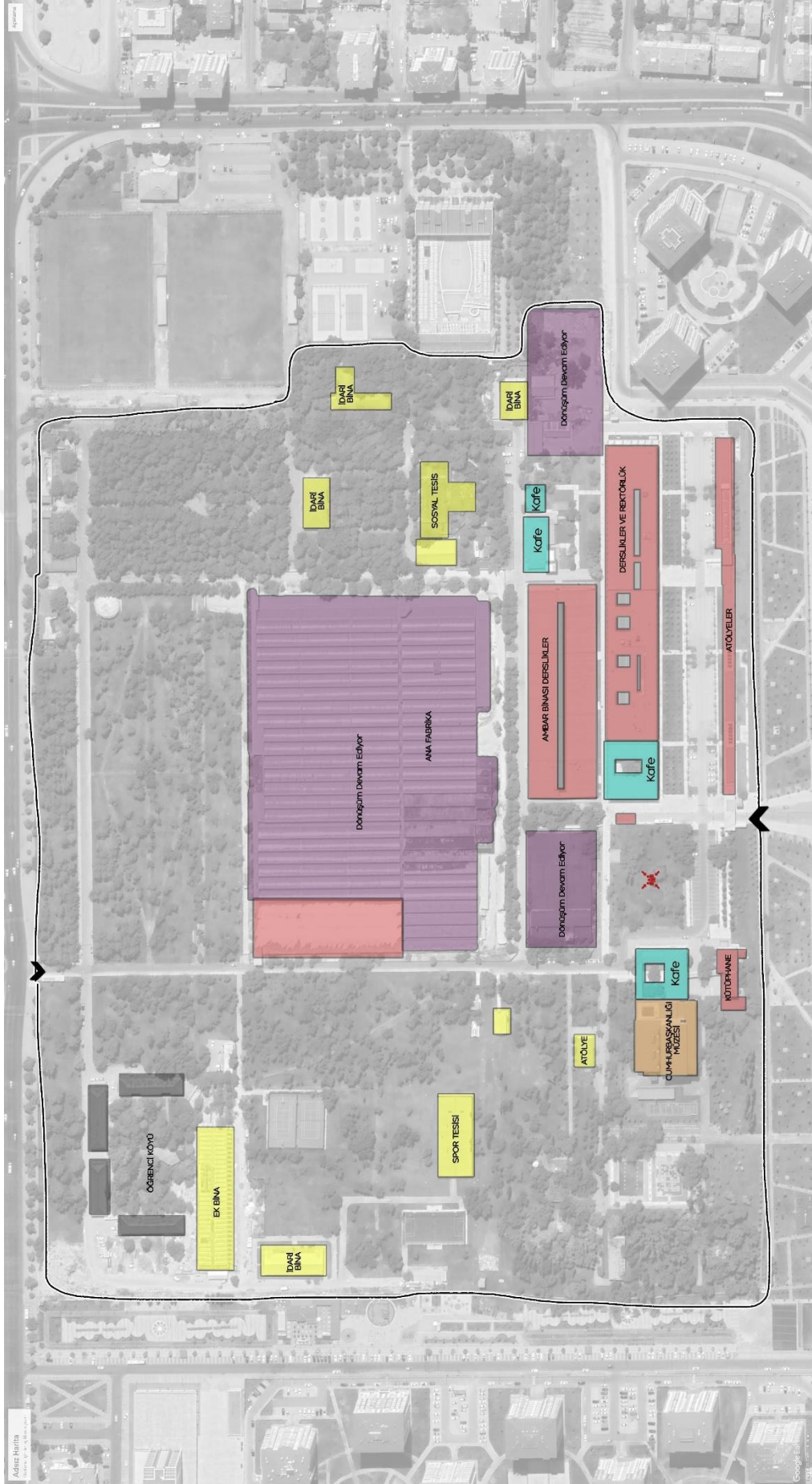
Şekil 4.31: Kampüsün ilgili yerlerinden görseller.

Tablo 4.21: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Görme ve Dokunma	Gözlemlerken bu duyular kullanılmıştır.
Ses	Kampüste artık sessizlik hakimdir.
Tat ve Koku	Çıkan esintiyle yeni yeni kokular kampüs atmosferine dahil olmuştur.
Sıcaklık	Güneş'in etkisini azaltmasıyla hafif serinlemiş, sıcaklığın etkisi azalmıştır. Renklerin daha soğuk hissedilmesiyle soğuk bir hava esse de yapılardan sızan yapay aydınlatma öğeleri ile sıcak bir atmosfer oluşmakta ve yapıların içine davet etmektedir.
Işık, Gölge ve Renk	Yapıların üstüne düşen ışık miktarı azaldığı için artık gündüz gözlemlenen renklerden ziyade yapıların içinden sızan yapay aydınlatmanın renkleri algılanmaktadır. Özellikle çelik yapıdaki cam cephe ışığın dışarı sızıp içerideki hareketi yansıtmaktadır.

Tablo 4.22: Mekânın duyuları kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Gözlem Notları
Varlık, Hareket ve Provokasyon	Yoğunluğun azalmasıyla akış yerini durgunluğa bırakmıştır. Artık hareket yapıların içerisindeki kütüphane gibi ortak alanlara doğru olmuştur. Dışarı sızan ışıkla beraber yapılar içe dönmüştür. İçerisindeki hareketi merak ettirerek yapı içlerine doğru bir akış gerçekleşmektedir.
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	Gerilim yaratacak bir kalabalıktan ziyade artık durgunluk hakimdir. Kampüs yapılarının kampüs geneliyle kurduğu bağın araçları kullanıcılar artık kampüsün açık ortak alanlarında değil yalnızca kapalı ortak olan kütüphanelerde.
Kontrast	Yapılan yapay aydınlatma öğeleriyle renkler karanlıkta kalan ortak alanlarla kontrast oluşturmaktadır. Yeşil alanlar gündüz saati gibi tamamen aydınlatmamakta, yeşil alanlar daha karanlık ve âtıl alanlar olarak kalmıştır.
Ölçek-Oran-Oranıtı	Karanlıkta kalan kısımlar nedeniyle oran gözlemi yapılması mümkün olmamıştır. Yapıların iç ışıklandırmasının dışa yansmasıyla yapı boyutları daha net algılanmaktadır.
Turistlik-Aşinalık	Kampüs kullanıcıları kütüphanelerde çalışmaya devam etmektedir.

Şekil 4.32: Yapı işlevlerine göre renklendirilmiş vaziyet planı.

Kampüste yeniden işlevlendirilen yapılar özelindeki değerlendirmelerini aşağıdaki gibi listelenmiştir:

- T.C. Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı Müzesi ve Kütüphanesi

Elektrik ve Buhar Santrali binaları, yeniden işlevlendirilerek müze ve kütüphaneye dönüştürülmüştür. Santral gibi endüstriyel bir işlevin müze ve kütüphane gibi güncel bir işlevin yüklenmesi mekânda şu an ve geçmişi bir arada gözlemlenmesini sağlar. Aynı zamanda kütüphane ve müze kısmına entegre edilmiş bir kafe olması bu mekânın daha erişilebilir, daha şu ana bağlayan bir unsur olarak değerlendirilir. Kompleks olarak tasarlanan ve dönüştürülen mekân kampüsün iki ana aksının çakıştığı noktada bulunur. Kampüsün kalbi olarak değerlendirilen bir noktada konumlanması yönüyle her noktadan algılanabilir, erişilebilir özelliği taşımaktadır. Emre Arolat projeyi anlatıyor [Web 26]:

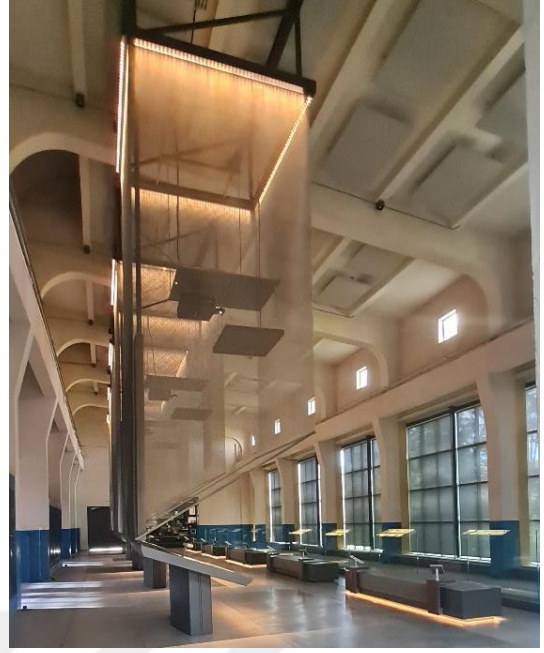
“Müze olarak iç organizasyonu yeniden düzenlenen Elektrik Santralinde işletme senaryosu doğrultusunda ziyaretçinin cumhurbaşkanlığı sergisini deneyimleyebileceği, bunun yanında değişen programlara göre süreli sergileri gezebileceği mekânlar kurgulanmıştır. Aynı zamanda eğitim alanındaki faaliyetler için bireysel ya da okul gruplarının kullanabilecekleri aktivite alanları bulunan, yeme-içme alanları ile desteklenmiş bir merkez olarak tasarlanmıştır. Bunun yanında, yapının asli kullanım sürecinden elektrik üretimine ait günümüze ulaşabilmiş kül hazneleri, kömür bacaları gibi özgün yapısal unsurlar sergi deneyiminin bir parçası haline getirilmiştir. Buhar Santrali yapısı ise müze ile ilişkilendirilebilecek kütüphane ve belgelik gibi bir tür modern bilgi merkezi olarak değerlendirilmiştir.”

Şekil 4.33: Kafe kısmından dış görünüm.

Müze dış görünüm.

Müze iç görünüm.

Kütüphane dış görünüm.

Kütüphane iç görünüm.

Şekil 4.34: Müze ve kütüphane görünümleri.

İç mekânlarda görülen dökülmüş sıvalar, eski taşıyıcı öğelerin kullanılması, eski mekânın içinde yeni eserlerin sergilenmesi, büyük hacimlerin sergileme ve kütüphane kullanımının bir parçası halinde tasarlanması da mekânın şu anki atmosferiyle geçmiş atmosferi arasında bağ kurar.

- İtfaiye Binası

Şekil 4.35: İtfaiye binası dış görünüm.

İç mekân.

İç mekân.

Dış mekân.

Şekil 4.36: İtfaiye binası iç-dış görünüm.

Şekil 4.35’de görülen yapı, kafe-rekreasyon alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Şekil 4.36’da [Web 27] görüldüğü gibi, eski işlevinde var olan bakım çukurları camla kapatılarak eski yapının izinin görünürlüğü sağlanmıştır. İç mekân detayları geçmişi hatırlatan ama güncel endüstriyel bir görünüm kazandırmıştır. Tasarım değerlendirmesi ifade edilmiştir [Asıliskender ve Baturayoğlu Yöney 2017]:

Döneminin yapım teknolojisi ve mekân kurgusunu önceleyen onarım ve yeniden işlevlendirme yaklaşımıyla İtfaiye Binası, eski işlevine ait özgünlüklerin yeni kullanım deneyimiyle bütünleştirildiği sosyal bir merkeze dönüştürülmüştür.

- Ambar Binası

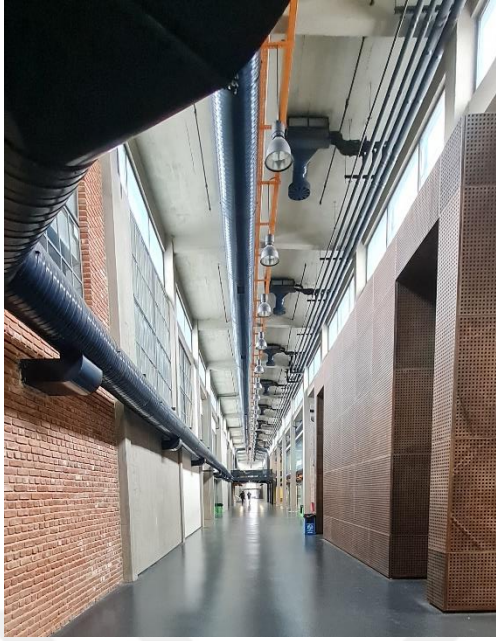
Şekil 4.37: Ambar dış görünüm.

Eskiden adından da anlaşılacağı gibi depolama amaçlı kullanılan Şekil 4.37’de [Web 28] görülen yapı; derslikleri, amfileri ve akademisyen odalarını bünyesinde bulunduran bir eğitim yapısında dönüştürülmüştür.

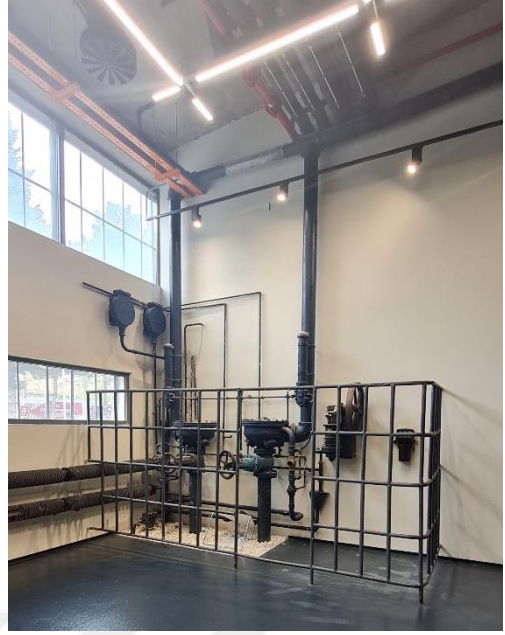
Şekil 4.38’de görüldüğü gibi, yapı içerisinde ve taşıyıcı sistemde bazı çağdaş ekler dikkat çekmektedir. Eskiye dair bazı öğeler korunarak mekânda geçmişle bağın canlı tutulması sağlanmıştır. O endüstriyel atmosfer bu öğelerle ve taşıyıcılarla hissedilirken öğrencilerin sosyalleşme alanlarında da bu soğuk havanın kırıldığı gözlenmiştir.

Tasarım aşağıdaki gibi ifade edilmiştir [Asıliskender ve Baturayoğlu Yöney, 2017]:

“Mevcut yapı, sadece özgünlükleriyle kendini sergileyen ve yeni işlev için eklenen mekânlara bir kabuk olmak yerine, kullanıcı ile sürekli görsel ve fiziksel etkileşim içinde olan deneyimsel boşluğa dönüştürülmüştür. Kullanıcılarının, dönemin yapıım teknolojisi ve mimari yaklaşımlarını yansıtan bir kabuk ve içerisinde üretilen çağdaş etkin biçimi, malzemeleri ve teknolojisi arasındaki mekânsal deneyimleriyle an’ı ve miras kalanı sorgulamaları amaçlanmıştır.”

İç mekân.

İç mekân.

İç mekân.

İç mekân.

Şekil 4.38: Ambar iç görünüm.

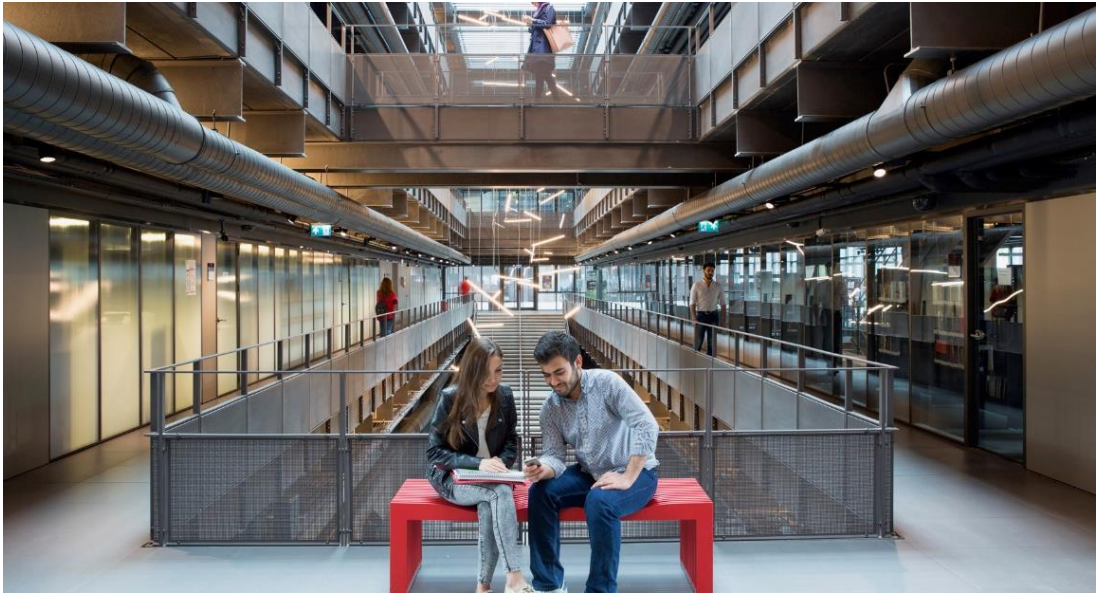
- Çelik Bina

Şekil 4.39: Çelik bina dış görünüm.

Şekil 4.40: Çelik bina dış görünüm.

Şekil 4.40: Çelik bina dış görünüm.

Şekil 4.39 ve 4.40'ta görülen yapı aşağıdaki gibi ifade edilmektedir [Web 30]:

“Yeni kampüs için bir eğitim-yönetim yapı ihtiyacı karşısında yepyeni bir yapı inşa etmek yerine, küçük ambar yapısının hem fabrikanın ruhunu taşıyan hem de bu işlevleri içerebilecek bir mekâna dönüştürülmesi önerilmiştir. Bu yapının karşısındaki büyük ambar yapısının kolonadlı dış mekânı jeneratif bir öge olarak değerlendirilerek görece yeni ve daha az karakteristik olan küçük ambar yapısı çatısı sökülüp, bir arkad ve var olan ambar mekânının üzerine gelecek yeni mekânları taşıyan strüktür ve büyük ambar yapısının kolonadına karşılık verecek bir kolonad eklenerek dönüştürülmüştür.”

Kolonad sistemi büyük ambar binasını tamamlar nitelikte devam ettirilmiş ve arkadlarla ana aks desteklenmiştir. Küçük ambar yapısına yeni ekler yapılarak işlev ihtiyaçları karşılanmıştır. Yapılan yeni eklerde çelik ve can kullanılmış, çağdaş eklerin vurgulu bir şekilde algılanması sağlanmıştır. Eski yapının malzemesi ve algısı korunarak mekânın hem eskiden getirdiği kısımları hem de yeni ekler bir arada algılanarak mekânın atmosferi özgünleşmektedir.

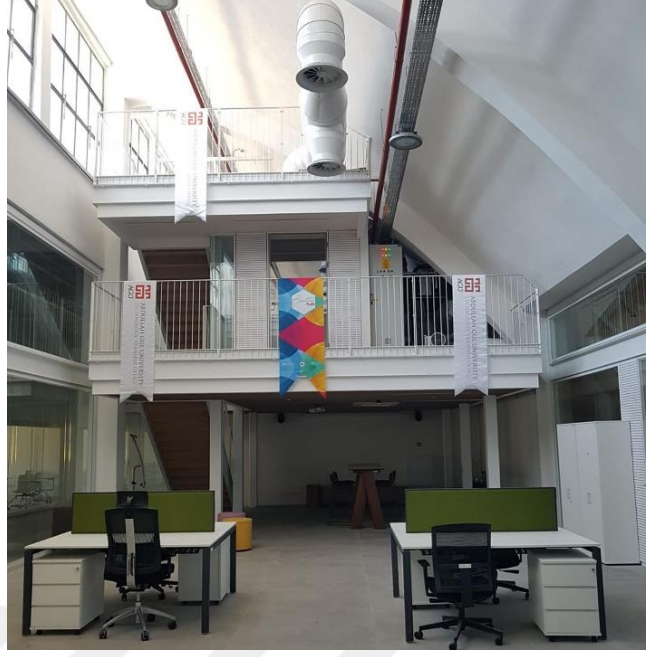
Çoğunlukla yeni eklerden oluşan şekil 4.41'de [Web 29] görülen yapının iç atmosferi, koyu ve kasvetli olarak değerlendirilmektedir. Cam ve çelik kullanılsa da yapının kasvetli ve karanlık algılanması ironik bir gönderme olmuştur. Bunun nedeni uzun bir cephe kurgusunda tüm mekânların cam kısma yönlendirilmiş olmasıdır. Karşılıklı olarak cepheye dizilmiş mekânların ortasında oluşan karanlık, yapının girişine denk gelmektedir. Bununla beraber oluşan uzun dar ve karanlık koridorlar mekânın tamamen cam olsa da kasvetli algılanmasına neden olur.

- Fabrika

Fabrika binası kampüsün en büyük yapısıdır. Bu yapının restorasyonu hala devam etmektedir. Görsel olarak kırık camlarını brandaların izin verdiği kadarıyla gözlemlenebildiği bir yapı olarak eskinin izlerini cephesiyle hissettirir. Şekil 4.42'de cephenin ağaçlarla kurduğu görsel bağ geçmiş ile şu an arasında kullanıcının da atmosferi deneyimlerken ikisi arasında bağ kurmasını sağlamıştır. Şekil 4.42'de yeniden işlevlendirilen kısım [Web 31] ifade edildiği gibi dışardaki etkinin içeride tam olarak devam etmediğini göstermektedir. Bu da yapının iç-dış geriliminin yüksek olduğunu ifade eder. Dışarda kampüsün geçmişiyle bir bağ kuran cephe varken, içeride sıvanmış duvarlar ve güncel ihtiyaca yönelik birimler bulunmaktadır.

Fabrika dış görünüm.

Fabrika yeniden işlevlendirilen kısım.

Şekil 4.42: Fabrika iç-dış görünüm.

4.4. Odak Grup Görüşmeleri: Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü

Sorular 8 katılımcıya yöneltilmiş ve toplamda 45 dakika görüşme gerçekleştirilmiştir.

- Zaman ve Belleğe İlişkin Kriterler

Ek B’de ifade edilen ilk iki sorudan da anlaşılabacağı gibi, kampüsün belleğe ve zamana ilişkin bileşenleri katılımcılara sorulmuştur. Her iki sorunun cevapları da birbirini destekler nitelikte olduğundan cevaplar beraber ele alınmıştır. Katılımcıların konuşmalarından alıntılarla bu bileşenler incelenmiştir.

- Katılımcı 4:

“Sümerbank Bez Fabrikası’ndan kalma bir yapı olarak fabrika yapısı bence kampüsün tam anlamıyla benliğini oluşturan yapı diye düşünüyorum.”

Kampüs ölçeğinden bakıldığında yapı bileşen olarak düşünülebilir. AGÜ kampüsü için de henüz dönüşümünü tamamlamamış fabrika binası, katılımcı

tarafından bellekten de öte benliği olarak tanımlamıştır. Gözlemlerde de bahsedildiği gibi hem ölçek olarak hem de etki olarak güçlü bir konumdadır.

- Katılımcı 3:

“Geçmişte üretimin yapıldığı bir yer. Şimdi de bilginin yani fiziksel bir malzeme ya da işte mal üretiminin yapıldığı bir yerken şu an bilginin üretildiği bir yer olduğu için belki süreklilik... Üretim diyebilirim.”

Kampüsün üretim tesisi olarak geçmişten günümüze devam etmektedir. Ancak katılımcının ifade ettiği gibi bez üretilen tesiste artık bilgi üretilmektedir. Buradan hareketle süreklilik kavramına değinilebilir. Kampüsün işlevi değişse de hala üretimin olduğu bir tesis olarak kullanılması sürekliliğini vurgulamaktadır.

- Katılımcı 2:

“...bir de bu aradaki tabelalar böyle vazifeniz ve göreviniz dışında vazife yetkiniz dışında iş yapmayınız. Çünkü tabelalar var. Onları çok seviyorum ben yani tam bellek deyince bence çok güzel yansıtıyorlar. Ondan bazıları korunmuş.”

- Katılımcı 3:

“Belki girişteki logo olabilir, Sümerbank logosu... Çeşitli yerlerde karşılaşıyoruz. Eski fabrikanın içerisinde de o eski puntolarla yazılmış yazılar. Beni döneme götürüyor. Ya da yerdeki doku belki olabilir... O dokuda geçmiş özgün dokusu var. Yani geçmişe götürüyor. Benzer bir şekilde belki şeyi diyebiliriz. Hani müze yapısı oranın içindeki duvarlardaki o eski ve dökülmüş boyayı hâlâ görüyoruz...bize o zaman yolculuğuna çıkarıyor.”

Kampüsün içerisinde geçmişe dair öğelerin korunması, kullanıcının anlık olarak geçmişle bağ kurmasını sağlar. Katılımcının ifade ettiği tabelalar buna bir örnektir. Bunlara aslında tasarımcının bıraktığı lezzetler, şu anda vakit geçirirken geçmişe götüren küçük dokunuşlar denilebilir.

- Katılımcı 3:

“Yani ambar binasında o geçmişi hissedebiliyoruz. Yani geçmişte olan işçi yemekhanesinde hâlâ günümüzde yemekhane olarak devam ediyor olması gibi.”

İşçi yemekhanesinin şu an yemekhane, işçi konutlarının şu an akademisyen ve öğrenci konutları olarak kullanılması bazı yapıların işlevlerinin aynı şekilde kaldığını

gösterir. Bu anlamda aynı amaçla bir mekânda bulunmak kullanıcılara atmosferi daha yoğun hissettiren bir özellik olduğu kullanıcının cümlesinden anlaşılmıştır.

- Katılımcı 7:

“Fabrikanın buraya inşa edilmesi kentin bu bölgede büyümesinin başlangıç noktası aslında ve o yüzden de çok ciddi bir nirengi noktası ama aynı zamanda bugün büyümeden sonra da bu ferahlık ve açıklık hala kendi özgünlüğünü koruması. Yani bunun nirengi noktasının okunabilir halde kalmış olması. Yeni bir nirengi noktasına dönüşmesine sebebiyet veriyor. Bu devinim açısından bellekte benim çok ilgimi çeken bir şey.”

Zamanında çevresindeki mahalleye adını vermiş Sümerbank Bez Fabrikası’nın kampüsünü, şu anda da eğitim kampüsüne dönüştürülerek nirengi noktası olma özelliğini korunmuştur. Nirengi noktası özelliğinin başka işlevlerde de devam etmesi, devinmesi bellekte de mekânın devinmesi anlamına gelmektedir.

- Katılımcı 8:

“Yani benim için aslında en yani yapıların özelliklerinin korunmasıyla birlikte yeşil dokunun da hani bellek konusunda çok etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü eski bir kampüsü olduğu için ağaçlar oldukça eski. Tarihi çok net hissettiriyor aslında bu hani daha önceden burada bir şey olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda eski dokuların muhafaza edilmesi. Yine belleği pekiştiren noktalardan bence.”

Kampüsün yeşil dokusu hem geçmişe hem de şu anla bağlantı sağlar. Ağaçlar eski, kampüsün tüm zamanına tanıklık ederler. Katılımcının ifadesinden de anlaşılacağı gibi yeşil doku da kampüsün belleğinde ve kullanıcıların belleğinde yer eden önemli bir bileşendir.

- Katılımcı 6:

“...The House Cafe’nin olması aslında bugüne çok bağlıyor...Bir de çelik binanın olması. Aslında kampüsün her yerinde zaten eskiyle bağlantılı hissediliyor ama günümüze bağlayan 2 yapı diye düşünüyorum.”

Kampüste yeni zamana ait kafeterya (The House Cafe) olması ve bunun kampüs dışından da erişilebilir olması kampüsü hem şehre hem de şu ana bağlayan bir özelliktir. Çelik yapı da adını aldığı şekilde çelik gibi şu ana ait malzeme ve yapım tekniğiyle üretildiğinden modern zamanla kurduğu bağlantıyı kuvvetlendirmektedir.

- Katılımcı 2:

“...hem yeni hem eski binaları yani hem yapım tekniği hem malzeme anlamında hem yeni hem eski binaların bir arada kullanılması ...Yani zaman biraz kayboluyor gibi geliyor...hangisi yeni hangisi eski...”

- Katılımcı 8:

“... üstüne gelen yeni dokularla böyle farklı bir dille kavuşmasıyla birlikte hani eskinin içinde de değiliz, yeni de değiliz...”

Kampüsün içerisinde kullanıcılar, bazı öğelerin şu andan bazı öğelerin geçmiş zamandan olmasıyla tüm zamanları bir arada deneyimleme fırsatı bulur. Katılımcı 2 ve 8’in kampüste şu an ve geçmişin iç içe deneyimlendiğinden bahsetmiştir. Kampüs bütün olarak şu ana ait olsa da geçmişe ait öğeleri de beraberinde bulundurmaktadır.

- Mekânın Duyularına İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen 3. soruda, mekânın duyularına ilişkin kriterlerin deneyimlenmesine yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar kriter tablosundaki kriterlere göre sınıflandırılarak anlatılmıştır.

- Katılımcı 2:

“...müze kapısından sol tarafta da böyle geniş bir yeşil alan şehrin merkezinden sonra ferahlık sağlıyor. Orada hep kuşlar oluyor. Bir de kargalar falan. Hani kuş sesi duymaya başlıyorum. Pek dışarıda yok kuş sesi. O da güzel oluyor...”

- Katılımcı 5:

“...kentin bütün o karmaşasından uzak, kendine özgü bir ses düzeni var. Daha rüzgârı duyabileceğiniz yaprak hışırtısını hissedebileceğiniz, kuşlarla ilişkiye geçebildiğiniz bir ortam var.”

Ses, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüs ölçeğinde kentin karmaşasında unutulmuş kuş sesleri ve yeşil alanlara dair sesler kampüs kapsamında korunmuştur. Katılımcı 2 ve 5 bu seslerden bahsederek kampüsün atmosferini betimlemiştir.

- Katılımcı 6:

“Koku için çam kokuları çok büyük bir ayraç. Çam ağacının kokusu...”

- Katılımcı 3:

“Kokular mesela bir dönem akasya kokusu olurken bir dönem çam kokusu oluyor...”

- Katılımcı 5:

“Koku herhalde buraya verebileceğim en ilginç cevap benden olacak. ...Hala fabrikanın kokusu bana geliyor. Bilmem size geliyor mu? O üretimle ilgili pamuk, bez dokuma kokusu var. Özellikle bazı yerlerden geçerken daha baskın geliyor.”

- Katılımcı 8:

“... yazın ağaç kokularıyla birlikte ağaçlar meyve veriyor. Hani yine de? Kullanıcılar olarak açıkçası ben yazın meyve yemek için çok kullanıyorum kampüsü.”

Koku ve tat, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi tat ve koku kampüste deneyimlenmektedir. Çam ve akasya kokularının mevsimsel olarak geldiği belirtilmiştir. Ayrıca mekânların içiyle ilgili de duvarlara sinen tekstil kokusunun da algılanarak mekân atmosferinin deneyimlenmesinde geçmişe götüren bir unsur olmuştur. Ayrıca ağaçların kokularıyla beraber meyve verme mevsiminde ağaçlar meyve vermektedir. Katılımcı 8, kokuyla beraber meyvelerin tadını anımsadığını ifade etmektedir.

- Katılımcı 4:

“...çelik binaya girdiğimizde. ... o karanlık ve biraz daha kasvetli bir his vermesi vesaire. Ama işte kampüsün geneline baktığında yemyeşil bir kampüs işte o bahar ve işte güz dönemlerinde farklı renkler veriyor...”

- Katılımcı 3:

“...ben her dönem Fotoğraf 4.larımda farklı bir kampüs görüyorum. Dolayısıyla renkler de sonbaharda, ilkbaharda ve kışın farklılaşıyor... o çiçeklerin rengi...tabi ki bariz bir şekilde bence taş ve çelik bu görüntüsü dokusu rengi hissiyatı var.”

- Katılımcı 1:

“...şehrin merkezinde ve çok sıkı bir konut dokusunun çevresinde yeni son dönemde çok etkilenmiş bir yerde yeşil bir yer olması yeşil bir kampüs olması insana evet dinginlik veriyor. Mevsim geçişlerine göre çok değişken iyi hissettiren, bu anlamda psikolojik olarak olumlu etkileyen bir yanı var. Kesinlikle yeşilin ve o doğal çevrenin

getirdiği bir o onun getirdiği bir şeyler var. Mevsimsel dönem geçişleri onun yarattığı ışık, gölge, renk etkileri var.”

- Katılımcı 5:

“...şu an kış ve o yapraksız hale ağaçların yine bir diyalektik kurmanız imkân veriyor ama özellikle bahar ve yaz aylarında yarattığı gölgeler ve ışık oyunları başka bir yaşantıyı ya da düşsel ortamı kuruyor.”

- Katılımcı 8:

“... çelik bina daha koyu ambar binasında daha böyle ahşap yoğunluklu, daha açık renkli, daha canlı bir şey var. Yine fabrika binası da da aydınlık bir mekân. Hani bu şekilde de kapalı mekânlarda da bir ışık, gölge ve renk konusunda her birinin kendine ait bir karakteristiği de bulunuyor.”

- Katılımcı 1:

“...endüstri yapıları ya da mevcut yapının üzerine eklenmiş çelik bina gibi büyük yapılar, endüstri yapıları zaten insana yani üretim mekânları olarak tasarlandığı için etkisi farklı. Yani biraz daha karanlık bir havası var. Siz kendiniz yapay aydınlatma yapmadığınızda o karanlık etkiyi hissettiriyor. Fakat geniş ve ferahlığı o anlamda birbirini dengeleyen unsur ama işte yeni eklenen çelik binada koca bir cam yapının yani pek çok açıklığının olan bir yapının içerisinde karanlık hissediyorsunuz. Yani bir soğuk hissiyat var. Bunu fiziki olarak da hissediyorsunuz.”

Işık, gölge ve renk; derlenen kriter tablosundaki mekânın duyuları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüsün genelinin renkleri mevsimsel olarak değiştiği, her mevsimde her sahnede başka bir atmosferin hissedildiğini vurgulamışlardır. Çelik bina koyu, karanlık ve soğuk; Ambar yapısı, daha açık, aydınlık ve sıcak olarak değerlendirilmiştir. Katılımcı 1’in ifadesine göre malzeme cam da olsa çelik bina ferah ve aydınlık olarak tanımlanmamıştır. Ambar yapısı taş ve çeliğin buluşması olmasına rağmen daha aydınlık ve ferah tanımlanmıştır. Mekân atmosferi, malzeme soğuk da olsa malzemelerin bir araya geliş şekillerinden farklı olarak hissedildiği görülmüştür.

- Mekânın Duyumlarına İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen 4. soruda, mekânın duyumlarına ilişkin kriterlerin deneyimlenmesine yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar kriter tablosundaki kriterlere göre sınıflandırılarak anlatılmıştır.

- Katılımcı 3:

“... Yani o çölde vaha olma etkisi bu kampüsün var. Çünkü çevre çok yüksek konut dokusu var ve yeşil alan azlığından kaynaklı olarak burası.

- Katılımcı 2:

“...Hem çevresini çok saran çok yoğun dokudan daha da seyrek bir alan olması itibariyle çok dikkat çekiyor. Bireysel olarak kampüse girince böyle rahatlıyorum... oh be diyorum biraz yeşil açık bir yere geldim...”

Bağlam-çevre, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüsü çevreyle beraber deneyimlerken, doku yoğunluğundan bahsedilmektedir. Kullanıcılar, bağlam olarak bu doku yoğunluğundan geçerek kampüse erişilmesini bir “ferahlama, çölde vaha bulma” gibi kelimelerle tanımlayarak kampüsünün atmosferinin çevresinden farklılaştığını göstermektedir.

- Katılımcı 6:

“...ölçek oran orantı açısından çevredeki binaların yüksekliği çok baskın bir şekilde hissediliyor...”

- Katılımcı 3:

“Hem düşük yoğunluklu hem kat yükseklikleri insan ölçeğinde ve hani o dolu boş ilişkisi insanı kendine daha buraya ait hissettiriyor ölçek olarak.”

Ölçek-oran ve orantı, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Burada çevresiyle olan oranlardan bahsedilmektedir. Kampüs içi oranlara değinilmemiştir.

- Katılımcı 6:

“...Bir durağanlık var. Bir kere hareket açısından bunu söyleyebilirim...Kampüse girince şehrin o hareketliliğinden bir anda durağan bir ortama giriliyor.”

- Katılımcı 3:

“... dingin bir kampüs kesinlikle yani o şehrin o hareketin nedense burası biraz daha böyle dingin bir yer. Özellikle peyzajın içerisinde yer alan daha pasif alanlar.”

- Katılımcı 5:

“Eski ve yeni arasında ve yeşille kurduğu ilişki aslında belki çok ciddi provoke ediyor. Yarattığı boşluklarla provoke ediyor. Kentin genelinde en büyük eksiklik olan biraz

önce birçok hocanın değindiği nefes alma ihtiyacı ya da bir şekilde bir araya gelme, hareket etmeye imkân veriyor...”

Hareket ve provokasyon, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüs, durağan ve dingin olarak tariflenmiştir. Kentin yoğun hareketinden bir anda kendi sakinliğine dahil eden bir özelliği olduğu ifade edilmektedir. Katılımcı 5’in ifade ettiği gibi, kullanıcıların hareketi yapıların konumlanması gereği yeşile yönlendirilerek provoke edilmektedir. Eski-yeni ilişkisinin de sürekli gerilim yaratarak birbirini provoke etmesi de vurgulanmıştır. Dinginlik bu provokasyon ile dengelenmiştir

- Katılımcı 5:

“Sürekli içeri dışarı arasında bir iletişim hali söz konusu... Sadece iç-dış diyerek değil, bir taraftan da eski ve yeni ile ilgili kurduğu ilişkiler benim dikkatimi çekiyor. Yani bir eski bir şeyin içinde olup yeni gibi yeni bir şey olması ya da yeni bir şeyin içinde olup bir taraftan eski deneyimleyebilir... gerilim yaratarak bir şey kuruyor.”

İç-Dış Gerilimi, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Eski-yeni arasında bir gerilim söz konusudur. Bu gerilim zaman zaman bahsedildiği gibi dengelenerek zaman zaman provoke edilerek dengelenmiştir.

- Katılımcı 5:

“Kampüs genelinin bir imge imaj arayışı var. Bütün tasarımlarda o görünüyor. Turistik rotaya döndük mü? Evet, bir miktar döndük galiba dışarıdan özellikle. Bir grubun ziyaret ettiği bir alana dönüştük. Kampüs turlarını sanki planlamamız gerekecek gibi düşünmeye başladım...”

Turistlik-aşinalık kavramı, derlenen kriter tablosundaki mekânın duyumları kategorisine ait bir kriterdir. Kampüs gözlemleri esnasında rastlanmayan turist gruplarının zamanla oluşacağı gerekliliğinden bahsedilmiştir. Yalnızca kafe ve müze ziyareti için gelen kullanıcıların bundan sonra kampüsü deneyimlemek için bir çekim merkezi haline dönüştürülmesi düşünülmektedir.

• Kampüsün Şimdiki Zamanla Etkileşimine İlişkin Kriterler

Ek B’de görülen son soru kullanıcılara yöneltilmiştir. Bu soruda kullanıcıları uzun bir değerlendirme ve toparlama yapmalarına için fırsat tanınmıştır.

- Katılımcı 5:

“Her mekân doğası gereği geçmişi barındırır ama bazı mekânlar şimdiki zamanı olduğu kadar geleceği de barındırırlar. Bilginin üretildiği bir yer haline geldi. Dolayısıyla hem teknolojinin üretildiği hem tasarımın yapıldığı bir ortam. Aynı zamanda geleceği de barındırmaya başlar. O nedenle bence üniversite işlevi ve üniversite içerisinde de hem teknolojik gelişmelerin yapıldığı atölyelerin olması hem tasarımların yapıldığı atölyelerin olması bence gelecekle de ilişkilendiriyor kampüsü. O nedenle de fonksiyon olarak da doğru bir karar olduğunu düşünüyorum ben.”

- Katılımcı 3:

“Ben de yani şey geçmişte de günümüzde de hep dönemine yön vermiş birtakım fonksiyonları içerdiği için hani üretimin sürekliliği çok net hissediliyor bu. Farklı yerlerde farklı dönemleri yaşayabiliyoruz. Geçmiş de hissedebiliyoruz kampüste ama günümüzü de ama geleceğe de bir şekilde sinyalleri içeren bir kampüs aslında. ... Ama bütün dönemleri yaşayabiliyoruz. Hakikaten aslında evet üretim demişken, bence şey söylemek iyi olabilir. Zamanında Sümerbank Bez Fabrikası olarak kurulduğunda burada başka türlü bir üretim var ve hani kente o şekilde önce bir dokunuşu olan bir yermiş. Şu anda da başka bir üretim var. Burada artık bilgi üretiliyor ve bu anlamda yine kente öncü bir konumda duran bir yerde ve bence o misyonunu geçmişten gelen misyonu farklı bir şekilde devam ettiriyor burası.”

- Katılımcı 2:

“Avrupa örneklerine benziyor aslında. Yani eski bir sanayi yapısının üniversiteye dönüşmesi. Sanayi üretiminden bilginin üretime dönüşmesi açısından zaten hedef oydu galiba. Yani birkaç hedefin başında. Sümerbank iken aslında yarattığı etki kentsel etki yeni bir kente kurmakla ilgiliydi. Modernleşme sürecine öncülük eden ve bir yerleşim olarak planlanmış fabrika kısmı çok baskın, konuşmasak da özellikle lojmanları üzerinden ya da Yeni Mahalle üzerinden bunu konuşuyoruz. ...Dönüşümündeki ana kurgu yani bilimin ya da bilimsel üretimin aslında kentteki hareketliliği yeniden canlandırılması, işte sanayiyle ilişkiyi kurması ve onu geliştirmesi diyelim, o hedeflerle yola çıkıldı. Şu anda hızlanarak gidiyor sanki gibi duruyor.”

Üretimin devamlılığı, kampüsün şimdiki zamanla kurduğunun göstergesidir. Geçmişte elektrik üretimi yapan kampüs, halen de bilgi üreterek varlığını sürdürmektedir. Kampüs üretme haline devam etmektedir.

- Katılımcı 4:

“...özellikle eski yapıların tekrar kullanılıyor olması ve onlara işte yapılan çağdaş eklerin her birinin bir arada olması aslında. Mesela çelik binada çelik binanın bir kısmı hala işte taş bir yapının üzerine konmuş ve işte tamamen yapılmış yeni bir yapı. Ambar yapısı yeniden işlevlendirilmiş fakat güncel dokunuşlar var...müze yapısı öyle. Şimdi fabrika binası sadece bir koridoru açıldı ama. Yine benzer şekilde güncel malzemelerle yeniden işlevlendirilme durumları olduğu için böyle. Hani bence çok şey

bir yerde ara kesit diyeceğim hem bizi geçmişe götüren hem güncelde tutan bence çok iyi bir yerde duruyor ve o anlamda bence kampüsün her noktasında çok iyi düşünüp çok iyi tasarlanmış. Her bir parçayı hala, yani o eski dokusunu hissederek gündelik hayatımızın bir parçası haline getirebiliyoruz.”

Katılımcı 7:

“...kasıtlı bir çaba aslında bazı yerlerde yaşamın hızlanması kampüsün içerisinde ve bunun yeni işleve yönelik olması, eğitimle alakalı olması ve bazı noktalara doğru ilerledikçe kampüsün içerisinde bunun yavaşlaması ve bu belirli yapıların etrafında sizi doğrudan eski işlevi düşünmeye itmesi bu durgunluğun bulunduğunuz mekânın yani böyle bir iç dinamiği de var o açıdan. Bilmiyorum, çok başarılı ve etkileyici buluyorum ben hani kendi mekânın içerisinde bir zaman yolculuğuna size sürekli olarak sokuyor...”

Görsel olarak kampüste geçmiş-şu an bir arada birbirini ezmeden var olmaktadır. Geçmişte enerji üreten yapı, şu an işlevinin değişmesiyle öğrencilerin güncelde ihtiyaç duyduğu prizlere ulaşamaması geçmişle şu anın sürtüşmesi olarak yorumlanmıştır. Kampüsün yeşil alanları, müze yapıları ve kütüphane kamuya açıktır. Aynı zamanda genç nüfusun burada var olması ve kültürel etkinliklerin burada da devam etmesi yine şimdiki zamanla kurulan bağlantıyı artıran bir diğer unsurdur. Esas olan şu an deneyimlediğimiz mekândır ve geçmişten gelen izlerin gözlemlenmesi ile de geçmişe gönderme yapar. Kampüsün kamusal alan gibi çalışması, herkes tarafından erişilebilir olması da kampüsü şimdiye bağlayan önemli bir özelliktir. Mekân, geçmişte tüm şehrin elektriğinin şu an da bilginin üretildiği bir fabrika olarak devam etmektedir.

4.5. Karşılaştırmalı Değerlendirme

Şimdi bilgi üreten geçmişte de endüstriyel üretimleri bünyesinde barındıran bu iki kampüs, gözlemler sonucunda tablolaradaki gibi karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Kampüslerin genel yerleşim benzer mantıkta planlansa da Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampüsü’nde Santralistanbul Kampüsü’ndeki gibi güçlü bir ana aks yerine diğer akslarla desteklenen bir ana aks olduğu tespit edilmiştir. Odak grup görüşmelerinde kampüsü devamlı deneyimleyen mimar profesyonellerin deneyimleri sorularla ölçülmüştür. Aşına kullanıcılarla kısa süreli kampüsü ziyaret eden turist kullanıcılar birbiriyle benzer mekân atmosferi tanımlamışlar. Tek fark, aşına kullanıcılar deneyimlerini aktarırken mekân içlerindeki günlük hayata dair bazı özel kullanımlar tespit edilmiştir

Tablo 4.23: Mekânın duyuları üzerinden iki kampüsün karşılaştırıldığı tablo.

Mekânın Duyuları	Bilgi Üniversitesi Santralistanbul Kampüsü	Abdullah Gül Üniversitesi Kampüsü
Görme ve Dokunma	Gözlem yaparken bu duyular kullanıldı. Kampüsü gözlemlerken herhangi bir dokunma duyusuna işaret edilmemiştir.	
Ses	Günün saatlerine göre artan insan sesleri mekânın kullanım yoğunluğunun arttığını ifade ederken, azalması da mekânın dinginleştiğine işaret eder. Ayrıca her iki kampüste de kuş sesleri ve yaprak hışırtıları duyulmaktadır.	
	Enerji müzesindeki çelik merdivenlerin kullanıcıların yürürken çıkardığı sesler, geçmişe götürmektedir.	İç mekâna ait seslere ilişkin bir deneyim ifade edilmemiştir.
Tat ve Koku	Kampüs içerisinde geniş yeşil alanların bulunması, ağaç kokusu ile doğanın içinde olma hissini çağrıştırmaktadır. Mevsime göre ağaçların, çiçeklerin kokusu hissedilmektedir.	
	Özellikle kazan parçalarının yanından geçerken makine kokularının hala hissedildiği ifade edilmiştir.	Duvarlara sindiği ifade edilen tekstil kokusunun yanından geçerken yoğun olarak hissedildiği ifade edilmiştir.
Sıcaklık	Yeniden işlevlendirilerek korunan binalarla çevrili akslar, kampüsün geçmişini gözlemlerken şimdiki zaman deneyimlerinin kaydedildiği yerdir. Kampüsün bir iş yeri veya üniversite gibi resmi bir kurumdan çok daha samimi daha sosyal bir ortam olarak algılanmasını sağlıyor. Ayrıca, hava sıcaklığının açık havada vakit geçirmek için uygun olduğu öğle saatlerinde kampüsün açık alanları aktif olarak kullanılmaktadır.	
Işık, Gölge ve Renk	Aks gün doğumundan gün batımına kadar güneş ışığı alır. Ağaçların gölgesini ve şemsiye ile zaman zaman gölgelik alanlar oluşturulmaktadır. Temeli korunan ve cephesi yeniden tasarlanan yapının kafes şeklindeki cephesi, tüm ışığı binaya çekerek üst katlarda bile kampüs ile iletişimi sağlıyor. Ancak dışarıdan içerinin algılanması iç aydınlatma yanmadığı ve dışarının ışık miktarı düşmediği sürece dolu yüzey gibi algılanmaktadır. Yeniden işlevlendirilen yapıların cephe renklerinin korunması geçmişin hissedilmesini sağlamıştır. Daha renkli cepheler mevcuttur.	Ana aks karşılıklı olarak kolonadla desteklenmiş arkadlarla çevreleyerek yapıların cephelerinin kısmen gizlenmesini sağlasa da onları birleştirir. Ancak her iki yapının da arkadlarının aks üzerinde birleşmesi aksın algısını kuvvetlendirir. Saçağın varlığı yapıların ve aksın gölgede kalmasını sağlar. Çelik, cam ve taşın renklerinin bir arada kullanılmasıyla yapının geçmişi ve şu anı arasında görsel olarak bir iletişim kurulması sağlanmıştır. Çelik bina şeffaf, ambar binası sağır olarak hissedilmiştir. Daha yalın renkler, daha malzemeye ilişkin renkler mevcuttur.

Tablo 4.24: Mekânın duyumları üzerinden iki kampüsün karşılaştırıldığı tablo.

Mekânın Duyumları	Bilgi Üniversitesi Kampüsü (Santralistanbul)	Abdullah Gül Üniversitesi Kampüsü
Varlık, Hareket ve Provokasyon	-Ana aks güçlüdür. -Yeterli kılcak aks var -Daha erişilebilir -Sert zeminin devamlılığı ile yakalanan sürekli hareket	-Ana aksı kılcak akslar besler -Yeterli kılcak aks yok -Yeterince erişilebilir değil -Cephelerin uzun ve tek olması ile sağlanan hareket
İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre	-Cepheler iç işlev hakkında ipucu verir, ama daha kendi içine dönüktür. Yeniden işlevlendirilen binaların ve diğer eklerin girişlerinin aksla bağlantısı güçlüdür. her iki kampüs de çevresinden kurtarılmış, korunmuş kampüslerdir.	-Cepheler iç işlevi belli eden daha şeffaf, daha okunabilir cephe, dışa dönüktür.
Kontrast	-Geçmişten gelen cepheler yeni yapıların cepheleriyle iç içedir, kontrast oluşturur. -Yeniden işlevlendirilen ve hala dönüşümünü tamamlamamış yapılar arasındaki kontrast vardır. -Eski yapı cepheleri eşliğinde yeni işleve yönelik deneyimler bir arada yaşanır	
Ölçek-Oran-Orantı	-Yapı boyutları birbiri ile oranlı -Farklı yüksekliklerde yapılar mevcut. -Parçalı bir kampüs kurgulanmıştır. -Büyük binaların hâkim olduğu bir kampüs	-Yapı boyutları birbiri ile yeterince oranlı değil -Benzer yüksekliklerde yapılar mevcut -Yapılar arkadlar altında toplu bir kampüs kurgulanmıştır. -Uzun ve yatay cepheler hakimdir.
Turistlik-Aşinalık	Tanıdık kullanıcılar: üniversitenin öğrencileri ve personeli, Yabancı kullanıcılar: diğer üniversitelerin öğrencileri ve personeli, üniversite için ve müzeyi ziyarete gelenler Aşına kullanıcıların KD4'teki teras kullanımı, yabancı kullanıcılar tarafından fark edilmemiştir.	Yapıların yatayda kurgulanması ve dışarıdan farkediliyor olması sürpriz kullanımlardan bahsedilmemiştir.
Taşıyıcı Sistem / Sirkülasyon Elemanlarının Kullanımı	-İhtiyaç olarak eklenen iki eski binanın yangın merdiveni, öğrencilerin ders aralarında sigara içmek veya hava almak için kullandıkları bir alan haline geldi. -Kampüs ölçeğindeki yapıların görselliğini endüstriyel bir atmosferde tamamlar.	-Yapının arkadların genişlediği alt kısmı kafenin açık alanı olarak kullanılmaktadır. Arkad aksı desteklemek üzere yapılandırılmıştır. -Arkad altları ise ders-toplantı aralarının değerlendirildiği alanlar oluyor.

5. TARTIŞMA

Mekân, salt yapı elemanlarından oluşan bunlara indirgenebilecek kadar yüzeysel bir kavram değildir. Mekân kullanıcı ile iletişim halinde devinen, gelişen ve dinamik bir yapıdadır. Mekânda deneyimlenenler, mekânı yeniden tanımlamakta ve dönüştürmektedir. Yalnızca plan üzerinden mekânın işleyip işlemediğine ilişkin değerlendirmeler yapmak eksik kalır. Mekândaki işlevsel doğruluklar kadar mekânda hissedilenler de önemlidir. Geçmiş, şimdi ve geleceği bir arada bulunduran mekânı yaşanmakta olan mekân tanımlanmaktadır [Ricouer, 2012]. Yaşanmakta olan, devinen, deneyimlenen mekânda hissedilen bir atmosfer olduğundan söz edilir. Atmosfer kavramını yapıyı deneyimlerken hafızaya ve hislere yapışan şey olarak tanımlar [Zumthor, 2006]. Belleğin geçmiş, şimdi ve geleceği bir araya getirdiğinden bahseder [Kreps, 2015]. Zaman, bellekte bir araya gelirken mekânda bazı izler bırakmıştır. Bu izler, mekân atmosferi hissedilirken kullanıcıların etkilendiği kriterlerin belirlenmesini sağlamıştır.

Bellekte tüm zamanların birleştiği gibi, bir mekânda tüm zamanların birleşmesi yeniden işlevlendirilen mekânlarda gözlemlenmiştir. Yeniden işlevlendirilerek dönüştürülen mekânlar, mekân atmosferini incelemeyi mümkün kılmaktadır. Yeniden işlevlendirmek, fiziksel ömrü bitmemiş yapıların, kaybetmiş olduğu fonksiyonel özellikleri mevcut ya da yeni ihtiyaçlar doğrultusunda onarmak şeklinde tanımlanmaktadır [Burden, 2004]. Yeniden işlevlendirilen mekânlar zamanın tanıdığı olan, geçmişte insanların belleğinde yer etmiş şu anda da farklı şekilde de olsa devam etmesi amaçlanan mekânlardır. Zamanın ruhu bu mekânlara yansımakta ve her geçen zaman mekânda izler bırakmaktadır. Ancak bu izler mekânın yeni atmosferine zarar vermemekle beraber bütüncül bir etki yaratarak mekânda geçen uzun zamanı unutturmayan önemli bir etki yaratmaktadır. Bellek ise insanın her türlü deneyimini kaydeden bir sistemdir. Deneyimlenen, öğrenilen her türlü bilgi ve deneyim belleğe kaydedilir. Bellek eski ve yeni deneyimlerle ilgili bilgileri değerlendirerek deneyimleri yönlendirir. Sonuçta yine mekân atmosferinin oluşmasına destek olmaktadır. Nitekim literatürde kendine yer bulan (1) mekânın duyuları ve (2) mekânın duyuları olarak sınıflandırılan kriterler mekânın atmosferinin yaratılması ve hissedilmesinde etkili olmaktadır.

Tablo 5.1: Derlenmiş kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Mekânın Duyumları
Görme ve Dokunma	Mimari Varlık, Hareket ve Provokasyon
Ses	İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre
Tat ve Koku	Ölçek-Oran-Orantı
Sıcaklık	Turistlik-Aşinalık
Işık, Gölge ve Renk	Malzeme, Tutarlılık-Ahenk-Ritim

Mekânın duyuları, ilk gözlemlenen fiziki özellikleri kapsamaktadır. Görme ve dokunma kavramı mekânla ilk temas olarak değerlendirilmektedir. Bu kavramı dolaylı olarak bütün mimarlar kullansa da Rasmussen (1962) ve Pallasma (2011) literatüründe daha direkt olarak işaret edilmiştir. Mekânda üretilen ve toplanan işitilen her türlü ses mekânın sesini tariflenmektedir. Bu kavramdan Rasmussen (1962), Pallasma (2011), Zumthor (2006), ve Böhme (2017) bahsetmektedir. Mekândaki seslerin deneyimlenmesi içsel süreçlere bağlanmış ve yönlendirici etki yaratmıştır. Tat ve koku, Pallasma (2011) tarafından anlatılmaktadır. Pallasma (2011), mekânın kokusu geçmiş-şu an-gelecek arasında bağlantı kurduğunu ifade etmektedir. Mekânın sıcaklığı, Zumthor (2006) ve Pallasma (2011) yorumlanmaktadır. Mekân sıcaklığı malzeme seçimi buna bağlı olarak mekâna duyulan yakınlıkla da ilgili olarak değerlendirilmektedir. Mekânın ışığı da görmeyle ilgilidir. Corbusier (2003) ve Zumthor (2006) de bu kavramı değerlendirmektedir. Ayrıca dokunma ve görme duyusuna aktarıldığını ifade eden Pallasma (2011), duyuların kendi arasında kurduğu ilişki de mekânda deneyimlenenleri farklılaştırmaktadır.

Mekânın duyumları, mekânın duyularını deneyimleyen kullanıcıda yarattığı izlenim olarak tanımlanmaktadır. Zumthor (2006) tarafından mimari varlık kavramı, insan bedenine benzetilerek anlatılmaktadır. Hareket ve provakasyon kavramı, Böhme (2017) ve Zumthor (2006) tarafından değerlendirilmektedir. İç-dış gerilimi, Zumthor (2006) tarafından mekânın iç-dış iletişimi olarak değerlendirilmektedir. Dışın bir parçası olan bağlam-çevre kavramı, Tschumi (2003), Bilgin (2002) ve Serim (2007) tarafından değerlendirilmektedir. Ölçek-oran-orantı kavramı, Rasmussen (1962) ve Zumthor (2006) tarafından yapının fiziki koşullarının yanı sıra deneyimlenen ölçülere vurgu yapılmaktadır. Turistlik-aşinalık kavramı, mekânı deneyimleyenlerin özelliklerine bağlı olarak değiştiğini Norberg-Schulz (1963) ve Porter (1997)

anlatmaktadır. Malzeme, tutarlılık-ahenk-ritim kavramları mekânın deneyimlenmesi sürecinde tüm bu kriterlerin varlığına Rasmussen (1962) ve Zumthor (2006) tarafından vurgu yapılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında mekânın atmosferi, yeniden işlevlendirilerek eğitim yapısına dönüştürülen iki kampüs üzerinden incelenmiştir. Mekân atmosferi hem plan üzerinden okumalarla hem odak grup görüşmeleriyle hem de gözlemlerle tablo 5.1’de belirlenen kriterler kapsamında değerlendirilmiştir.

Mekânın duyuları kriterlerine bakıldığında; görme gözlemler esnasında ifade edilirken ve dokunmaya işaret eden bir ifadeye rastlanmamıştır. Ses, kampüste mekânların doluluğu-boşluğunu ifade ederken, Santralistanbul’da enerji müzesinde geçmiş öğelere ait çelik merdiven gibi öğelerin sesleri de geçmişle kurulan bağı kuvvetlendirmektedir. Tat duyusuna ilişkin bir deneyime rastlanmamıştır. Her iki kampüs için de ağaç ve çiçek kokuları mevsimlere göre değişerek deneyimlenmektedir. Santralistanbul’da kazan parçalarının yanından geçerken makine kokuları hala duyulurken, benzer durum Sümer Kampüsü’nde de mekânlardaki eski duvarlardan hala tekstil kokularının geldiği duyulmaktadır. Sıcaklık, burada hem gerçek anlamında hem de samimiyet anlamında kullanılmaktadır. Yeniden işlevlendirilerek korunan binalarla çevrili akslar, kampüsün geçmişini gözlemlerken şimdiki zaman deneyimlerinin kaydedildiği yerdir. Bu deneyim, kampüsün bir iş yeri veya üniversite gibi resmi bir kurumdan çok daha samimi daha sosyal bir ortam olarak algılanmasını sağlıyor. Ayrıca, hava sıcaklığı ile sosyal kullanımlar bu kavram altında ifade edilmektedir. Işık,gölge ve renk, malzeme seçimi ve Güneş’in hareketleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Akslara, yapıların cephesine ve içine düşen Güneş ışığı mekân deneyimlerini farklılaştırmaktadır.

Mekânın duyuları kriterlerine bakıldığında; varlık, hareket ve provokasyon kavramları akslar ve içinde bulunan öğeler üzerinden değerlendirilmektedir. Santralistanbul’da ana aks güçlü ve erişilebilirken, Sümer Kampüsü’nde ise ana aks kılcal akslarla beslenerek erişilebilir hala gelmektedir. Akstaki hareket, Santralistanbul’da aksın devamındaki sert zeminin sürekliliği ile Sümer Kampüsü’nde ise uzun ve sürekli cephelerin arkadları etrafında sağlanmıştır. İç-dış gerilimi ile ilgili olarak değerlendirmelere bakılırsa, Santralistanbul’da yapılar daha kendi içine dönük, Sümer Kampüsü’nde yapılar daha dışa dönüktür. Her iki kampüste de yeniden işlevlendirilen binaların ve diğer eklerin girişlerinin aksla bağlantısı güçlüdür.

Bağlam- çevre ile ilgili olarak da her iki kampüs de çevresinden kendisine sığınılan, korunan ve kurtarılmış olarak tanımlanmaktadır. Her iki kampüs için de dönüşümü devam eden, dönüşümünü tamamlanan ve tamamen yeniden eklenen yapılar arasında kontrast oluşturmaktadır. Yapıların dışarıyla ve kendi içinde oluşturduğu kontrastlar da yine gözlemlenmiştir. Santralistanbul'da yapı boyutları birbiri ile oranlı, farklı yükseklikte yüksek yapılar ağırlıklı ve parçalı bir kampüsten bahsedilmektedir. Sümer Kampüsü ise yapı boyutları birbiri ile yeterince oranlı olmayan uzun-yatay cephelerin hâkim olduğu ve benzer yükseklikteki yapıların arkadlar altında toplanana daha toplu kampüstür. Santralistanbul'da aşına kullanıcıların KD4'teki teras kullanımı, yabancı kullanıcılar tarafından fark edilmemiştir. Sümer Kampüsü'nde yapıların yatayda kurgulanması ve dışarıdan farkediliyor olması sürpriz kullanımlardan bahsedilmemiştir. Taşıyıcı Sistem / Sirkülasyon Elemanlarının Kullanımı kriteri gözlemlerden sonra eklenmiş bir kriterdir. Santralistanbul'da ihtiyaç olarak eklenen iki eski binanın yangın merdiveni, öğrencilerin ders aralarında sigara içmek veya hava almak için kullandıkları bir alan haline geldi. Sümer Kampüsü'nde yapının arkadların genişlediği alt kısmı kafenin açık alanı olarak kullanılmaktadır. Arkad, aksı desteklemek üzere yapılandırılmıştır. Arkad altları ise ders-toplantı aralarının değerlendirildiği alanlar oluyor. Kriterle değerlendirilen kampüsler; şu ana ait, sosyal ve aktif kampüsler olduğuna işaret etmektedir.

6. SONUÇ

Mekân cansız öğelerden oluşsa da Lebevre'nin ifade ettiği gibi kullanıcıların deneyimleri ve kullanımları ile yaşar. Yapıların yeniden işlevlendirilmesi ve kullanımı ile eski zamanın hikayesini okurken, yeni yapılan ek yapılar ve geçmişten gelen yapılara yapılan eklemeler ile yeni kullanımın anlattığı hikâye bir aradadır. Bu anlatı zamanın ruhunu yansıtır. Zamanın akışının gözlendiği bu endüstri mirası yapılara yeni bir işlev verilerek yapıya yeni bir ruh ve yeni bir karakter kazandırılmıştır.

Her iki yerleşkede de binaların bağlandığı bir aks tasarlanmıştır. Bu akslar hem eklenen yeni yapıları hem de yeniden işlevlendirilen eski yapıları bir araya getiren kampüsün Zumthor'un dediği gibi bir bütün gibi deneyimlenmesini sağlamıştır. Kampüs canlı olduğu ve sürekli deneyimlendiği için her deneyimde her kullanıcıda yeni bir atmosfer yaratılmıştır.

Mekânın atmosferinin değerlendirildiği kriterler literatürden derlenmiş ve bir araya getirilerek yeniden işlevlendirilen eğitim kampüslerinin değerlendirilmesi için kullanılmış, kriterlerin anlamı genişletilmiş ve ek kriterler eklenmiştir. Yangın merdiveninin ya da yapı saçağının öğrencilerin ders aralarında vakit geçirdiği alanlar olarak kullanılması gibi strüktürel ve yönetmeliğe dair zorunlu ihtiyaçların mekân atmosferine katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Endüstri mirası olarak kabul edilen yapılara eğitim işlevi gibi güncel bir işlev kazandırılarak, müze işlevi de eklenerek kentsel gündelik yaşama dahil edilmiştir. Kuruldukları bölgede bir çekim alanına dönüşerek hem aşına hem de turist kullanıcıları kendilerine çekmeyi başarmışlardır. Tercih edilen işlev, gençlerin yoğun olarak bulunduğu, bilginin üretildiği eğitim kampüsü olmuştur. Gençlerin şimdiye dair tüm güncel ihtiyaçlara cevap veren, aktif birbiri içinde ve çevreyle iletişim halinde olan iki kampüs olarak planlanmıştır. Her iki kampüsü deneyimleyenler de çölde vaha atmosferini hissettirdiği konusunda hemfikirdir. Kurtarılmış, korunmuş ve kente katılmış, yeşil ve aktif eğitim kampüsleri olarak değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, tanımlanmış olan mekân atmosferini bu iki yeniden işlevlendirilen eğitim kampüsler özelinde incelemiştir. Bu konudaki literatür, yeniden işlevlendirme ışığında bir araya getirilmiştir.

Bu araştırma esnasında, atmosfer kavramının çok daha genişleyebileceği, mekân deneyimlerini içerdiğinden örneklerle gelişmeye açık olduğu fark edilmiştir. Buradan

hareketle, gelecekte bu konudaki çalışmalar çeşitli kullanıcı gruplarıyla derinlemesine görüşmeler, anketler ve daha sistematik gözlem yöntemleriyle yapılarak bu grupların mekân deneyimleri daha detaylı şekilde ölçülebilir. Örnekler Dünya ve Türkiye olarak genişletilerek benzer örneklerle bu kriterler değeriendirilerek genişletilip eklemeler yapılabilir.

Yeni kurtarılmış ve kente dahil edilmiş alanlardaki kullanıcıların hissettiğı çeşitli atmosferler incelenerek bu örneklerin artması, bu alanların âtıl kalıp yıkılıp yok olmasının önüne geçilebilir.

KAYNAKLAR

- Adam B., (1990), “Time and Social Theory”, Polity Press, Cambridge.
- Ahunbay Z., (2011),” Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon”, YEM Yayınevi.
- Arayıcı O., (2015), “Mekân ve Tasarım Üzerine Tanımlar”, EGE Basım.
- Assmann J., (2001), Kültürel Bellek, (çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Assmann J., Czaplicka, J., (1995)., “Collective Memory and Cultural Identity”. New German Critique, No. 65, Cultural History/Cultural Studies: 125-133.
- Asiliskender B., (2002), “Developing 'modern' identity on architecture at the early years of Turkish Republic: A case study of Sumerbank Kayseri Cotton Factory”, Master Thesis, ITU
- Asiliskender B., (2004), “Erken Cumhuriyet’in ‘Modern’ Mirası: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları”, Mimarlık Dergisi, Sayı: 316, 53-58.
- Atkinson R.C., Shiffrin, R.M., (1977), "İnsan Belleği: Önerilen Bir Sistem ve ITS Kontrol Süreçleri", Elsevier, 7–113.
- Atkinson R.L., Atkinson R.C., (1990), “Introduction to Psychology”, Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Aydınlı S., (1989), “Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model”, Doktora Tezi, İTÜ.
- Aziz A., (2008), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Ankara: Nobel.
- BİLGİSEVEN, Amiran Kurktan. (1989). Sosyal İlimler Metodolojisi, İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Endell A., (1908), “Die Schönheit der großen Stadt (The Beauty of the Big City)”, In Stuttgart: Strecker & Schröder, 88, Ill. (Kunst und Kultur; 1).
- Augustine S., (1961), “Saint Augustine Confessions”, Pine Coffin Çev., Penguin Books, England.
- Aydın D., Yaldız E., (2010), “Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi”, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 27(1), 1–22.
- Baltacı A., (2019), “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2), 368-388.

Başdoğan S., ve Manisa K., (2015), “Endüstrileşme Sonrası Kentlerin Dönüşümü”, Yapı Dergisi, 404, 50-55.

Baturayoğlu Yöney N., Asiliskender B., (2019), “Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası”, İnci Aslanoğlu için bir Mimarlık Tarihi Dizimi, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.

Baturayoğlu Yöney N., Asiliskender B., (2017). “The Recreation of an Urban Centre: The Case of the Abdullah Gül University Sümer Campus in Kayseri, Turkey”, ChangingCities I I: Spatial, Design, Landscape Socio-EconomicDimensions, Syros,Yunanistan, 26 -30 Haziran 2017, 1175-1185.

Bergson H., (1997), “Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri”, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Bergson H., (2007), “Madde ve Bellek”, Dost Kitapevi Yayınları.

Bilgin İ., (2016), “Mimarın Soluğu: Peter Zumthor Mimarlığı Üzerine Denemeler”, Metis Yayıncılık.

Bilgin İ., (2007), “Bir mimari eser olarak Silahtarağa Elektrik Santrali, Silahtarağa Elektrik Santrali”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bilgin İ., (2002), “Diyalog 2002 Sorular & Cevaplar”, <https://v3.arkitera.com/v1/diyalog/ihsanbilgin/sc1.html>.

Böhme G., In Engels-Schwarzpaul, A.-C., & Böhme, G. (2017), “Atmospheric Architectures: The aesthetics of Felt Spaces”, Bloomsbury Academic.

Burden E., (2004), “Illustrated Dictionary of Architectural Preservation: Restoration, Renovation, Rehabilitation Reuse”, McGraw-Hill Press, New York.

Büyükarslan B., Güney E. D., (2013), “Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği”, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 6(2) 2013, 31 – 58.

Brewer W. F., (1986), “What is autobiographical memory?”, Autobiographical Memory, Cambridge University Press. 25-49.

Bryman A., (2012), “Social Research Methods”, Oxford: Oxford University Press.

Corbusier L., (2003), “Bir Mimarlığa Doğru”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Creswell J. W., (2012), “Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.)”, Boston, MA: Pearson.

Çetin C. İ., (2021), “Mimari Değerleri Koruma Üzerine: Venedik Pamuk Fabrikası Örneği”, ART/icle: Sanat ve Tasarım Dergisi, 1 (2).

Dyllick T., Hockerts K., (2002), “Beyond the Business Case for Corporate Government”, Department of Environment and Heritage, Avusturalya: Prion.

Deleuze G., Patton P., (2004), “Difference and Repetition (1st ed.)”, Bloomsbury Publishing.

Durmuş S., (2010), “Zeitgeist and Architecture”, In: The Chamber of Architects Bursa Branch and TÜYAP, 22nd International Building & Life Congress: Architecture & Change. Bursa, Turkey 26-27 March 2010. Bursa: Turkey, 455-61.

Ekinci O., (2001), “Endüstri Mirasının Korunması”, İstanbul Dergisi, 39, İstanbul

Erdoğan E., Yıldız Z., (2018), “Zaman ve Mekân Kavramları Arasındaki Paradoksal İlişkinin ‘Bulut Atlası’ Filmi Üzerinden Okunması”, METU JFA, 1 (35:1), 1-25.

Erman E., (2001), ‘Scarpa: Detayların Sihirbazı’, Carlo Scarpa”, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.

Eryiğit Z. B., ve Anıktar S., (2021), “Yeniden İşlevlendirilmiş Endüstri Yapılarında Mekân Algısı”, İdealkent, 12 (32), 708-734.

Guba E. G., Lincoln Y. S., (1994), “Competing paradigms in qualitative research”, Handbook of Qualitative Research, 2(105), 163-194.

Gibson J.J., (1966), “The senses considered as perceptual systems”, Houghton Mifflin.

Giedion S., (1956), “Space Time and Architecture: The Growth of a New Tradition (3d ed. enl)”, Harvard University Press.

Gültekin N., (2016), “Kültürel ve Endüstriyel Miras Olarak Ankara Şeker Fabrikası”, İdealkent 7 (2016): 906-935.

Göksu A. F., (2004), “Kentsel Dönüşüm Yeni Yaklaşımlar ve Yenilikçi Modeller”, Dosya: Kentsel Dönüşüm ve Katılım / Mimarist Dergisi. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, yıl:4, 12, 81-86.

Halbwachs M., (1992), “On Collective Memory”, Chicago: The University of Chicago Press.

Hasol D., (2005), “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü”, İstanbul: YEM Yayınları.

Hatch J. A., (2002), “Doing qualitative research in education settings”, Suny Press.

Huyssen A., (1995), “Twilight Memories, Making Time in a Culture of Amnesia”, Routledge, New York.

Hübsch H., (1992), “In What Style Should We Build? The German Debate on Architectural Style”, The Getty Center: USA, 63-101.

Jay M., (1994), "Downcast Eyes", California: University of California Press.

Kadak Ş., (2005). "Sanat Virüsü Müzenin Yolunu Açtı", https://www.sabah.com.tr/yazarlar/kadak/2005/12/25/sanat_virusu_muzenin_yolunu_acti.

Kant I., (1781), "Critique of Pure Reason", St. Martin's. New York.

Kaşlı B., (2009), "İstanbul'da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları ve İç Mekân Müdahaleleri: Santral İstanbul Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İTÜ.

Koolhaas R., (1995), "Imagining Nothingness. Koolhaas, R., Mau, B., & OMA içinde, S, M, L, XL: Office for Metropolitan Architecture Rem Koolhaas and Bruce Mau. Ed. J. Sigler & H. Werlemann", New York: Monacelli Press, 201.

Köksal G., (2012), "Endüstri mirasını koruma ve yeniden kullanım yaklaşımı", Güney Mimarlık Dergisi, 8, 18-23.

Klenke K., (2016), "Qualitative research in the study of leadership", Emerald Group Publishing Limited.

Kreps D., (2015), "Bergson, Complexity and creative emergence", New York: Palgrave Macmillan.

Kuban D., (2000), "Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama", İstanbul Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Langston C., Shen L.Y., (2007) "Application Of the Adaptive Reuse Potential Model in Hong Kong: A Case Study Of Lui Seng Chun", International Journal Of Strategic Property Management, 11, 193- 207

Lefebvre H., (1991), "The Production of Space", London: Blackwell.

Leech N. L., Onwuegbuzie A. J., (2009). A typology of mixed methods research designs. Quality & Quantity: International Journal of Methodology, 43(2), 265–275.
Masathoğlu S. E., "Endüstri Mirası Yapılarının Yeniden Değerlendirilmesinde Yaklaşımlar ve Türkiye'De Üniversite Kampüsleri." Üsküdar Dergisi, 2018.

Mead G. H., (1932), "The Philosophy of the Present, Arthur E. Murphy (Ed.)", Open Court Publishing Company, London.

Merriam S. B., Grenier R. S., (2019), "Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis". San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.

Mesutoğlu Z., (1995), "Uğur Tanyeli ile Söyleşi", Arredamento Dekorasyon, 74, 64-69.

Mostafavi M., Leatherbarrow D., (2005), “Zaman İçinde Mimari: Binaların Yaşamı ve Yaşlanması Üzerine”, Ötüken.

Morley D., Robins K., (1997), “Kimlik Mekânları”, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Nane P., (2018), “Malzemeye Kazınan Bellek: Tasarımı Biçimlendiren Bir Olgu Olarak Bellek, Zaman ve Malzeme”, Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu, Bildiri Kitabı.

Norberg-Schulz C., (1963), “Intentions in Architecture”, Gent, Belgium, 1979.

Norberg-Schulz C., (1971), “Existence, Space and Architecture”, Praeger Publishers,

Okandan Dervişoğlu G., (2016). "İşletmecilik Tarihinde Modern'den Postmodern'e Bir Yolculuk: Silahtarağa Elektrik Santrali'nden Santralistanbul'a Süreklilik ve Değişim". İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45, 40-48.

Ökçün G., (1997), “Osmanlı Sanayii, 1913, 1915 Yılları Sanayi İstatistiki”, Tarihi İstatistikler Dizisi, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Cilt: 4.

Özak Öymen N., Pulat Gökmen G., “Bellek ve Mekân İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi”, İTÜ Dergisi Seri A: Mimarlık, Planlama, Tasarım, 8(2), 145- 155.

Özaloğlu S., (2017), “Hatırlamanın yapıtaşı mekânın bellek ile ilişkisi üzerine. Bir varmış bir yokmuş toplumsal bellek, mekân ve kimlik üzerine araştırmalar”, (Derleyenler: Tahire Erman, Serpil Özaloğlu), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 13-19.

Özdemir İ. M., Kars F. B., Şahin S., (2005), “İşlevsel ve Fiziksel Eskimeye Alternatif Bir Tasarım: Ktü Hangar Binasının Kafeteryaya Dönüşmesi”, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul, 153, 100-103.

Pallasmaa, J., (2011), “Tenin Gözleri- Mimarlık ve Duyular”, çev. A. U. Kılıç, Yem yayın, İstanbul

Polat S., (2005), “Mimarlık ve Kentsel Yaşam Kalitesinin Sağlanmasında Dönüşüm Projelerinin Rolü: Bursa – Santral Garaj Bölgesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi.

Poincare H., (1986), “Bilim ve Metot”, Milli Eğitim Basımevi.

Porter M.E., (1997), “Competitive Strategy”, Measuring Business Excellence, 1, 12-17.

Rapoport A., (1990), “The Meaning Of The Built Environment, A Nonverbal Communication Approach”, Tucson, The University Of Arizona Pres.

Rasmussen S. E., (1962), Experiencing architecture.. 2d United States ed.] Cambridge [Mass.], M. I. T. Press, Massachusetts Institute of Technology.

Ricoeur P., (2012), “Hafıza, Tarih, Unutuş”, İstanbul: Metis Yayınları.

Rodowick D.N., (1997), “Gilles Deleuze’s Time Machine”, Duke University.

Rossi A., (1966), “Şehrin Mimarisi”, İstanbul: Kanat Kitap.

Roth L. M., (2000), “Mimarlığın Öyküsü”, Kabalcı Yayınevi.

Stas N., (2007), “The Economics Of Adaptive Reuse Of Old Buildings A Financial Feasibility Study & Analysis”, University Of Waterloo, Master In Arts In Planning, Waterloo, Ontario, Canada. Sustainability, Business Strategy And Environment.

Seale C., (1999), “Quality in qualitative research. Qualitative Inquiry”, 5(4), 465-478.

Selçuk M., (2006), “Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekânsal Kurgunun Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Serim S., (2007), “Yapılı Çevre Üzerinden Mimarlık Bilgisinin Üretilmesi: Eleştirel Bir Değerlendirme”, İTÜ Dergisi/a, vol.6, no.1, 25-37.

Semiz Y., Toplu G., (2019), “Cumhuriyet Döneminde Devlet Tarafından Kurulan İlk Sanayi Kuruluşu Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (45), 29-59.

Tanju B., (2005), Zaman-Mekân içinde “Mekân-Zaman ve Mimarlıklar”, YEM Yayın, İstanbul.

Tschumi B., (2003), “24/7”, Public Lecture at the Yale School of Architecture, New Haven’dan aktaran Isenstadt, 2005, s.157.

Ural Ş., (2005), “Zaman-Mekân içinde “Mekân-Zaman ve Mimarlıklar”, YEM Yayınları, İstanbul; 16-33, 248.

Vitruvius, (1998), “Mimarlık Üzerine On Kitap”, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Web 1, <https://www.arkitera.com/gorus/fabrikadan-universite-kampusune-agu-sumer-kampusu/>, (Erişim Tarihi: 26/03/2023)

Web 2, <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/hakkinda/kurumsal-ilkeler/topluma-hizmet/enerji-muzesi/>, (Erişim tarihi: 26/03/2023)

Web 3, <https://www.britannica.com/science/space-physics-and-metaphysics>, (Erişim

Tarihi: 07/04/2022).

Web 4, <https://tr.wikiquote.org/wiki/Zaman>, (Erişim Tarihi: 31.12.2022)

Web 5, <https://miesarch.com/work/3360> (Erişim tarihi: 31.12.2022)

Web 6, <https://www.arkitektuel.com/santralistanbul/> , (Erişim tarihi: 31.12.2022)

Web 7, <https://yoldaolmak.com/cibali-tutun-fabrikasi.html> , (Erişim tarihi: 26.03.2023)

Web 8, https://twitter.com/sehir_arch_dsgn/status/1004889519093673987/photo/1, (Erişim tarihi: 26.03.2023)

Web 9, <https://momoanaokulu.com/2017/01/19/waldorf-egitiminde-12-duyu/>, (Erişim tarihi: 31.12.2022)

Web 10, https://tr.wikipedia.org/wiki/Gestalt_psikolojisi, (Erişim tarihi: 31.12.2022)

Web 11, <https://avesis.yildiz.edu.tr/resume/downloadfile/ccanbay?key=523af569-c31e-4db7-a59b-9e9613cf5cea> , Mekânsal, Görsel, İşitsel ve Termal Konfor Koşulları Ders Notu, (Erişim Tarihi: 21/04/2022).

Web 12, https://en.wikipedia.org/wiki/Kunsthause_Bregenz, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 13, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/duyu_ve_duyum, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 14, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Duyum>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 15, <https://www.santralistanbul.org/tr/hakkinda/>, (Erişim Tarihi:31/12/2022)

Web 16, <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwip5fHSgfX8AhX5VaQEHWdWbCEQFnoECAsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.bilgi.edu.tr%2Fupload%2Fsantralistanbul-kampusu-erisilebilir-kampus-haritasi%2F&usg=AOvVaw0DD3WF8KQpRg0i6Lgu5SfJ>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 17, <https://sustainability.agu.edu.tr/uploads/images/Sustainable%20Environment/Open%20Campus/Openecampus7.jpg>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 18, <https://www.arkiv.com.tr/proje/santral-4-ve-6-nolu-kazan-daireleri-mimarlik-fakultesi-ve-kutuphane-donusumu/4242>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 19, <https://www.nufusu.com/turkiyenin-en-kalabalik-sehirleri>, (Erişim Tarihi: 27/03/2023)

Web 20, <http://www.arkiv.com.tr/proje/santralistanbul-cagdas-sanat-muzesi/1468>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 21, <https://www.santralistanbul.org/tr/hakkinda/>, (Erişim Tarihi: 27/03/2023)

Web 22, <http://www.agu.edu.tr/sumerkampus#:~:text=Sahip%20oldu%C4%9Fu%20340%20d%C3%B6n%C3%BCm%20a%C3%A7%C4%B1k,hem%20de%20bir%20prestij%20projesidir>, (Erişim Tarihi: 27/03/2023)

Web 23, <https://www.arkitera.com/proje/santralistanbul-enerji-muzesi/>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022), (Erişim Tarihi: 27/03/2023)

Web 24, <https://www.nsmh.com/Istanbul-Bilgi-Universitesi-Hukuk-Fakultesi>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 25, <https://www.nsmh.com/Santralistanbul-Egitim-Yapilari>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 26, <https://www.arkiv.com.tr/proje/abdullah-gul-cumhurbaskanligi-muzesi-ve-kutuphanesi1/7334?lang=en>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 27, <http://www.arkiv.com.tr/proje/agu-sumer-kampusu-itfaiye-binasi--restorasyon-ve-yeniden-islevlendirme-projesi/8860>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 28, <https://www.arkiv.com.tr/proje/agu-sumer-kampusu-buyuk-ambar-binasi/6669>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 29, <http://cmp.agu.edu.tr/kampuste-yasam>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 30, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=404&RecID=3996>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 31, <https://yapiisleri-tr.agu.edu.tr/suemer-kampusu>, (Erişim Tarihi: 31/12/2022)

Web 32, <https://www.bilgi.edu.tr/media/ihaleler/2019/08/29/santral-vaziyet-plani.pdf>, (Erişim Tarihi: 31/03/2023)

Web 33, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0033791001536913477.pdf, (Erişim Tarihi: 23/04/2023)

Web 34, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf,

(Erişim Tarihi: 23/04/2023)

Web

35,

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0914779001536912340.pdf,

(Erişim Tarihi: 23/04/2023)

Yaldız E., (2003), “Konya’daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Yıldırım G., (2009). “Mekânların Dönüşüm Potansiyeli ve Mimarlıkta ‘Palimpsest Kavramı’”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ.

Yıldırım Gönül B., Çakır H., (2015), “Tarihi Yapılarda Mekânsal Belleğin Korunması: İzmit Seka Selüloz ve Kâğıt Fabrikasının Dönüşümü”, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 8(2) 2015, 85 – 110.

Yıldırım A., Şimşek H., (2006), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldız A., (2019), “Toplumsal Bellekten Bireysel Belleğe: İki Örnek Olay Bağlamında Altan Öymen’in Anılarında Öfkeli Yıllar”, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1), 89-109.

Yücel A., (1981), “Mimarlıkta Biçim ve Mekânın Dilsel Yorumu Üzerine”, Tez Kitabı, İTÜ Mimarlık Fakültesi.

Yürekli F., Yürekli H., (2004), “Mimarlık Bir Entelektüel Enerji Alanı”, Yapı Yayın.

Webster College Dictionary, Longman Group Limited. 1984, England.

Wölfflin H., (1952), “Classic art: an introduction to the Italian Renaissance”; London: Phaidon.

Zevi B., (1990), “Mimariyi Görmeyi Öğrenmek”, Çev. H.D. Divanlıoğlu, Birsan Yayınevi, İstanbul.

Zumthor P., (2006), “Atmospheres: Architectural Environments, Surrounding Objects”, Basel: Birkhäuser.

ÖZGEÇMİŞ

Erciyes Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 2019 yılı şubat ayında başarıyla mezun olan Esra ÖZDEVECİOĞLU, 2020 yılı şubat ayında Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim dalında yüksek lisans yapmaya başladı. 2020 yılı haziran ayından bu yana Kayseri'de bir Mermer fabrikasında mimar olarak çalışmaktadır.

EKLER

Ek A: Tez Çalışması Kapsamında Yapılan Yayınlar

Özdevecioğlu E. ve Özçelik S., 2022, The Industrial Heritage: Notion of Atmosphere and Temporality in the Daily Urban Living Praxis, Space International Conference on Architectural Culture and Society, London, England, 24-25 November.

Ek B: Odak Grup Görüşme Soruları

- Yeniden işlevlendirilen mekândaki öğeler yeni-eski imgelem şeklinde bellekte yer etmektedir. Bu mekânın deneyimlenerek yeniden üretilip devinmesi mekânın belleğini oluşturmaktadır. Bu kampüsün belleğini oluşturan üç bileşen nedir?
- Yeniden işlevlendirilen bu kampüsü zaman kavramı üzerinden değerlendirecek olursak size bu mekânın zamanını anlatan bileşenler hangileridir?

Tablo B1.1: Derlenmiş kriter tablosu.

Mekânın Duyuları	Mekânın Duyumları
Görme ve Dokunma	Mimari Varlık, Hareket ve Provokasyon
Ses	İç-Dış Gerilimi, Bağlam-Çevre
Tat ve Koku	Ölçek-Oran-Orantı
Sıcaklık	Turistlik-Aşinalık
Işık, Gölge ve Renk	Malzeme, Tutarlılık-Ahenk-Ritim

- Mekânın duyuları, ilk gözlemlenen fiziki özellikleri kapsamaktadır. Mekânın duyularını, insanın duyularına benzetebiliriz. Mekân da tıpkı insan bedeni gibidir. Bu kavramlarını göz önüne aldığımızda bu kavramlardan hangisi deneyimlediğiniz mekânda daha çok öne çıkmaktadır? Örnekler verebilir misiniz?
- Mekânın duyumları, mekânın duyularını deneyimleyen kullanıcıda yarattığı izlenim olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramları göz önüne aldığımızda bu kavramlardan hangisi deneyimlediğiniz mekânda daha çok öne çıkmaktadır? Örnekler verebilir misiniz?
- Deneyimlediğiniz yeniden işlevlendirilen bu kampüsü genel olarak düşündüğünüzde şimdiki zamanla etkileşimini nasıl buluyorsunuz?